

4

ŠTATISTICKÉ

ANALÝZY
a
INFORMÁCIE

MLÁDEŽ SLOVENSKEJ REPUBLIKY
JEJ HODNOTOVÁ ORIENTÁCIA
A SPÔSOBY TRÁVENIA VOĽNÉHO ČASU

1994

Luha

**ŠTATISTICKÝ ÚRAD
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

Číslo: 3
Počet výtlačkov: 50

Rad: Výskum verejnej mienky
Dátum vydania: apríl 1994

**MLÁDEŽ SLOVENSKEJ REPUBLIKY,
JEJ HODNOTOVÁ ORIENTÁCIA
A SPÔSOBY TRÁVENIA VOLNÉHO ČASU**

Odbor: výskum verejnej mienky

Riaditeľ odboru: František Szabó

Vypracovali: Marta Zubalová
Marta Zvalová
Pavol Sehnal
Ján Luha

Cena výtlačku: 80,- Sk

Objednávky zasielajte na adresu:
Štatistický úrad SR
oddelenie informačného servisu
Miletičova 3
824 67 Bratislava

ÚVOD	1
1. Postoj k životu, hodnotová orientácia a životné ciele mládeže	4
A. Postoj k vlastnému životu	4
B. Hodnotová orientácia mladých ľudí	6
C. Životné ciele mládeže SR	16
2. Miera tolerantnosti mladých ľudí SR voči osobám inej národnosti, rasy, iného náboženstva	17
3. Obraz viery vo vedomí mladých ľudí na Slovensku	21
4. Pohľad na štruktúru, spôsoby a možnosti trávenia voľného času mládeže v SR	25
A. Analýza spôsobov trávenia voľného času mládeže	25
B. Využívanie voľného času	32
C. Organizovanosť mládeže	35
5. Odraz hodnotovej orientácie v niektorých životných situáciách mladých ľudí	37
A. Spôsob riešenia situácie vlastnej nezamestnanosti	37
B. Účasť mladých ľudí na živote spoločnosti	41
C. Slovensko - krajina, v ktorej chcú mladí ľudia trvale žiť a pracovať	43
6. Obavy spojené s budúcnosťou a názory mladých ľudí na riešenie prioritných problémov ich života	46
A. Obavy mladých ľudí	46
B. Preferencia riešení miestnych problémov života mládeže v názoroch mladých ľudí	48
7. Pohľad na mladých ľudí ich vlastnými očami	55
8. Politická orientácia mladých ľudí v SR	57
A. Sympatie mladých ľudí k jednotlivým politickým stranám a hnutiam	57
B. Dôvera mladých ľudí k politikom na Slovensku vo februári 1994	61
C. Názory mladých ľudí SR na lustračný zákon	66
Zhrnutie	69

ÚVOD

Vlády stabilných rozvinutých štátov rozpracovávajú komplexné spoločenské prognózy s dlhodobým časovým horizontom, aby si ujasnili súvislosti národných a globálnych premien v ekonomickej, sociálnej, politickej, enviromentálnej, vojenskej oblasti a mohli plánovať svoju vlastnú budúcnosť, rozvoj svojej krajiny. Nechávajú si vypracovávať štúdie vypovedajúce o kvalite spoločnosti, kvalite občana. Orientujú sa v názoroch, postojoch, hodnotách obyvateľstva. Spoznávajú duchovný svet a život mladých ľudí, chápajúc ich ako základ svojej budúcnosti, ako potencionálnych realizátorov svojich prognostických zámerov.

Z tohoto dôvodu výskum verejnej mienky ŠÚ SR, ako jeden z prameňov takýchto informácií, sa zameriaval na zachytenie postojov k životu, hodnotovej orientácie, spôsobov trávenia voľného času mladých obyvateľov Slovenskej republiky.

Výskum bol koncipovaný tak, aby umožnil porovnanie názorov na niektoré problémy medzi generáciami, teda mládežou a ich staršími spoluobčanmi 30 a viacročnými.

Výsledky poskytujú informácie v nasledujúcej štruktúre:

- postoje k životu, hodnotová orientácia a životné ciele mládeže SR
- miera tolerancie mladých ľudí na Slovensku voči osobám inej národnosti, rasy a náboženstva
- obraz viery vo vedomí mladej generácie
- spôsoby a možnosti trávenia voľného času mládeže SR
- odraz hodnotovej orientácie v niektorých životných situáciách mladých ľudí
- obavy spojené s budúcnosťou a názory mládeže na aktuálnosť riešenia prioritných problémov ich života
- pohľad na mladých ľudí ich vlastnými očami

Terénna fáza prieskumu prebiehala v dňoch 2. 2. - 14. 2. 1994 technikou štandardizovaného rozhovoru za spolupráce externých spolupracovníkov.

Základný súbor "Mládež" tvorilo 1 205 572 obyvateľov SR vo veku 15 až 29 rokov.

Výberový súbor bol utvorený voľným kvótoým výberom so znáhodnením v poslednom kroku. Kontrolovanými premennými boli: pohlavie, vek, národnosť, veľkosť bydliska, vzdelanie a región Slovenska. Plánovaný počet rozhovorov bol 912. Po zhodnotení úrovne terénnych prác a kontrole jednotlivých dotazníkov bolo v súbore "Mládež" (15 až 29 ročných) na spracovanie odovzdaných 851 dotazníkov. Návratnosť v tomto súbore bola 93,31%.

Zhodnotenie reprezentativity a presnosti výsledkov výskumu:

Reprezentativita súboru "Mládež": V tabuľke na nasledujúcej strane uvádzame podrobnejšie testovanie reprezentatívnosti. Pri uvažovanej 5%-nej úrovni významnosti sa potvrdila reprezentatívnosť výberového súboru podľa kvótnych znakov pohlavie, vek, národnosť, veľkosť bydliska a región Slovenska. Pri znaku vzdelanie bola zabezpečená reprezentativita na úrovni 1%. Pri interpretácii výsledkov výskumu je potrebné venovať väčšiu pozornosť znaku vzdelanie vzhľadom na nižší počet respondentov.

Reprezentatívnosť výberového súboru				
Znak	Základný súbor %	Výberový súbor %	Rozdiel %	CHI2 Test HV 5 %
Pohlavie:				rozdiely nie sú štatisticky významné
muž	50,86	51,18	+0,32	
žena	49,14	48,82	-0,32	
Vek:				rozdiely nie sú štatisticky významné
15-17	22,09	22,31	+0,22	
18-24	45,49	45,22	-0,27	
25-29	32,42	32,47	+0,05	
Vzdelanie:				rozdiely nie sú štatisticky významné na hladine 1 %
základné	30,75	35,86	+5,11	
stredné bez maturity	33,12	31,01	-2,11	
stredoškolské s mat.	30,97	28,76	-2,21	
vysokoškolské	5,16	4,38	-0,78	
Národnosť:				rozdiely nie sú štatisticky významné
slovenská	86,40	87,31	+0,91	
maďarská	10,01	10,11	+0,10	
iná	3,59	2,59	-1,00	
Veľkostná skupina obce:				rozdiely nie sú štatisticky významné
do 1999	30,57	28,20	-2,37	
2000 - 9999	20,25	21,03	+0,78	
10000 - 49999	25,04	26,32	+1,28	
50000 - 99999	12,07	12,81	+0,74	
nad 100000	12,07	11,63	-0,44	
Oblasť Slovenskej republiky:				rozdiely nie sú štatisticky významné
západné Slovensko	32,10	32,59	+0,49	
stredné Slovensko	30,77	32,24	+1,47	
východné Slovensko	29,74	28,24	-1,50	
Bratislava-mesto	7,39	6,94	-0,45	

Pre porovnanie výsledkov za súbor "Mládež" 15 až 29 ročných oproti súboru "Generácia 30 a viacročných" (stredná a staršia generácia) sme využili odpovedajúci podsúbor štandardného výberového súboru. Pre tento podsúbor bol plánovaný počet rozhovorov 1045 a počet získaných rozhovorov bol 957, čo predstavuje návratnosť 91,58%. Reprezentativita podsúboru 30 a viacročných sme neposudzovali priamo, ale iba ako súčasť celého štandardného výberového súboru, ktorý bol reprezentatívny vo všetkých sledovaných demografických znakoch.

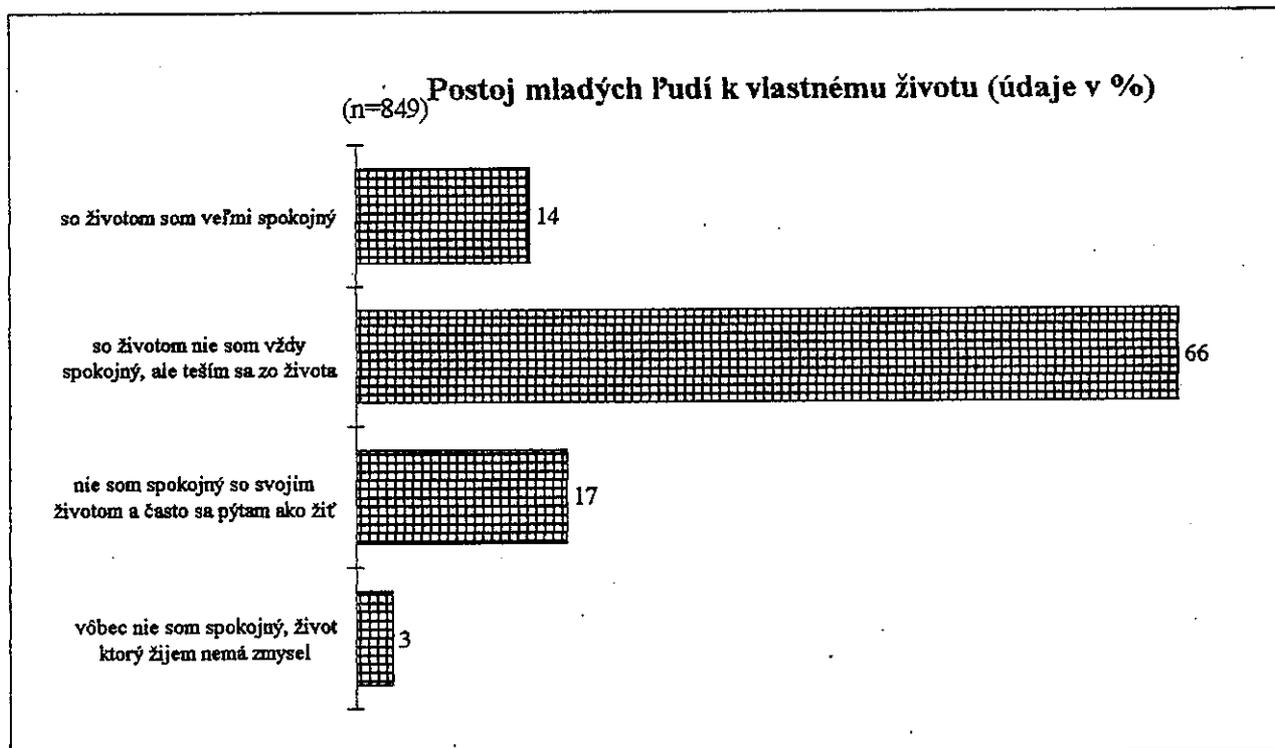
1. POSTOJ K ŽIVOTU, HODNOTOVÁ ORIENTÁCIA A ŽIVOTNÉ CIELE MLÁDEŽE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

A. Postoj k vlastnému životu

Postoj k životu zovšeobecňuje svojim spôsobom postoje k jednotlivým javom života, ktoré človeka obklopujú. Zároveň v sebe obsahuje aj možné spôsoby správania sa človeka, jeho aktivitu, ak prevažujú pozitívne hodnotenia, ale aj možnú pasivitu, či spoločensky nežiadúce správanie, ak hodnotenie je silne negatívne.

Ako hodnotia mladí ľudia, občania SR vo veku 15 až 29 rokov svoj život, aký majú k nemu postoj? Respondenti mali vybrať z ponúknutých výrokov ten, ktorý najlepšie vystihuje ich postoj k životu.

Graf č. 1

Osem z desiatich mladých ľudí vyjadrilo spokojnosť so svojim životom a radosť z neho. Menej radostné konštatovanie, nespokojnosť s vlastným životom uviedol každý piaty respondent.

Detailnejšia analýza údajov ukázala, že štatisticky významné rozdiely v postojoch k životu sa viažu na socio-demografické znaky pohlavie, vek, národnosť, vzdelanie, ale aj na socio-profesionálnu príslušnosť mladých ľudí.

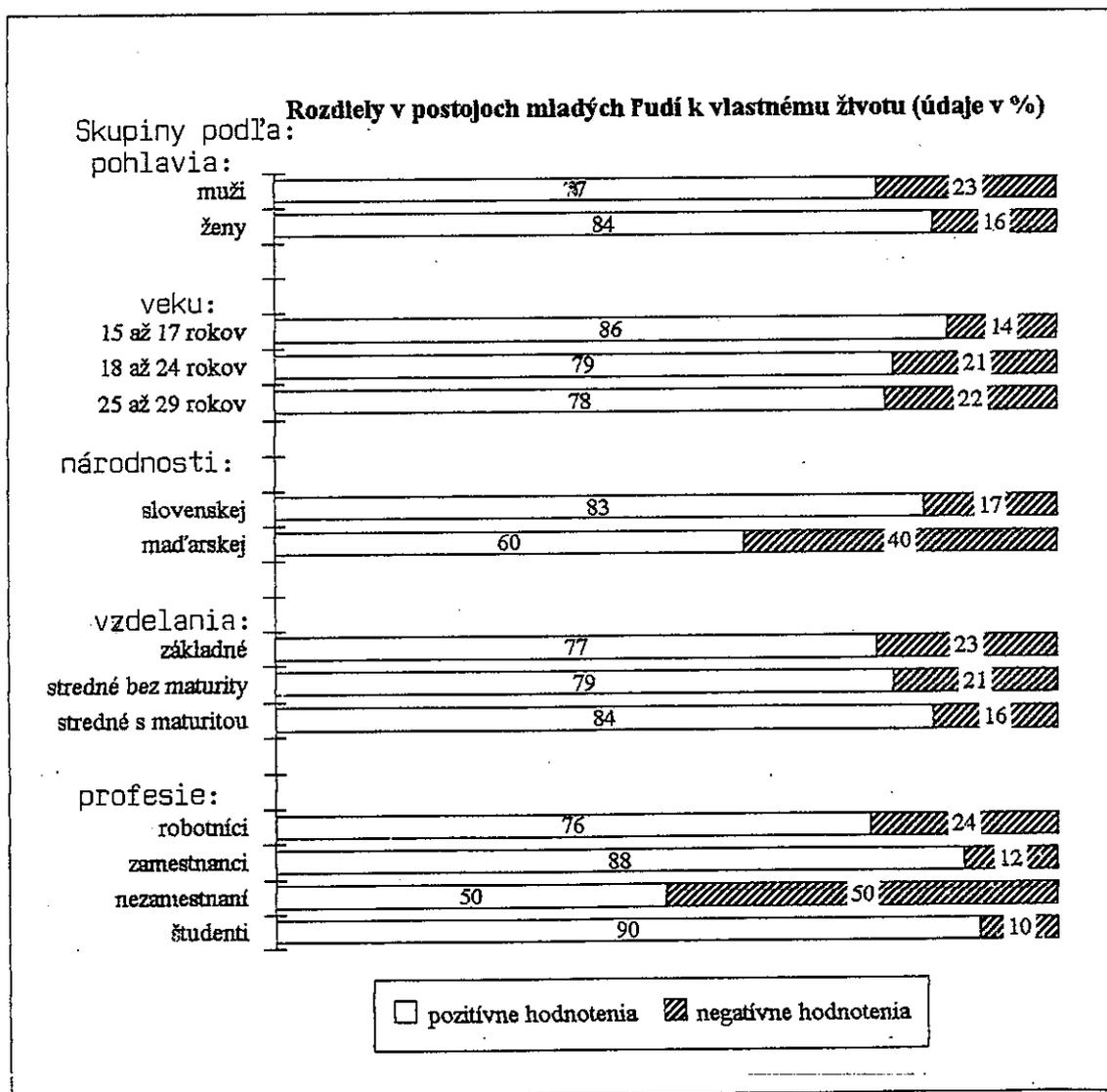
Bezvýhradne pozitívny postoj k životu je významne častejší u študentov (22%) a respondentov so základným vzdelaním (19%).

Radostný vzťah k životu, aj keď s výhradami, častejšie vyjadrovali ženy (71%), mladí ľudia slovenskej národnosti (68%), s vyšším vzdelaním (so stredným vzdelaním s maturitou 74%, s vysokoškolským vzdelaním 83%), zamestnanci 79%, a to bez ohľadu na veľkosť obce a oblasť, v ktorej respondenti žijú.

Nespokojnosť so životom sa výraznejšie prejavuje u maďarských respondentov (34%) a mladých nezamestnaných (39%).

Pri kumulovaní výrokov vyjadrujúcich pozitívny postoj k životu ("so svojim životom som veľmi spokojný" a "so svojim životom som nie vždy spokojný, ale teším sa z neho") a negatívny postoj ("nie som spokojný so svojim životom a často sa pýtam, ako žiť" a "vôbec nie som spokojný, život ktorý žijem, nemá zmysel"), bolo možné nasledujúce grafické porovnanie.

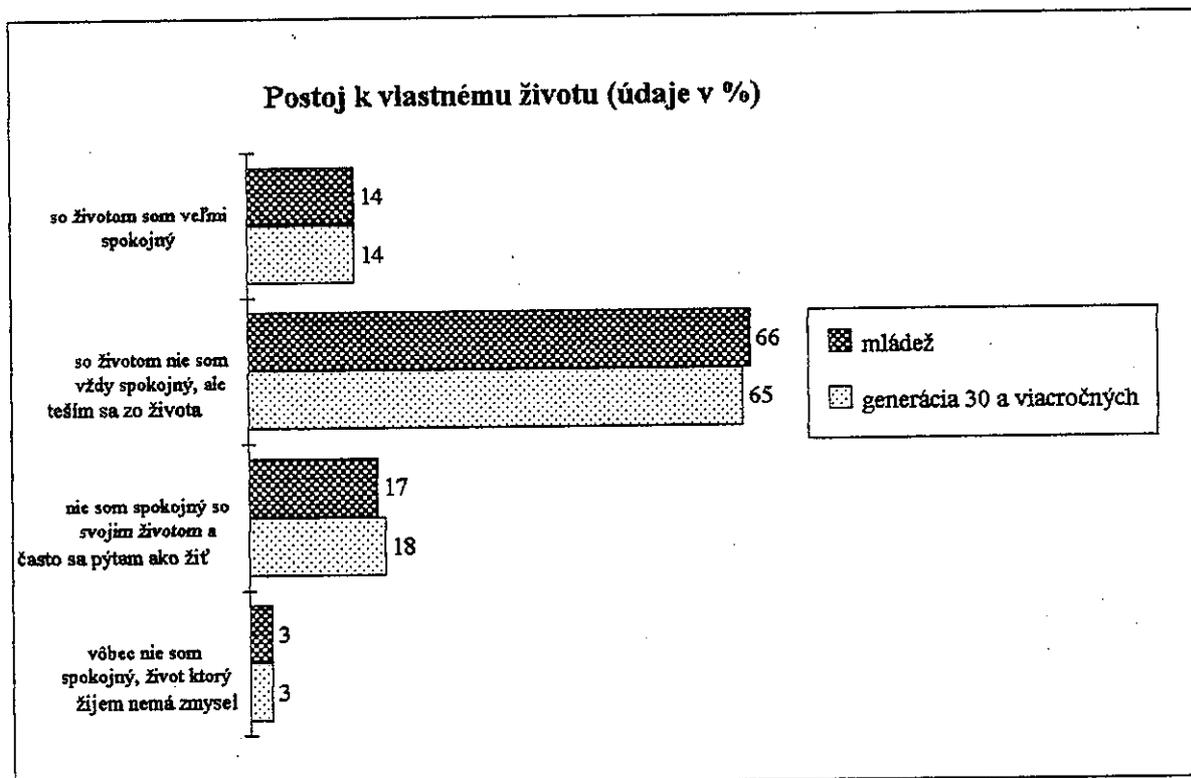
Graf č. 2

Celkove najpozitívnejší postoj k životu majú študenti (90%) a zamestnanci (88%). Naopak, negatívny postoj, silný pesimizmus, nespokojnosť sa prejavuje u nezamestnaných (50%) a mladých ľudí maďarskej národnosti (40%). Toto zistenie nabáda venovať týmto skupinám pozornosť.

Rovnaká metóda a rovnaký čas terénnej fázy výskumu umožnili porovnať postoj k životu medzi dvomi reprezentatívnymi súbormi "Mládež", zahrňujúci respondentov vo veku 15 až 29 rokov a "Generácia 30 a viacročných". Názory oboch generácií boli takmer zhodné, ako to dokumentuje graf č. 3 a potvrdili to i štatistické analýzy.

Graf č. 3

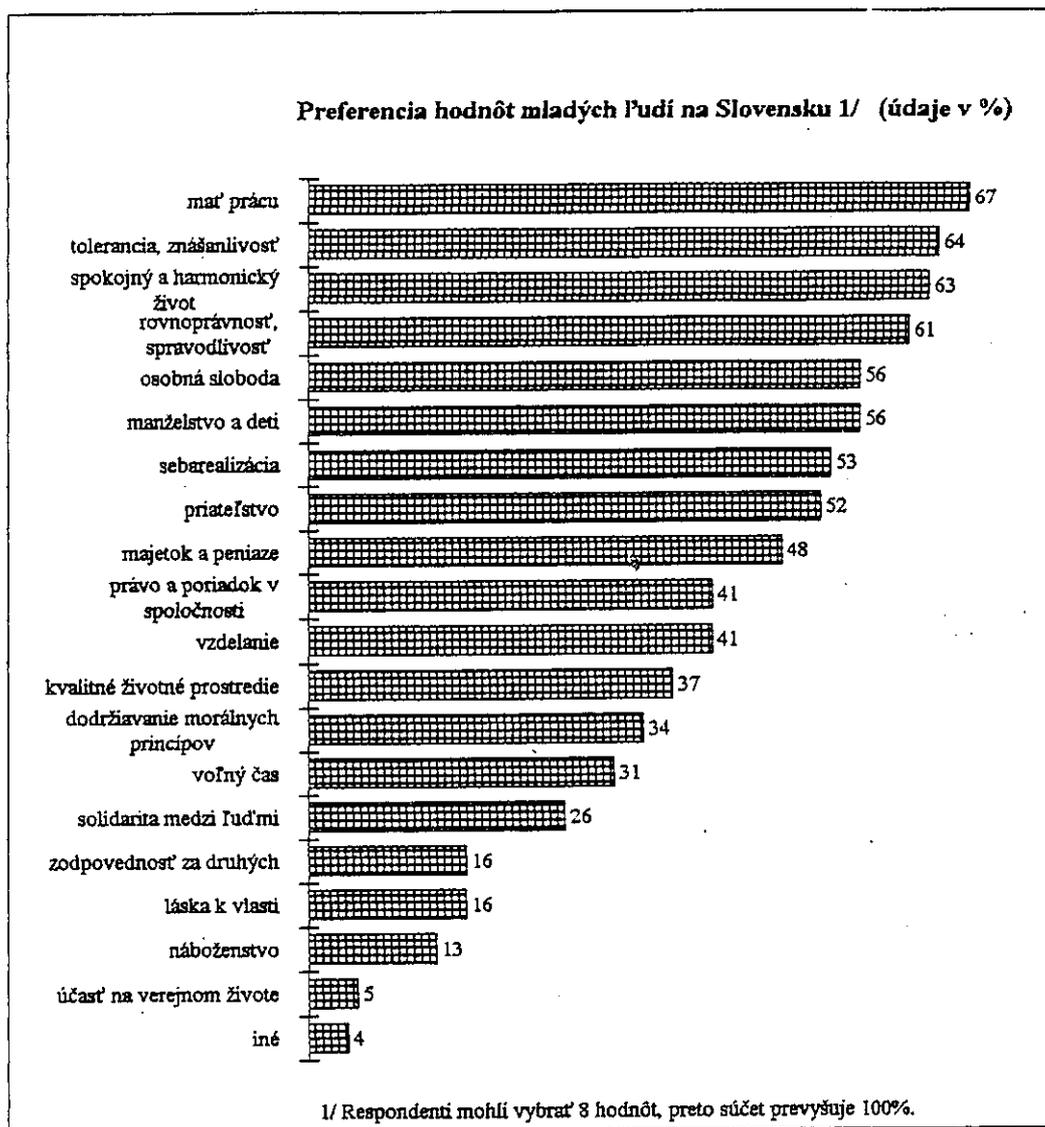
B. Hodnotová orientácia mladých ľudí

Poznanie hodnotovej orientácie mladých ľudí umožňuje usúdiť, na koľko sú dlhodobé zámery rozvoja a transformácie spoločnosti v zhode so životnou orientáciou a náhľadom mladých ľudí, ktorí by mali byť realizátormi týchto koncepcií. Stotožnia sa s nimi, budú ochotní prevziať daný smer a zodpovednosť?

Preto v prieskume mali respondenti vo veku 15 až 29 rokov vybrať z predznačených individuálnych i všeľudských hodnôt osem takých, ktoré považujú vo svojom živote skutočne za tie najdôležitejšie.

Prehľad výsledkov, ktoré sú zoradené v klesajúcich podieloch prináša nasledujúci graf.

Graf č. 4

Respondenti, reprezentujúci mladú populáciu SR, ktorí sú vo veku prípravy na samostatný život, alebo sa snažia nájsť a zaujať svoje miesto v spoločnosti, najčastejšie považovali za jednu z najdôležitejších hodnôt pre svoj život prácu (67%).

Aj keď vysoké preferencie hodnôt individuálnych na prvých ôsmich miestach neprekvapili, pozoruhodná je druhá priečka (64%) takej univerzálnej hodnoty, akou je **tolerancia a znášanlivosť**. Práve táto predstavuje totiž základnú hodnotu uznávanú z hľadiska koncepcie integrovanej Európy, ku ktorej sa naša spoločnosť hlási. Jej umiestnenie je pozoruhodné a nádejné i z hľadiska tradičného pohľadu na mládež, o ktorej sa často súdi, že je netolerantná, kritická, agresívna.

Z ďalších univerzálnych hodnôt sa v prvej polovici poradia ocitli ešte rovnoprávnosť (61%) a právo a poriadok spoločnosti (41%). Získaný počet hlasov pre také individuálne hodnoty, ako sú "spokojný a harmonický život" (63%) a "manželstvo a deti" (56%), neprekvapuje. Voľba hodnoty "seberealizácie" (53%), ale i na jedenástom mieste umiestnená hodnota "vzdelania" (41%), ktoré môžu naznačovať aktivitu a zdravú motiváciu, potrebné pre rozvoj spoločnosti.

Z pohľadu celospoločenského smerovania je však menej výrazné uvedomenie si dôležitosti hodnôt dodržiavanie morálnych princípov (34%) a najmä solidarity medzi ľuďmi (26%), zodpovednosti za druhých (16%) a účasti na verejnom živote (5%). Najmä v prípade posledne menovanej hodnoty je treba upozorniť na naznačenú veľkú disharmóniu medzi cieľmi transformácie spoločnosti na demokratický, občiansky štát a uvedomením si nevyhnutnosti osobnej účasti mladých na tomto procese.

Ktoré hodnoty preferujú, alebo naopak, nepokladajú za prioritné vo svojom živote skupiny respondentov vzhľadom na sledované socio-demografické znaky? Detailne sme analyzovali hodnoty, ktoré získali viac ako 25% volieb.

Mať prácu (67 % za celý súbor) častejšie považujú za jednu z najdôležitejších hodnôt pre svoj život robotníci (84%), respondenti so stredným vzdelaním bez maturity (75%), z najmenších našich obcí do 2000 obyvateľov (73%) a z oblasti východného Slovenska (74%), naopak, menej ako ostatní zdôrazňovali jej význam najmladší respondenti (61%) a študenti (60%), ktorí sa ešte len pripravujú na samostatný vstup do sveta dospelých a práce, zamestnanci (62%), opýtaní maďarskej národnosti (62%), so základným vzdelaním (61%) a z miest nad 100 tisíc obyvateľov.

Hodnota **tolerancie, znášanlivosti** (63% za celý súbor) priamoúmerne vzrastá s vekom respondentov (52% u 15 až 17 ročných, u 25 až 29 ročných už 69%) a s výškou dosiahnutého vzdelania (54% u opýtaných so základným vzdelaním a 74% u stredoškólkov s maturitou). Jej dôležitosť viac chápu aj ženy (69%) a zamestnanci (64%) a naopak zriedkavejšie muži (58%), Maďari (52%) a nezamestnaní (56%).

Aj hodnota **spokojný a harmonický život** (63% za celý súbor) je doceňovaná v závislosti na veku (od 51% u 15 až 17 ročných, po 69% u 25 až 29 ročných) a na vzdelaní respondentov (so základným vzdelaním 56%, stredným vzdelaním s maturitou 70%) viac u žien ako u mužov (70% k 57%), častejšie u zamestnancov (69%) ako u študentov (55%).

Rovnoprávnosť (61% za celý súbor) sa častejšie ako u ostatných skupín zaznamenala u nezamestnaných (69%), u maďarských respondentov (66%) a u opýtaných z obcí do 2000 obyvateľov (67%) na rozdiel od občanov z miest do 100 tisíc obyvateľov (53%) a z východného Slovenska (54%).

Osobnú slobodu (56% za celý súbor) považujú za potrebnú pre svoj život najmä muži (63%), maďarskí respondenti (63%), robotníci a študenti (obe skupiny 61%) a opýtaní z miest pod a nad 100 tisíc obyvateľov (69% a 65%). Význam tejto hodnoty klesá s vekom (59% u 15 až 17 ročných a 52% u 25 až 29 ročných) a z dosiahnutým vzdelaním (61% u respondentov so základným vzdelaním, ale 52% u stredoškólkov s maturitou). Najmenej ju považujú za potrebnú pre život ženy (49%).

Manželstvo a deti (55% za celý súbor) častejšie zaraďovali do svojich najdôležitejších životných hodnôt zamestnanci (65%), občania najväčších miest (60%) a východného Slovenska (64%) a ženy (60%). Frekvencia tejto hodnoty vzrastala s vekom a vzdelaním respondentov (od 37% u 15 až 17 ročných po 63% u 25 až 29 ročných a od 45% u respondentov so základným vzdelaním po 62% u stredoškólkov s maturitou). Menej často ju považovali za dôležitú študenti (42%) a mladí ľudia maďarskej národnosti (43%).

Seberealizácia (53% za celý súbor) je v živote mladých ľudí, najmä maďarskej národnosti závažnou hodnotou (62%) a tiež i u občanov miest do 50 tisíc obyvateľov (60%). Menej často ju uvádzajú ako dôležitú robotníci (45%), respondenti so základným vzdelaním (48%) a z obcí do 2000 obyvateľov (48%).

Priateľstvo (52% za celý súbor) si vážia najmä študenti (59%) a mladí ľudia vo veku 15 až 17 rokov (58%). Dôležitosť tejto hodnoty však klesá s rastúcim vekom respondentov (46% u 25 až 29 ročných), nižšie percento zaznamenáva aj u respondentov z miest nad 100 tisíc obyvateľov (47%) a z východného Slovenska (45%).

Majetok a peniaze (48% za celý súbor) sú dôležité častejšie pre mužov ako pre ženy (53% ku 42%), robotníkov (54%) a opýtaných zo západného Slovenska (54%). Nižšie percento výskytu tejto hodnoty sa zaznamenalo aj u mladých ľudí so stredoškolským vzdelaním s maturitou (42%) a z obcí do 2000 obyvateľov (42%).

Hodnota **právo a poriadok spoločnosti** (41% za celý súbor) je približne rovnako cenená všetkými skupinami respondentov. Výraznejšie hodnoty nad priemer za celý súbor dosahuje u opýtaných maďarskej národnosti (58%), z obcí do 2000 obyvateľov (48%) a nad 100 tisíc obyvateľov (47%).

Vzdelanie (41% za celý súbor) považujú za dôležité tie skupiny respondentov, ktoré ho zatiaľ nezískali. Najvyššiu frekvenciu mala táto hodnota u respondentov vo veku 15 až 17 rokov (60%) a so základným vzdelaním (49%). Individuálna cena tejto hodnoty klesá s narastajúcim vekom opýtaných (31% u 25 až 29 ročných), menej často ju uvádzajú aj respondenti so stredným vzdelaním bez maturity (31%) a robotníci (31%).

Hodnotu **kvalitné životné prostredie** (37% za celý súbor) vyzdvihujú predovšetkým najmladší respondenti (44%) a z miest do 100 tisíc obyvateľov (45%). Menej často ju uvádzajú v odpovediach mladí ľudia z obcí do 2000 obyvateľov (31%).

Presvedčenie, že **oddržiavanie morálnych princípov** (34% za celý súbor) je pre život veľmi dôležité vyslovili najmä ženy (40%), respondenti s úplným stredným vzdelaním s maturitou (42%), zamestnanci (45%) a opýtaní z miest nad 100 tisíc obyvateľov (41%). Frekvencia tohto názoru stúpa s dosiahnutým vekom respondentov (31% u 15 až 17 ročných a 40% u 25 až 29 ročných).

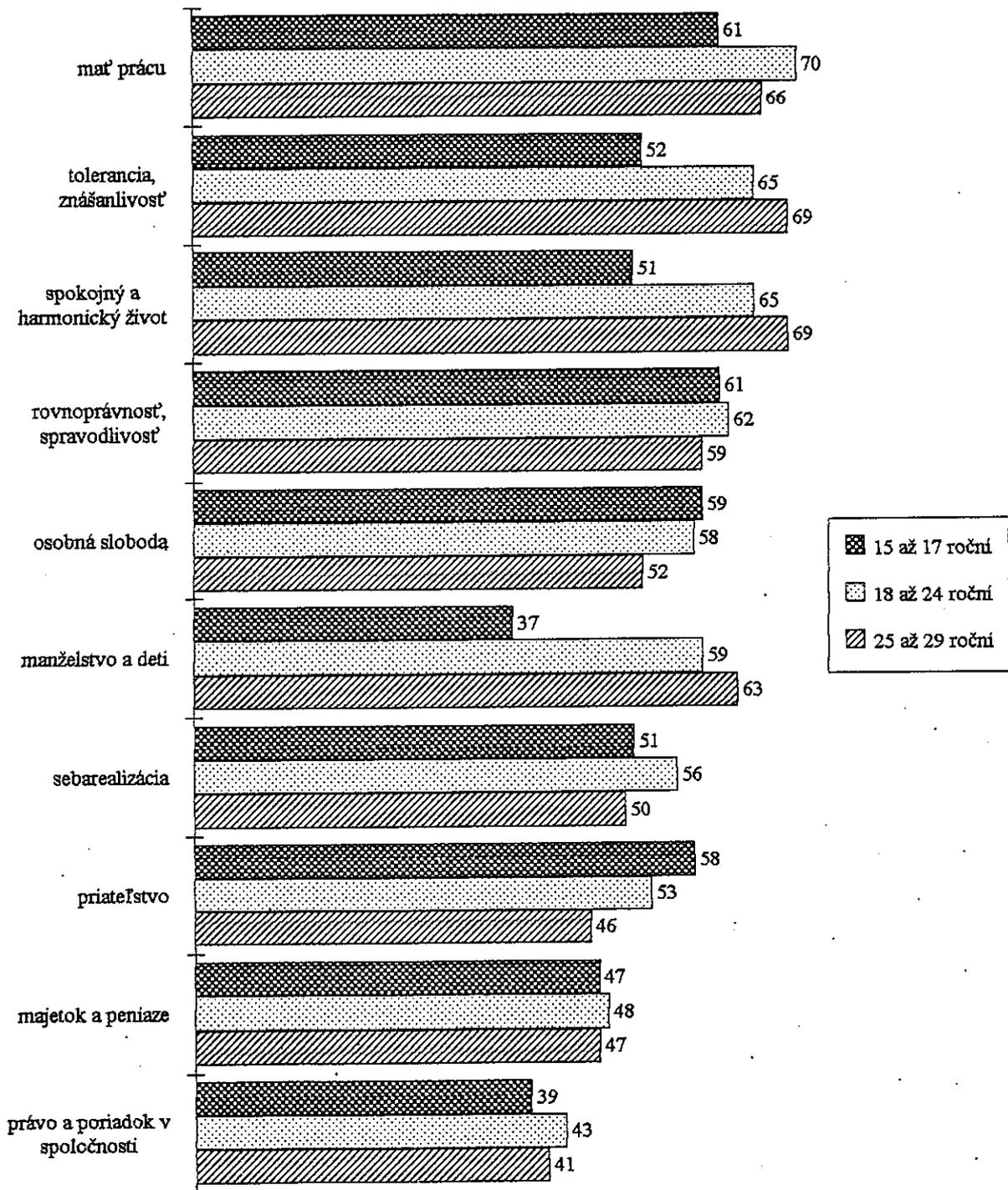
Hodnota **voľného času** (31% za celý súbor) je cenená predovšetkým najmladšími respondentami (42%) a mladými ľuďmi so základným vzdelaním (40%). Jeho dôležitosť klesá so stúpajúcim vekom a výškou dosiahnutého vzdelania opýtaných. Voľný čas si vážia aj respondenti z miest do 100 tisíc obyvateľov (38%) a naopak menej často ho uvádzali mladí ľudia z obcí do 10 tisíc obyvateľov (23%).

V posudzovaní dôležitosti hodnoty **solidarita medzi ľuďmi** (26% za celý súbor) sa skupiny respondentov nelíšili vo svojich názoroch. Jedine nezamestnaní respondenti častejšie chápu túto hodnotu ako dôležitú (36%).

Nasledujúce grafy (č. 5 až 9) poskytujú ďalšie informácie o názoroch mladých ľudí na dôležitosť jednotlivých hodnôt v živote človeka a dávajú obraz aj o "hodnotových profiloch" skupín respondentov. Profily sú konštruované len pre hodnoty umiestnené na prvých desiatich miestach.

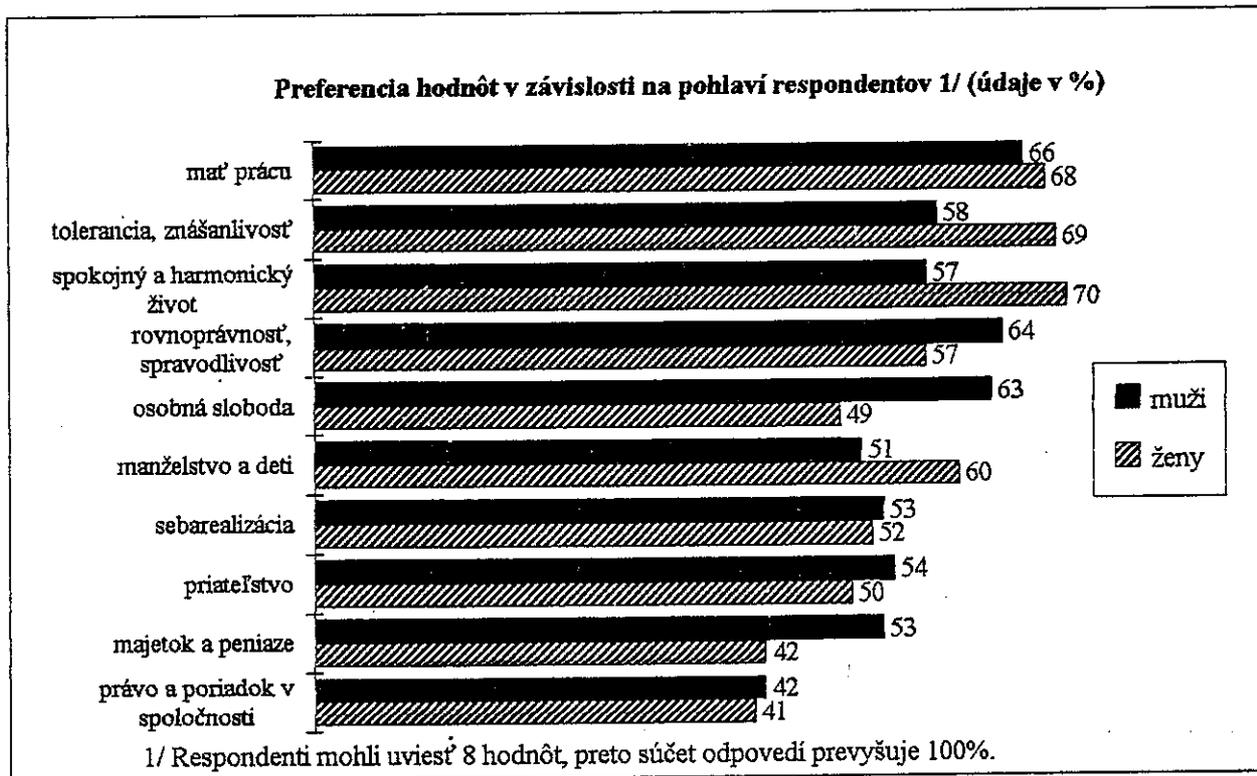
Graf č. 5

Preferencia hodnôt v závislosti na veku respondentov 1/ (údaje v %)

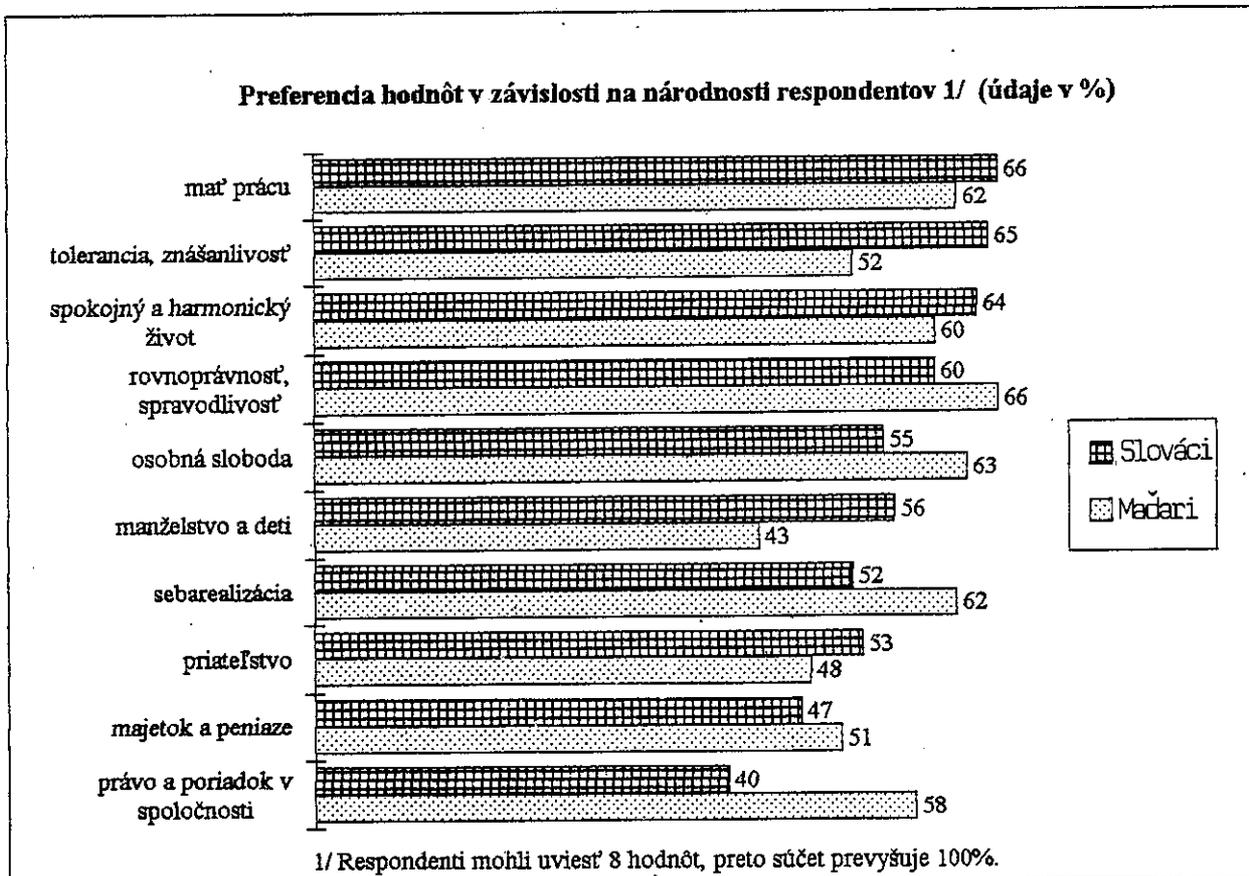

1/ Respondenti mohli uviesť 8 hodnôt, preto súčet prevyšuje 100%.

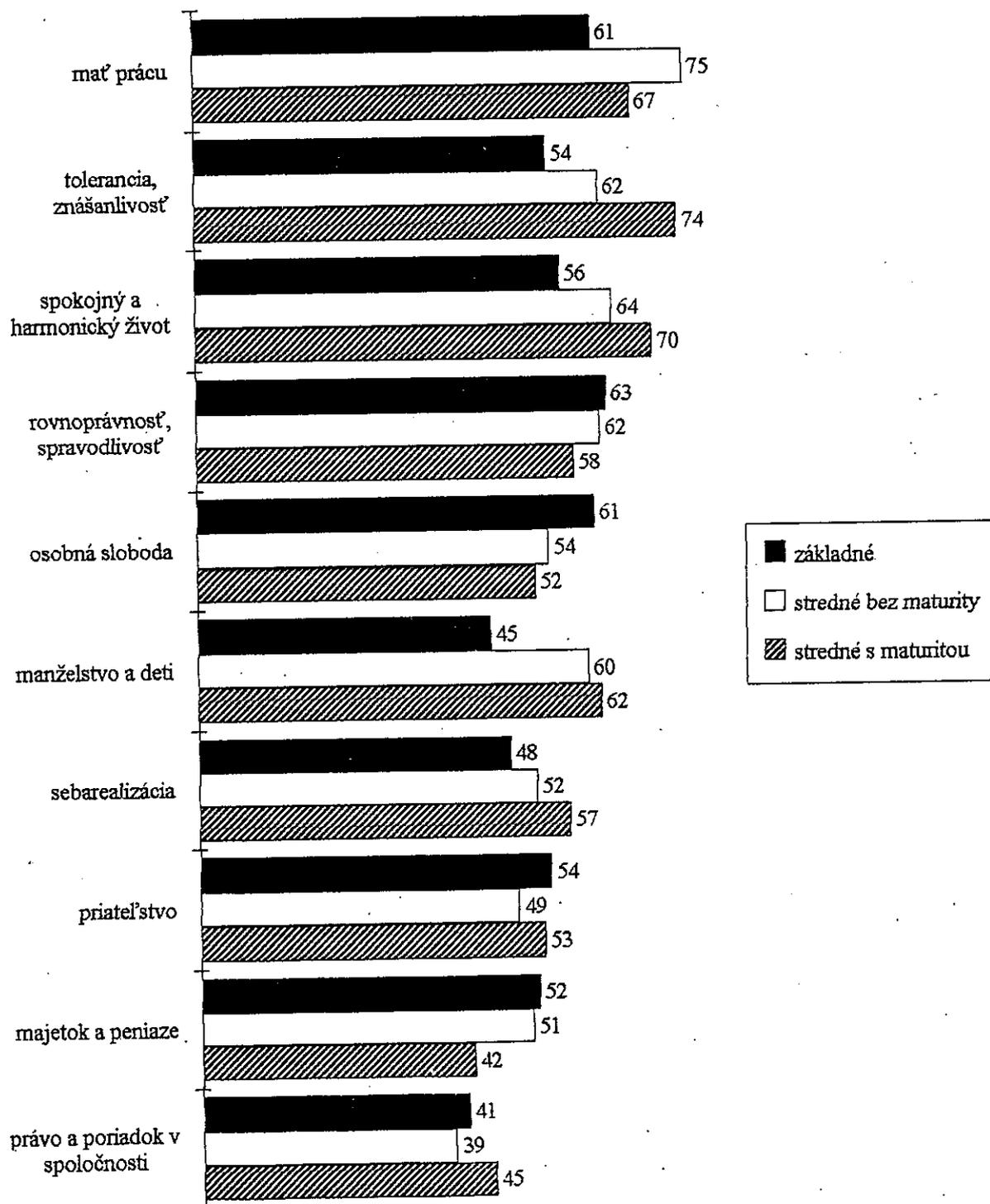
Graf č. 6

Graf č. 7

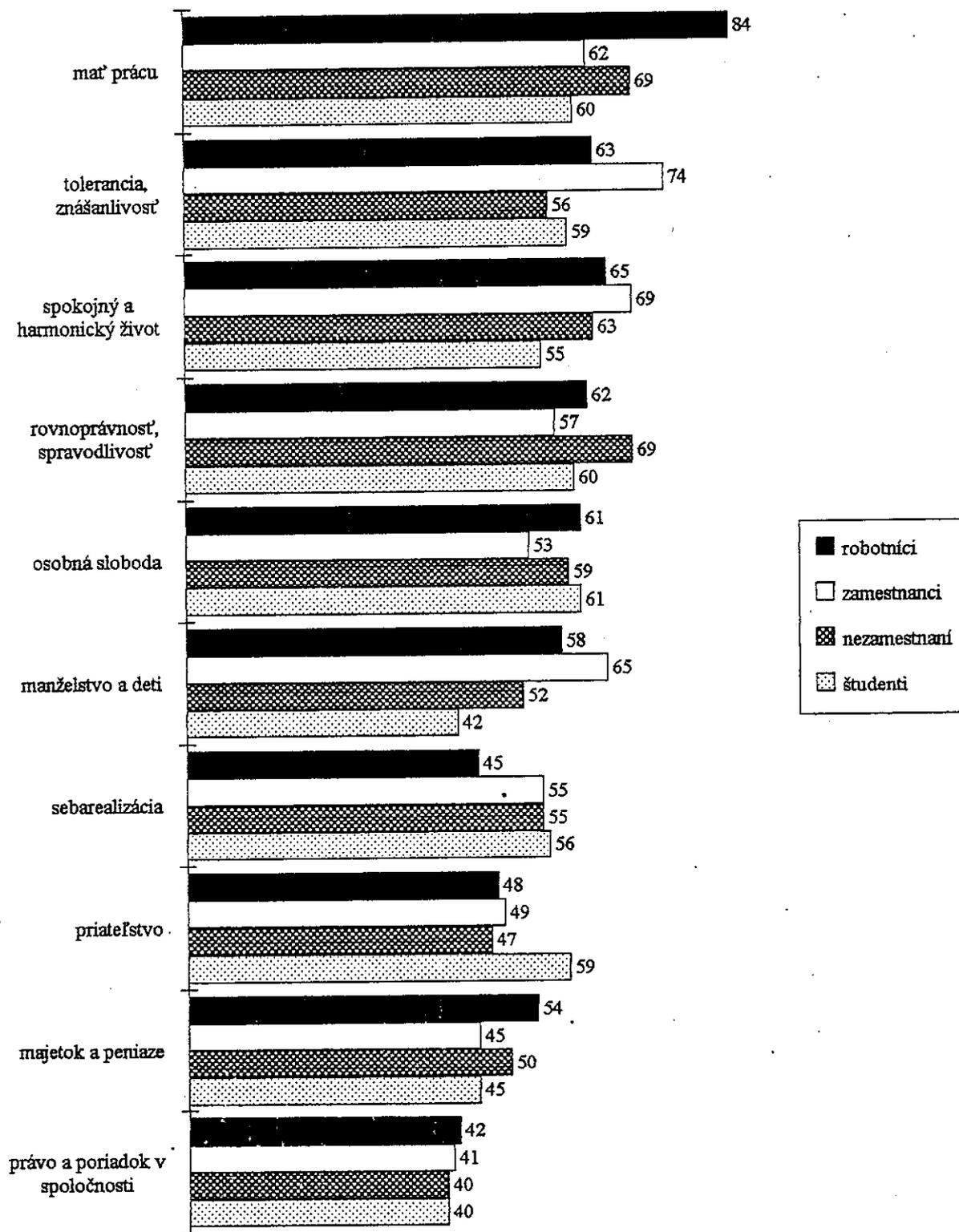

Preferencia hodnôt v závislosti na vzdelaní 1/ (údaje v %)

1/ Respondenti mohli uviesť 3 hodnôt, preto súčet prevyšuje 100%. Vysokoškolské vzdelanie neuvádzame vzhľadom na nízky počet respondentov.

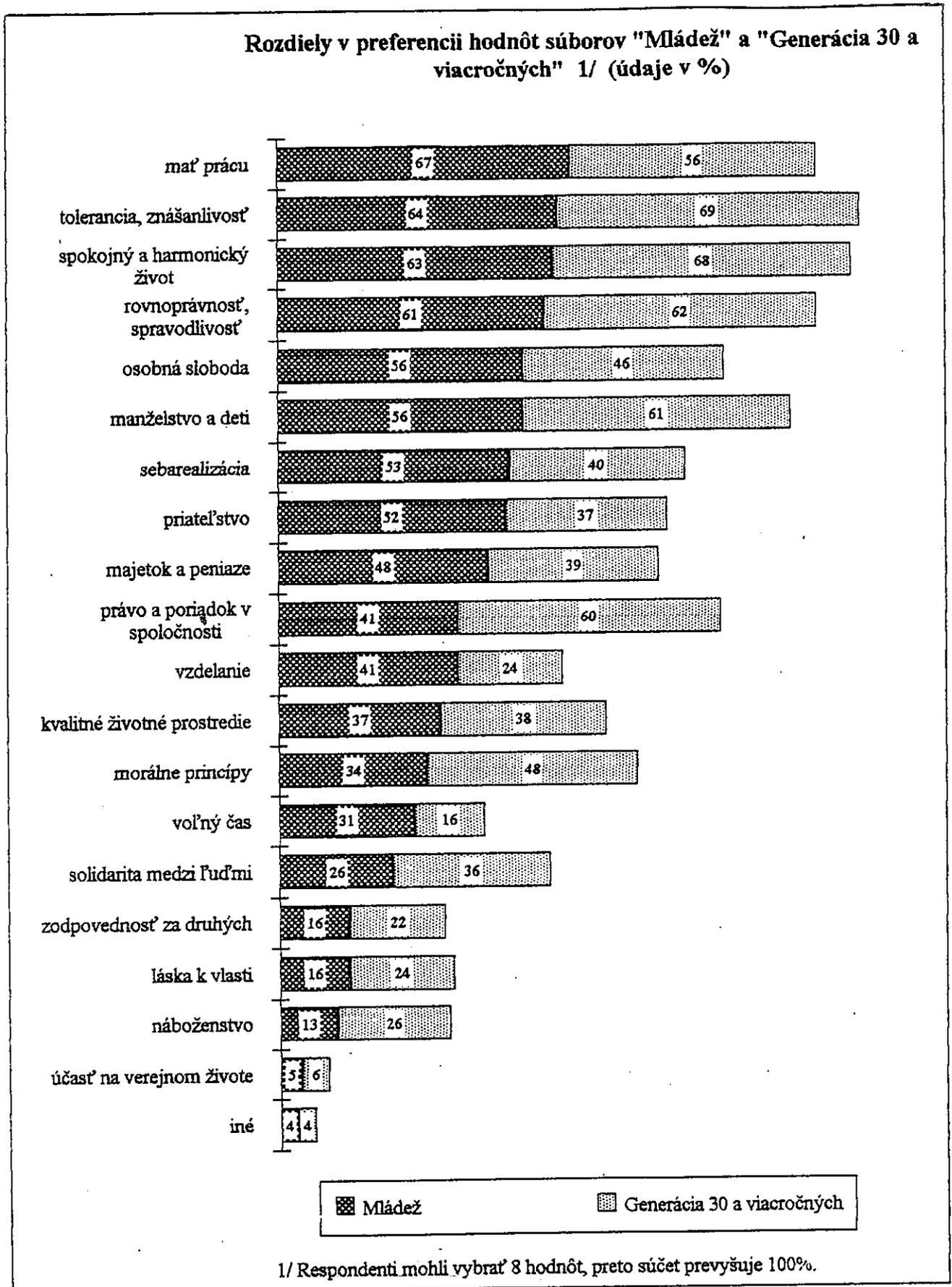
Preferencia hodnôt v závislosti na socio-profesii 1/ (údaje v %)

1/ Respondenti mohli uviesť 8 hodnôt, preto súčet prevyšuje 100%.

Porovnanie hodnotovej orientácie súborov "Mládež" so súborom "Generácia 30 a viacročných" prezentuje nasledujúci graf.

Graf č. 10

Názory na dôležitosť jednotlivých hodnôt v živote respondentov sa menia v závislosti od ich veku. Skúsenosťami, inými životnými úlohami, sociálnymi situáciami, niektoré hodnoty nadobúdajú väčší význam (tolerancia a znášanlivosť, spokojný a harmonický život, manželstvo a deti, právo a poriadok spoločnosti, dodržiavanie morálnych princípov, solidarita medzi ľuďmi, zodpovednosť za druhých, láska k vlasti a náboženstvo). Je zaujímavé, že s rastúcim vekom získavajú dôležitosť mnohé z tých hodnôt, ktoré sú v integrovanej Európe považované za základné všeľudské, globálne hodnoty. Stabilný názor u mladej i staršej generácie je na význam hodnoty rovnoprávnosť a spravodlivosť, kvalitné životné prostredie a účasť na verejnom živote.

C. Životné ciele mládeže SR

Hodnotová orientácia má bezprostredný vplyv na formulovanie konkrétnych životných cieľov mladých ľudí. Tieto však v značnej miere podliehajú aj vplyvu širokého socio-kultúrneho a ekonomického prostredia. Z tohoto dôvodu sa mladým respondentom položila otvorená otázka **čo by chceli predovšetkým vo svojom živote dosiahnuť?**

Po skategorizovaní a spracovaní odpovedí sme získali nasledujúcu hierarchiu životných cieľov.

Životné ciele mladých ľudí SR ^{1/} (n=792)		
Poradie	Cieľ	Počet %
1.	mať rodinu a deti	35
2.	mať úspech v práci, seberealizácia	28
3.	spokojný a harmonický život	21
4.	dosiahnuť vzdelanie	20
5.	mať vysokú životnú úroveň	18
6.	mať prácu	18
7.	mať vlastný byt, dom	9
8.	dobré fyzické a duševné zdravie	6
9.	dosiahnuť želané povolanie	4
10.	iný cieľ	8
11.	žiadny cieľ	3

1/ Súčet prevyšuje 100%, pretože respondenti mohli uviesť viac odpovedí.

Pri detailnejšej analýze je možné nájsť určité charakteristické životné ciele pre niektoré skupiny respondentov. Tak napríklad **mať rodinu a deti** je životný cieľ častejšie sa vyskytujúci u žien (42%), u 25 až 29 ročných respondentov (41%), zamestnancov (44%). Jeho prítlačnosť priamoúmerne vzrastá so vzdelaním respondentov (24% u respondentov so základným vzdelaním a 42% u stredoškôľakov s maturitou).

Mať úspech v práci a nájsť si v nej svoju sebarealizáciu je dôležité najmä pre stredoškôľakov s maturitou (35%), ale aj pre opýtaných z miesta do 50 tisíc obyvateľov (34%).

Dosiahnuť **vysokú životnú úroveň** si ako cieľ vytýčili častejšie robotníci (32%) a občania z miest do 50 tisíc obyvateľov (24%).

Úspešne ukončiť školu a **dosiahnuť vzdelanie** si želajú najmä najmladší respondenti vo veku 15 až 17 rokov (45%) a pochopiteľne aj študenti (50%).

Z pohľadu oblastí respondenti žijúci v regióne západného Slovenska menej často ako celý súbor zvyrazňujú cieľ **mať rodinu a deti** (30%). Pre mladých zo stredného Slovenska je dominantné dosiahnuť vysokú životnú úroveň a respondenti z východného Slovenska si častejšie želajú **mať rodinu a deti** a dobre ich vychovať (41%).

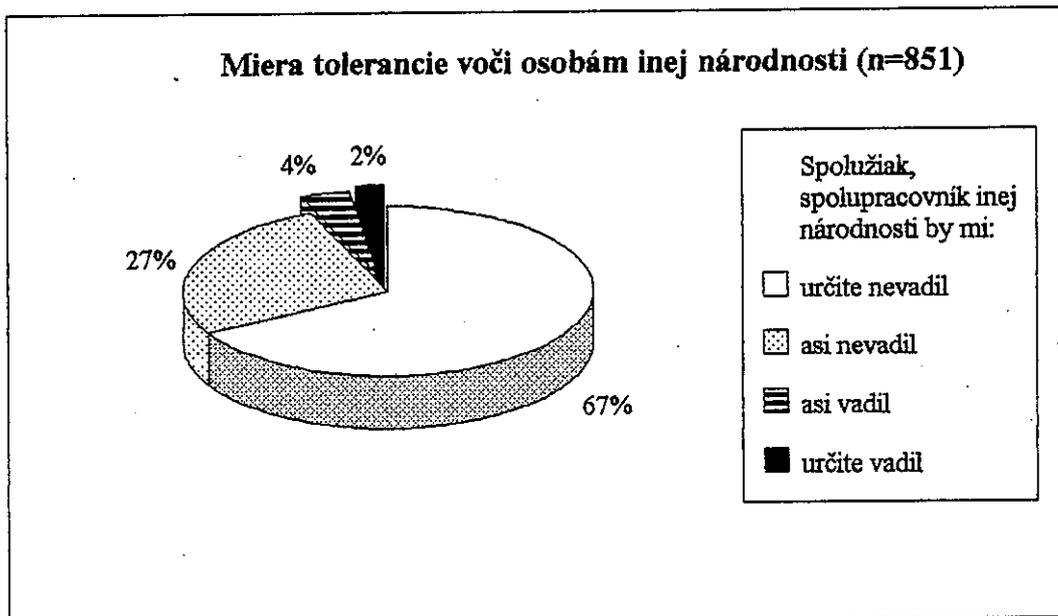
2. MIERA TOLERANTNOSTI MLADÝCH ĽUDÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY VOČI OSOBÁM INEJ NÁRODNOSTI, RASY, INÉHO NÁBOŽENSTVA

V zlomových obdobiach spoločnosti, kedy dochádza k zmenám hodnôt, narastá u obyvateľstva obava z budúcnosti, zvyšuje sa subjektívny pocit straty perspektívy, prehĺbuje sa obava o miesto v spoločnosti, narastá pocit úzkosti. Toto všetko môže znásobovať nebezpečenstvo rastu netolerantnosti, xenofóbie, rasizmu a nacionalizmu.

V prieskume mali mladí respondenti odpovedať na otázky, **či by im vadilo mať spolupracovníka alebo spolužiaka inej národnosti, rasy, náboženstva.**

Respondenti mali vyjadriť svoj názor v situácii, v ktorej sa občan SR môže najčastejšie dostať do blízkeho kontaktu s ľuďmi inej národnosti, rasy, náboženstva, v situácii, ktorá zároveň vyžaduje značný stupeň ochoty spolupracovať, kooperovať, dorozumieť sa.

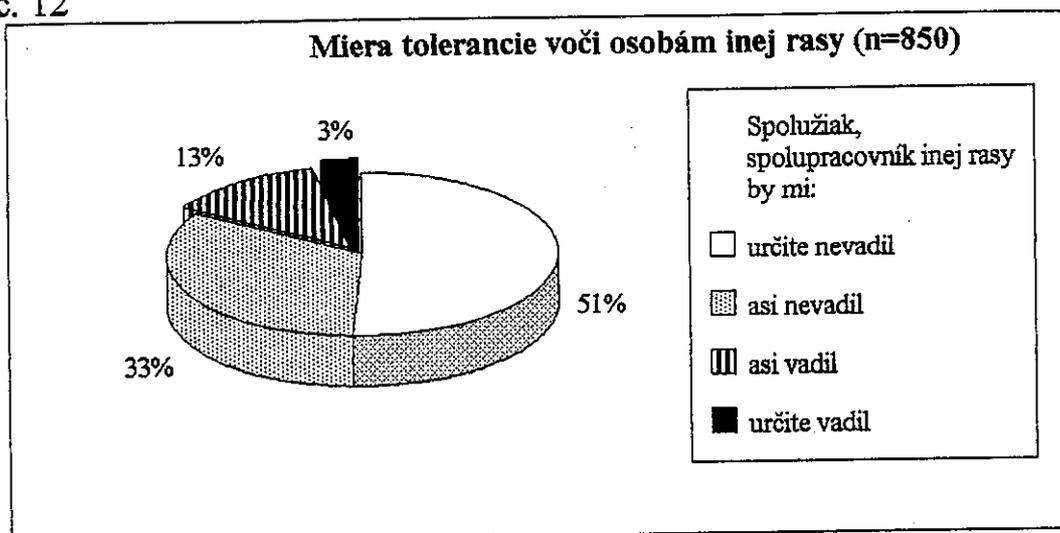
Graf č. 11

Miera tolerantnosti mladých obyvateľov SR voči spolupracovníkom, či spolužiakom inej národnosti je vysoká, 94% respondentov odpovedalo, že by im takýto spolupracovník určite alebo asi nevadil.

Určité rozdiely v miere tolerantnosti sú medzi skupinami respondentov vzhľadom na sledované socio-demografické znaky. Štatisticky významne sa odlišujú postoje mužov, ktorí v 63% odpovedali, že by im osoba inej národnosti určite nevadila, od postojov žien, u ktorých sa zaznamenal tento názor v 72%. Podobné rozdiely sú aj v odpovediach respondentov slovenskej a maďarskej národnosti (65% ku 84%). Ďalej sa ukázala určitá priamoúmerná súvislosť medzi mierou tolerancie a výškou dosiahnutého vzdelania mladých ľudí. Vysoká tolerancia je častejšia aj u občanov z obcí do 10 tisíc obyvateľov (74%) a naopak menej častá u mládeže v mestách do 100 tisíc obyvateľov. Nižšie percento jednoznačne tolerantných odpovedí sa objavilo aj u robotníkov (61%).

Graf č. 12

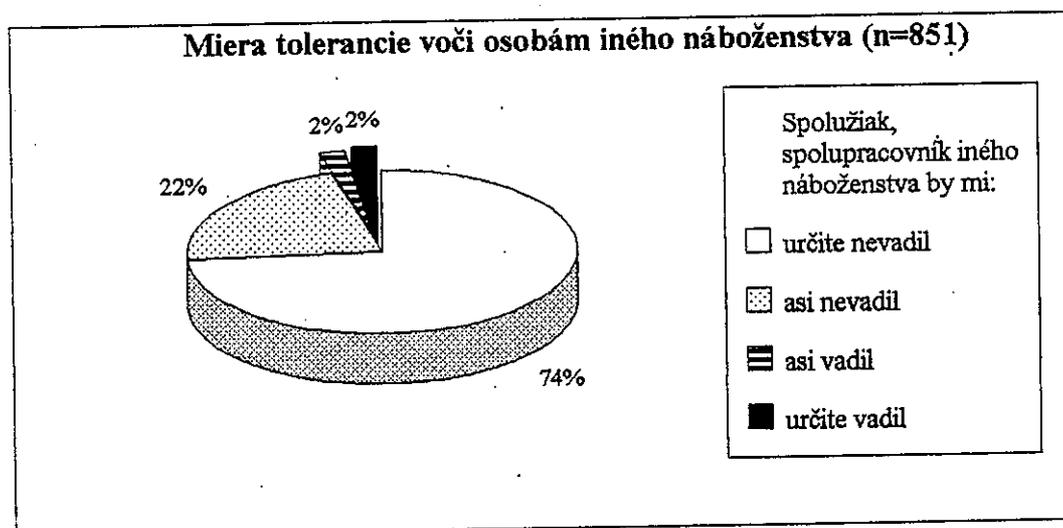

Zistená miera tolerantnosti mladých respondentov voči osobám inej rasy je nižšia (84% pri zlúčení odpovedí "určite by mi nevadil" a "asi by mi nevadil spolupracovník inej rasy") ako voči osobám inej národnosti. Odpoveď "asi by mi nevadil" volili častejšie robotníci (43%) a občania z miesta do 100 tisíc obyvateľov (42%).

Jednoznačný prejav tolerancie bol častejší u najmladších respondentov vo veku 15 až 17 rokov (60%), študentov (61%) a občanov maďarskej národnosti (62%) a z obcí do 10 tisíc obyvateľov (59%).

Určitý sociálny dištanc (odpoveď "asi by mi vadil spolužiak inej rasy") sa častejšie objavil u mladých ľudí z miest do 50 tisíc obyvateľov (17%) a zo stredného Slovenska (17%).

Graf č. 13

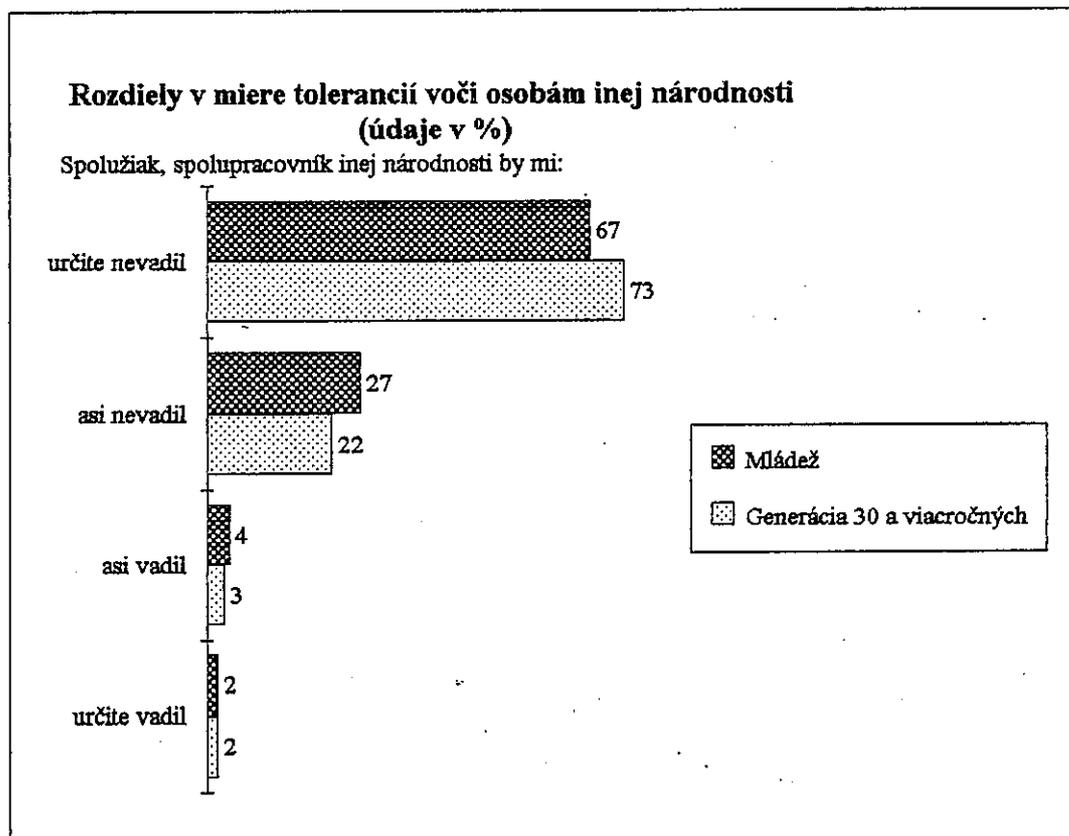

Najmenej by vadilo mladým respondentom spolupracovať s ľuďmi iného vierovyznania (96%). Štyri percentá respondentov odpovedali, že by im táto situácia vadila, alebo asi vadila.

Bezvýhradnú toleranciu častejšie nad celoslovenský priemer vyslovili študenti (80%), respondenti maďarskej národnosti (79%) a obyvatelia našich najmenších obcí (79%) ako aj Bratislavy (80%). Nezamestnaní mladí ľudia prejavili istú tendenciu k nižšej tolerantnosti (65% odpovedí "určite by mi nevadil spolupracovník").

Pri posudzovaní miery tolerantnosti voči osobám inej národnosti, rasy, náboženstva medzi súbormi "Mládež" a "Generácia 30 a viacročných" sa významnosť rozdielov potvrdila len vo vzťahu k osobám inej národnosti.

Graf č. 14

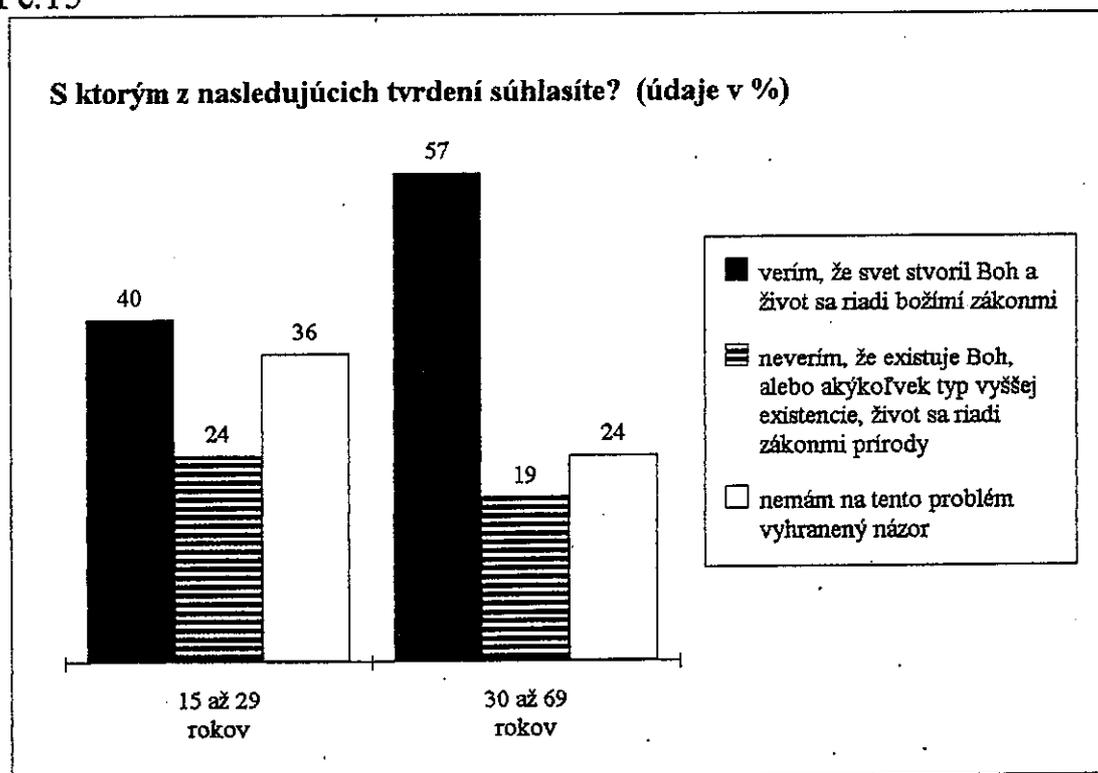
3. OBRAZ VIERY VO VEDOMÍ MLADÝCH ĽUDÍ NA SLOVENSKU

Nájsť odpoveď na otázky dotýkajúce sa predstáv fungovania sveta a jeho zákonitostí nebýva jednoduché. Spôsobuje to jednak hlboký filozofický kontext, ktorý v sebe tieto otázky ukrývajú, ako i skutočnosť, že otázky viery a vierovyznania sú veľmi dynamickou kategóriou.

Človek často - tak ako samo ľudstvo hľadajúce uspokojivú odpoveď na tieto otázky od vzniku svojej existencie - v závislosti od času, životných situácií a skúseností, mení názory a vysporiadava sa s touto problematikou, čím hľadá i miesto svojho poslania na Zemi, zmysel života.

Odražom zložitosti tejto problematiky je i zistenie, že 36% mládeže vo veku 15 až 29 rokov nevie zaujať k týmto otázkam jednoznačné stanovisko a nemá na tento problém vyhranený názor. 40% mládeže sa vysporiadava s touto dilemou tak, že verí, že svet stvoril Boh a život sa riadi božími zákonmi. Tých, ktorí sa prikláňajú k názorom že neexistuje Boh či iný typ vyššej existencie a život sa riadi výlučne zákonmi prírody, reprezentuje 24%.

Graf č.15

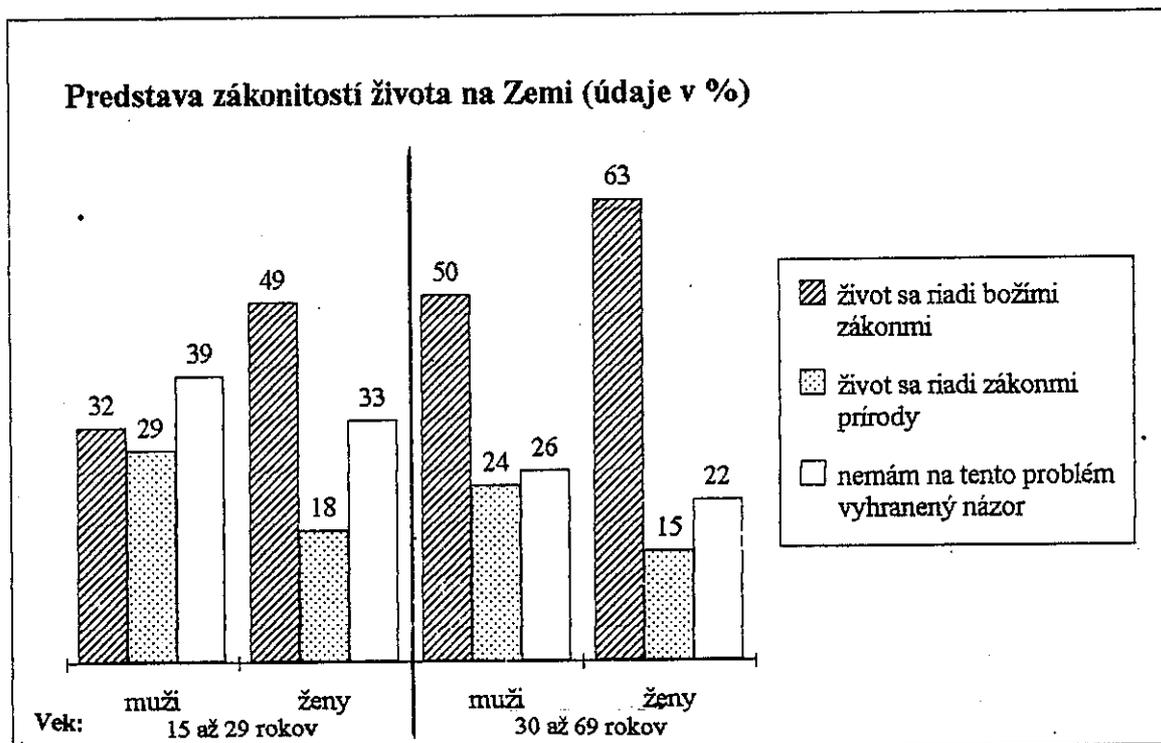
Ak porovnáme obraz podstaty a fungovania sveta u mládeže so skupinou respondentov starších ako 30 rokov, zistíme, že i keď poradie odpovedí na tieto otázky zostáva nezmenené, predsa len obraz religiozity sa ukazuje podstatne vyšší u starších vekových kategórií.

Zatiaľ čo v súbore mládeže sa k alternatíve sveta riadeného božími zákonmi hlási 40%, v súbore respondentov starších ako 30 rokov religiozita dosahuje takmer 57%.

Percento tých, ktorí si myslia, že život sa riadi zákonmi prírody je najvyrovnannejšie u oboch skupín - tak mládeže ako i súboru respondentov nad 30 rokov, väčšie diferencie sa však ukazujú u kategórie tých, ktorí nemajú vyhranený názor na túto problematiku (u kategórie nad 30 rokov predstavuje 24%, u mládeže podstatne viac 36%). Toto pomerne vysoké číslo u mládeže nepriamo poukazuje na skutočnosť, že zrejme v otázkach viery, zmyslu života a podstaty sveta sa mládež ťažšie orientuje a na mnohé z týchto otázok zatiaľ uspokojivú odpoveď nenachádza.

Ak si bližšie všimneme kategóriu tých, ktorí veria v existenciu Boha, môžeme povedať, že religiozita z tohto pohľadu sa ukazuje byť podstatne silnejšou u žien než u mužov. V súbore mládeže sa k náboženskej viere prikláňa 32% mužov a 49% žien, v súbore nad 30 rokov 50% mužov a 63% žien. Toto tvrdenie umocňuje i výrazná diferenciácia medzi mužmi a ženami vo vzťahu k materialistickejšiemu nazeraniu na podstatu sveta, kde k alternatíve, že život sa riadi zákonmi prírody bez akejkoľvek vyššej existencie, sa prikláňa podstatne viac mužov ako žien (pozri nasledujúci graf).

Graf č. 16

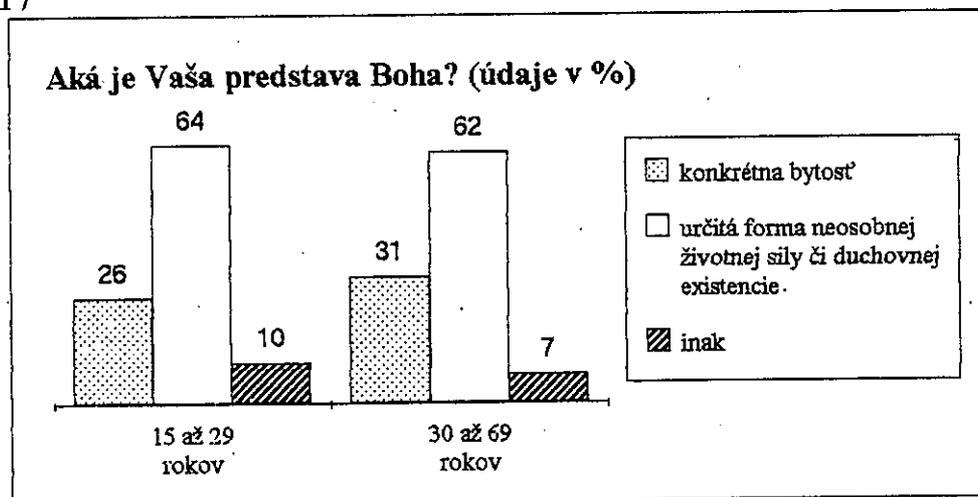
Ukázalo sa, že religiozita u 15 až 29 ročnej mládeže nie je ovplyvnená vekom ani vzdelaním. U kategórie respondentov nad 30 rokov možno povedať, že religiozita s vekom priamoúmerne vzrastá a u obyvateľstva nad 60 rokov dosahuje takmer 75%.

Čo sa týka vzdelania, najvyššie hodnoty dosahuje u obyvateľstva so základným vzdelaním (67%), najmenšie u vysokoškolákov (33%). Veľmi silným sa ukázal byť príklon k religiozite najmä v menších obciach. V obciach do 2 000 obyvateľov dosahuje u mládeže 50%, v súbore nad 30 rokov 66%. So vzrastajúcim počtom obyvateľstva dochádza k zoslabovaniu religiozity. (V mestách nad 100 000 obyvateľov dosahuje 36% u mládeže, v súbore starších ako 30 rokov 43%).

Ak by sme sa pokúsili skúmať jednotlivé kraje v tomto zmysle chápanej religiozity, vychádza, že najviac zastúpených názorov viery v existenciu Boha prevláda vo východoslovenskom kraji mládež (53%, generácia nad 30 rokov 68%), ďalej nasleduje západoslovenský kraj (mládež 36%, generácia nad 30 rokov 58%), stredoslovenský kraj (mládež 34%, generácia nad 30 rokov 52%) a nakoniec Bratislava s 30 percentami u mládeže a 40 % u starších ako 30 rokov.

V súvislosti s vierovyznaním nás zaujímalo, aká je predstava Boha u tých mladých ľudí, ktorí veria v jeho existenciu, prípadne u tých, ktorí ešte nemajú vyhranený názor na otázky potvrdenia jeho existencie. Najpočetnejšie je zastúpená predstava Boha ako neosobnej životnej sily, ku ktorej sa prikláňa 64% opýtanej mládeže. Pre 26% predstavuje Boh konkrétnu bytosť. Desať percent respondentov vyjadrilo názor, že Boh je pre nich spätý s inou predstavou, ktorá sa však dá definovať veľmi ťažko, samotní respondenti ju nevedeli konkrétnejšie opísať či vyjadriť.

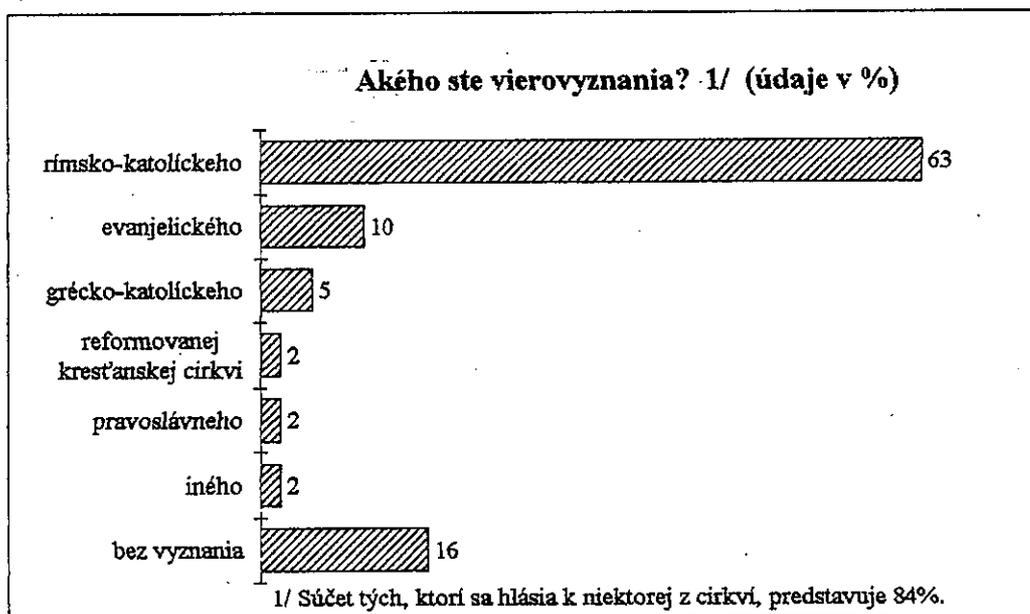
Graf č. 17

Veľmi podobné hodnoty dosiahli i respondenti dosahujúci vek nad 30 rokov, len o čosi viacej bola u nich zastúpená predstava Boha ako konkrétnej bytosti (pozri graf č. 17). Zatiaľ čo predstava Boha ako konkrétnej bytosti či neosobnej životnej sily je takmer vyrovnanou tak u mužov ako i u žien (súbor mládeže: muži 24%, ženy 27%; súbor generácie nad 30 rokov: muži 31%, ženy 31%), muži prejavili vyššiu variabilitu v súvislosti s predstavou Boha (súbor mládeže: muži 13%, ženy 8%; súbor generácie nad 30 rokov: muži 10%, ženy 4%).

Získaný obraz o vzťahu mládeže k vierovyznaniu vyjadruje nasledujúci graf.

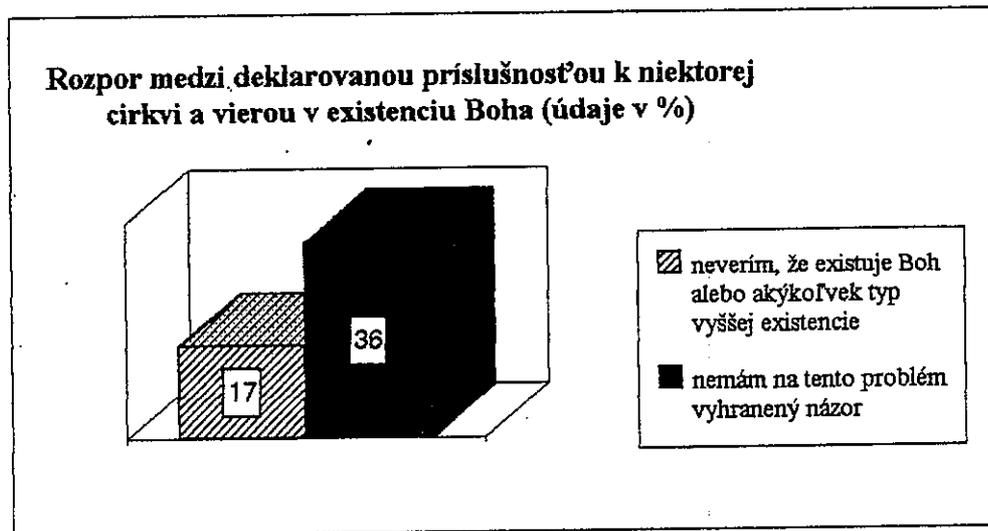
Graf č. 18

Ak by sme sa podľa tohto obrazu pozerali na religiozitu mládeže, zistíme, že je vyššia ako naznačuje graf č. 15, v ktorom existenciu Boha potvrdilo 40% respondentov. Zistili sme však, že nie každý respondent hlásiaci sa k niektorému z vierovyznaní je zároveň presvedčený i o existencii Boha. Z tých, ktorí deklarujú svoj vzťah k cirkvi 17% neverí v existenciu Boha a 36% nemá na otázky podstaty sveta vyhranený názor (pozri graf č. 19).

Jednou z príčin uvedených disproporcií je teda možno i zdedená rodinná tradícia v otázkach viery, ktorou je mládež deklarovaná k príslušnosti k cirkvi, no s jej vnútorným obsahom sa zatiaľ plne nestotožňuje.

Graf č. 19

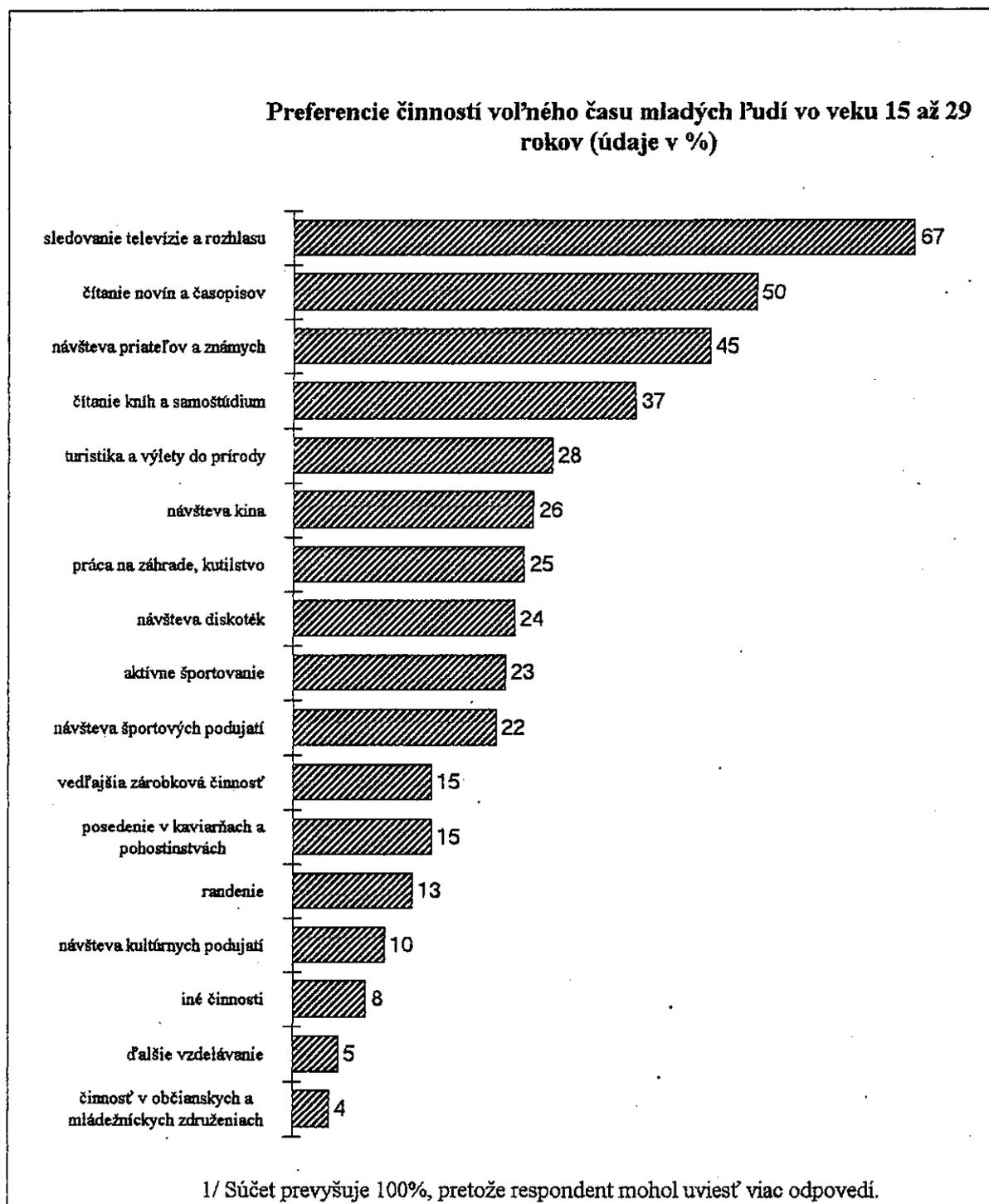
4. POHĽAD NA ŠTRUKTÚRU, SPÔSOBY A MOŽNOSTI TRÁVENIA VOĽNÉHO ČASU MLÁDEŽE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

A. Analýza spôsobov trávenia voľného času mládeže

Mládež sa väčšinou deklaruje ako relatívne samostatná sociálno-demografická skupina a to nielen na základe vekových a psychologicko-fyziologických osobitostí, ale aj špecifickosťou svojich záujmov a potrieb. Riešenie súčasných problémov rozvoja spoločnosti zasahuje do spôsobu života mládeže, do procesu jeho kvalitatívnych zmien. Významnú súčasť spôsobu života mladých ľudí predstavujú i aktivity vykonávané vo voľnom čase. Preto sa i výskum verejnej mienky zamerail na analýzu štruktúry, spôsoby a možnosti trávenia voľného času mladých ľudí na Slovensku vo vekovom rámci 15 až 29 rokov.

To, ako jedinec trávi svoj voľný čas je odrazom jeho záujmov a záľub, ako i možností ich realizovať a uspokojiť v konkrétnom prostredí, kde žije. Aká je štruktúra činností vo voľnom čase u mládeže v SR znázorňuje graf č. 20 na nasledujúcej strane.

Graf č. 20

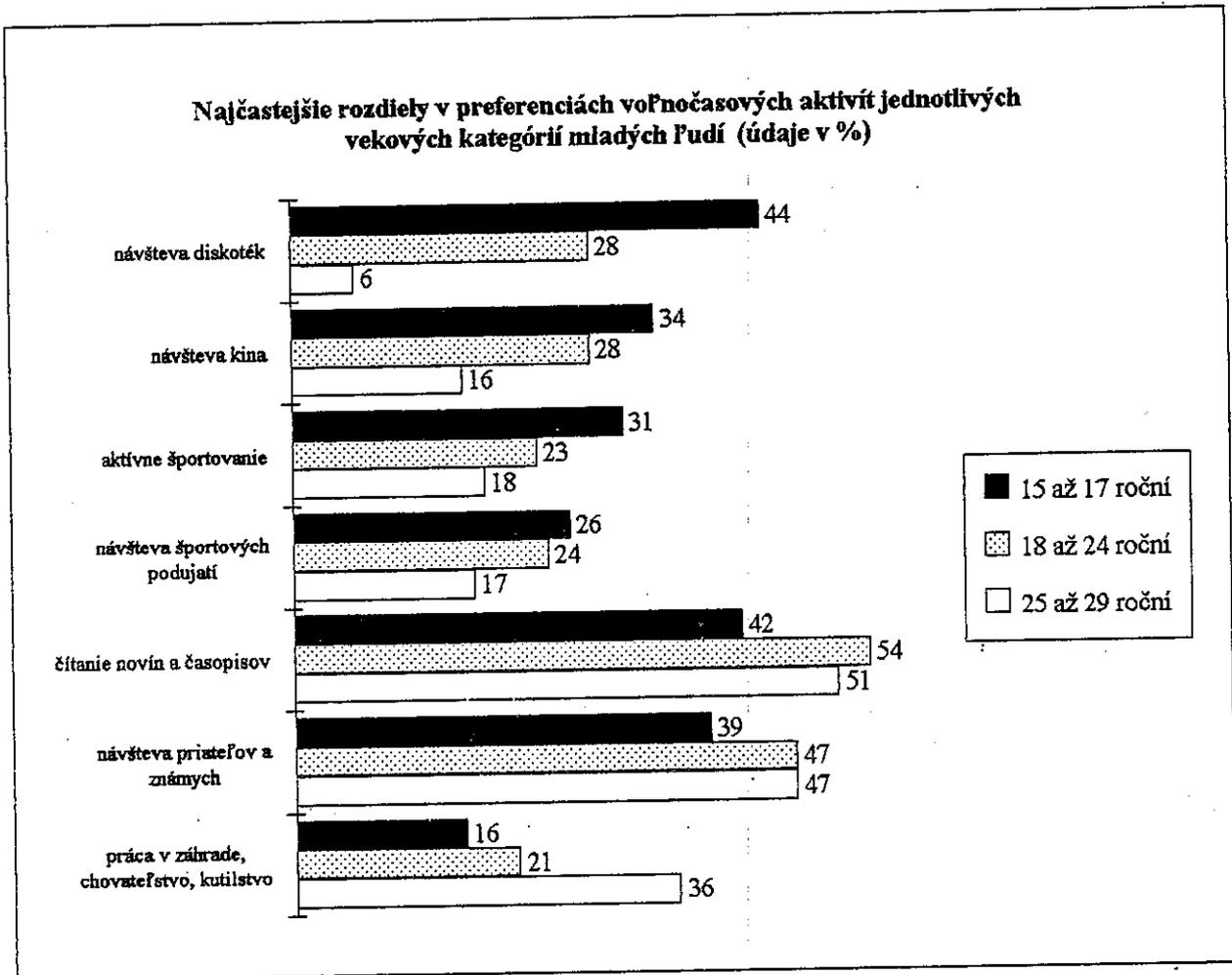
Analýza výsledkov naznačuje, že v štruktúre činností prevláda pasívny spôsob využívania voľného času naplnený predovšetkým sledovaním programov televízie a rozhlasu (67%), čítaním novin a časopisov (50%), návštevami priateľov (45%) a čítaním kníh a sebvzdelávaním (37%).

Podstatne menej času venuje mládež aktívnej činnosti vo voľných chvíľach. Zo skupiny mladých ľudí len približne každý štvrtý pestuje aktívny pohyb pri turistike a výletoch do prírody (28%), manuálnej práci v záhrade či nejakej forme kutilstva (25%) alebo priamom aktívnom športovaní (23%). Podobné frekvencie zaznamenávajú niektoré, pre mladých ľudí typické aktivity ako návšteva diskoték (24%), športových podujatí (22%), kina (26%). Voľný čas využíva 13% mladých na "randenie". Pomerne nízky objem voľného času je venovaný kultúrnym aktivitám, návštevám kultúrnych podujatí (10%), ďalšiemu vzdelávaniu v kurzoch a krúžkoch (5%) a činnosti v občianskych a mládežníckych združeniach (4%). Uvádzané iné voľnočasové aktivity (8%) sú zamerané najmä na starostlivosť o rodinu a deti, domáce a ručné práce a sú preferované najmä ženami.

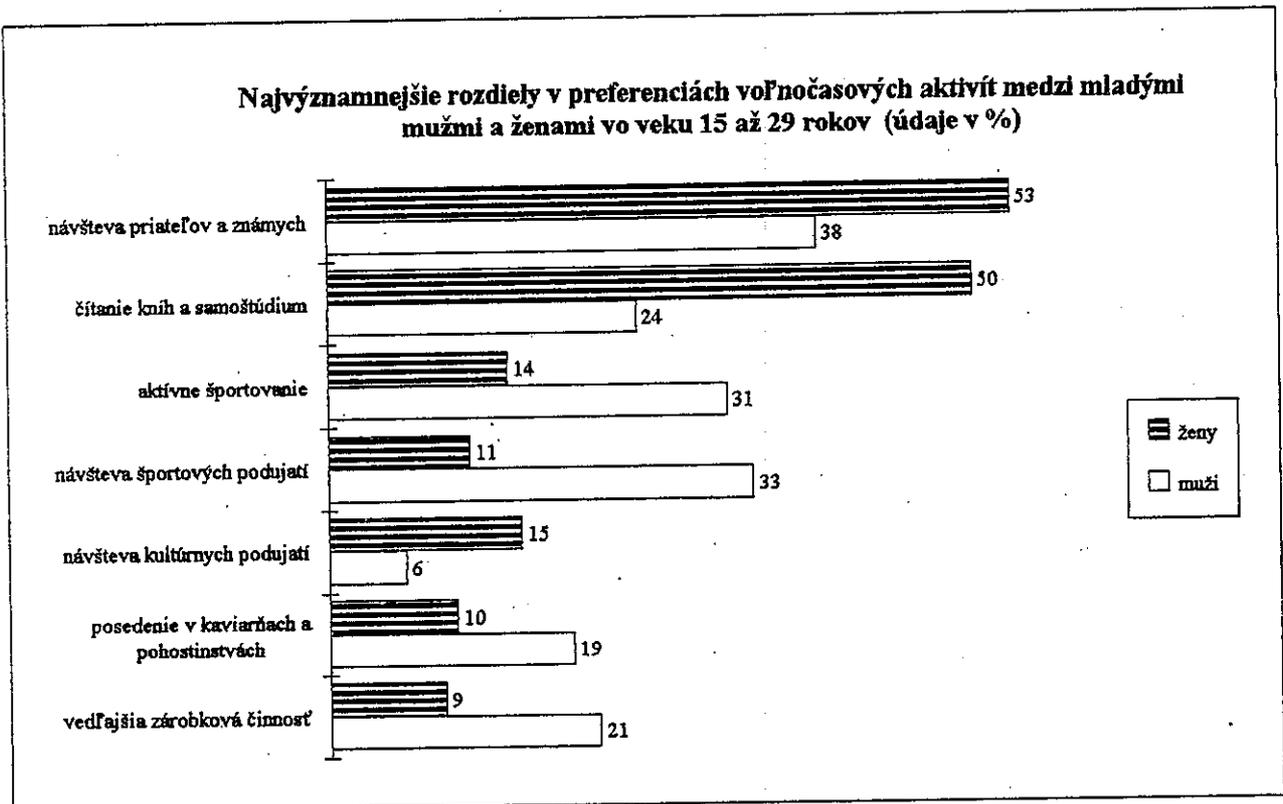
Mladí ľudia jednotlivých vekových kategórií trávajú svoj voľný čas rozdielnym spôsobom (pozri graf č. 21 na nasledujúcej strane). Mladšie ročníky uprednostňujú skôr návštevu diskoték a kina, návštevu športových podujatí, ale i aktívny pohyb pri športe. S vekom sa záujem o tieto činnosti znižuje a diskotéky a kino nahrádza zvýšený záujem o čítanie novín a časopisov, návštevy priateľov a aktívne športovanie strieda práca v záhrade, resp. nejaký spôsob kutilstva. Napriek týmto rozdielom však všetky vekové kategórie mladých ľudí spája najvyšší objem času venovaný sledovaniu programov televízie a rozhlasu, ktoré sú doménou záujmu najmä 15 až 17 ročných chlapcov (71%) a s pribúdajúcim vekom tento záujem stráca na intenzite. U mladých žien je percento záujmu o tieto médiá v jednotlivých vekových kategóriách pomerne vyrovnané (okolo 63%).

Rozdielnosť záujmov je badateľná i medzi mladými mužmi a ženami. Popri pomerne zhodných najpreferovanejších voľnočasových aktivitách (sledovanie televízie a rozhlasu, čítanie novín a časopisov) sa objavujú diferencie pri niektorých činnostiach, ktoré uvádza graf č. 22 na nasledujúcej strane.

Graf č. 21

Graf č. 22

Zatiaľ čo mladé ženy inklinujú skôr k spoločensko-kultúrnym a vzdelávacím aktivitám, u mužov smeruje orientácia viac k záujmu o šport, či už aktívny alebo pasívny a viacej voľného času ako ženy venujú posedeniu v kaviarňach a pohostinstvách. Muži tiež obetujú podstatne viacej svojho voľného času vedľajšej zárobkovej činnosti než ženy.

Národnosť jednotlivé skupiny mladých ľudí nijak výrazne nediferencuje, rozdielnosti vo využívaní voľného času sú len u niektorých činností. Mladí maďarskej národnosti sú častejšie čitateľmi tlače (Slováci 65%, Maďari 76%), podstatne viacej sú zaujatí pre prácu v záhrade (Slováci 24%, Maďari 35%) a návštevy svojich priateľov (Slováci 44%, Maďari 51%).

Isté odlišnosti možno badať u vzdelanostných skupín mládeže. S vyšším vzdelaním narastá objem voľného času venovaného dennej tlači a časopisom a naopak klesá záujem o televízne a rozhlasové programy. Podobne vyššie vzdelanie podmieňuje aj zvýšený záujem o knihy a samoštúdium. Návštevy diskoték zasa uprednostňujú častejšie mladí ľudia so základným vzdelaním než ostatné vzdelanostné skupiny, záhradkárstvo a kutilstvo zasa mladí so stredoškolským vzdelaním, podobne i návštevy u priateľov.

**Poradie najpreferovanejších voľnočasových aktivít
v jednotlivých vzdelanostných skupinách
(údaje v %)**

vzdelanie:	voľný čas venovaný:				
	1	2	3	4	5
základné	televízia a rozhlas 68 %	tlač 45 %	návšteva u priateľov 41 %	diskotéky 36 %	knihy a samo- štúdium 33 %
stredné bez maturity	- " - 68 %	tlač 47 %	- " - 45 %	knihy a samo- štúdium 31 %	turistika 27 %
stredné s maturitou	- " - 64 %	tlač 58 %	- " - 53 %	- " - 44 %	záhrada 30 %
vysokoškolské	tlač 65 %	knihy a samo- štúdium 62 %	televízia a rozhlas 59 %	turistika 35 %	návštevy 32 %

Rozdielnosť štruktúry využívania voľného času ovplyvňuje aj socioprofesijné zaradenie respondentov. Zo štyroch najfrekventovanejších kategórií (robotník, zamestnanec, nezamestnaný a študent) napr. najviac času televízii a rozhlasu venujú robotníci a nezamestnaní, najmenej študenti.

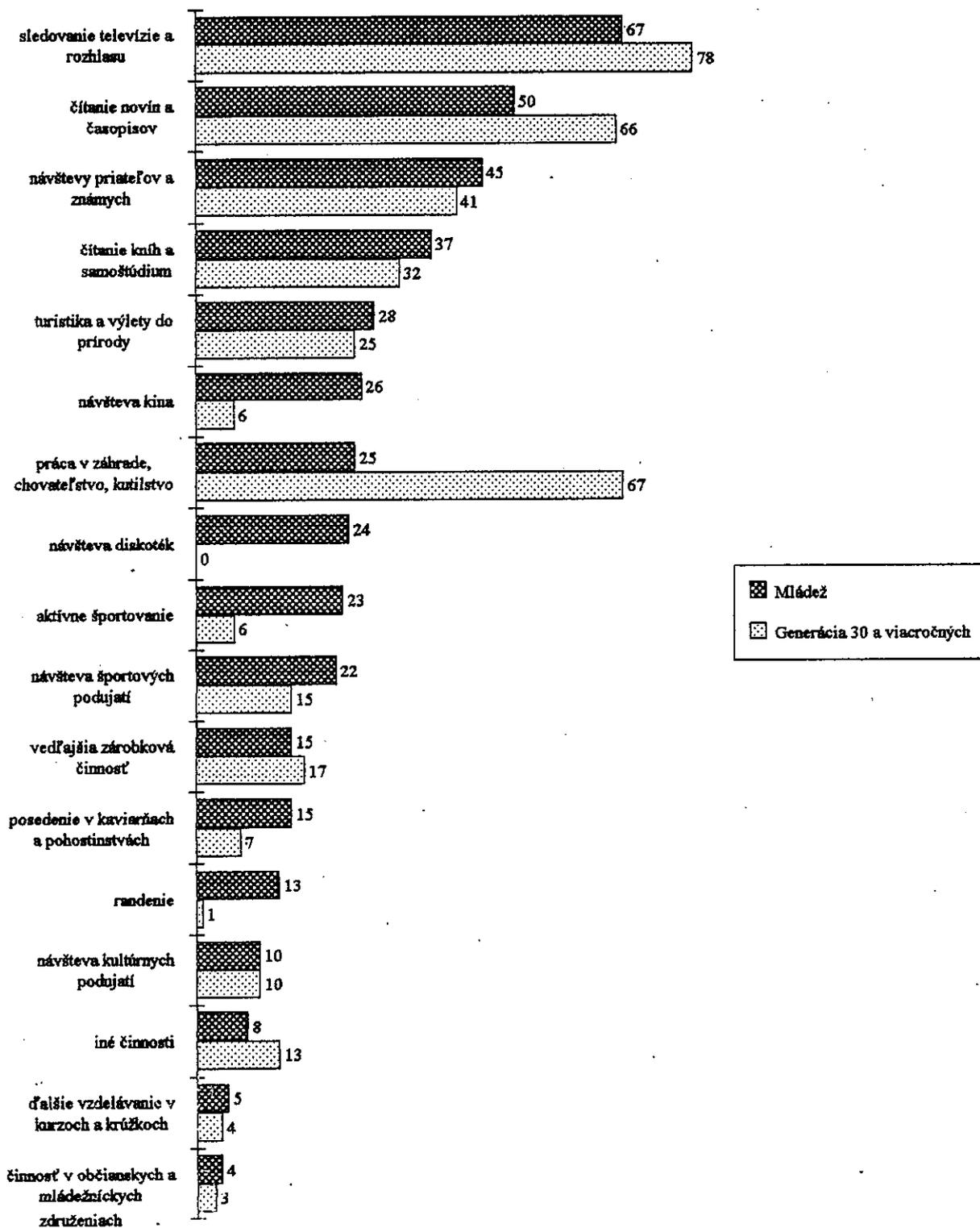
Tí zasa, oproti iným profesiám, uprednostňujú aktívny šport, diskotéky a kino, teda pomerne typické aktivity študentského života, menej času im ostáva na návštevy priateľov alebo prácu v záhrade.

Mladí ľudia z veľkých miest sú menej vo svojom voľnom čase odkázaní na televízne či rozhlasové vysielanie a tlač než respondenti v malých obciach a v porovnaní s nimi častejšie aktívne športujú, navštevujú športové podujatia alebo kino, využívajúc tak širšiu škálu možností vo veľkých mestách. Respondenti z malých obcí alebo mestečiek sa, oproti obyvateľom veľkých miest, zasa viacej zaoberajú záhradkárstvom a kutilstvom či chovateľstvom.

Spôsob trávenia voľného času mladých ľudí sa vyznačuje určitými typickými charakteristikami podmienenými vývinovými zmenami osobnosti, vstupom do života a s tým súvisiacimi zmenami vlastných životných podmienok. S vekom sa táto štruktúra voľnočasových aktivít mení a jednotlivé vekové generácie majú už rozdielne záujmy. Mladá generácia 15 až 29 ročných respondentov trávi svoj voľný čas výrazne odlišným spôsobom ako stredná a staršia generácia občanov. Tieto rozdielnosti uvádza graf č. 23 na nasledujúcej strane.

U obyvateľov 30 a viacročných jednoznačne dominuje pasívny spôsob oddychu formou sledovania televízie a rozhlasu a čítanie novín a časopisov, z aktívnych činností je vysoko preferovaná práca v záhrade, kutilstvo či chovateľstvo. U mladých ľudí do 29 rokov najviac voľného času podobne zaberá televízia, rozhlas a tlač, aktívny oddych je však viacej diferencovaný a zameraný i na také činnosti ako turistika a aktívny šport. Mladí ľudia tiež častejšie preferujú v aktivitách voľného času činnosti, ktoré sú spojené so spoločenskou atmosférou a spoločenským životom, ako návštevy priateľov, kina, diskoték, návšteva športových podujatí a samozrejme randenie. Všetky spomínané rozdiely v preferenciách voľnočasových aktivít medzi mladou a generáciou 30 a viacročných obyvateľov, sú štatisticky významné.

Preferencie činností voľného času mladých ľudí od 15 až 29 rokov v porovnaní s vekovými kategóriami od 30 a viac rokov 1/ (údaje v %)

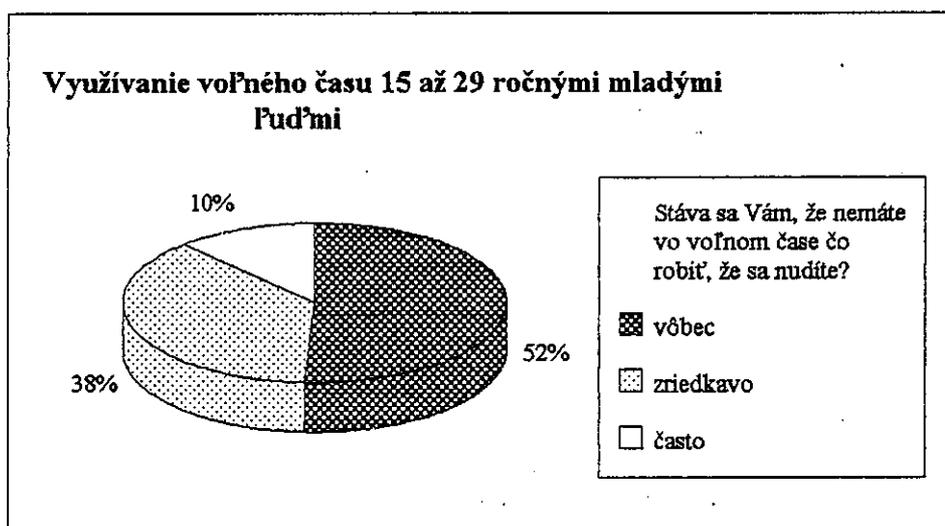

1/ Súčet prevyšuje 100%, pretože respondenti mohli voliť viac odpovedí.

B. Využívanie voľného času

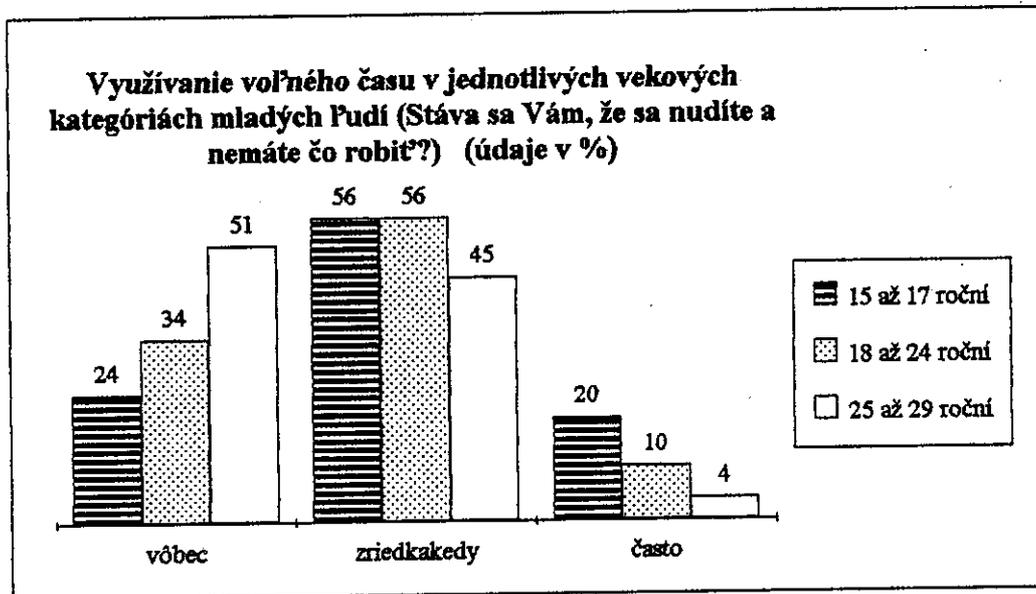
Voľný čas je pre mladých ľudí jednou z dôležitých životných hodnôt. Nie je to však len otázka samotného času ale i jeho obsahu, jeho naplnenia. Do akej miery mládež efektívne využíva svoje voľno a vie si nájsť nejakú zábavu znázorňuje nasledujúci graf.

Graf č. 24

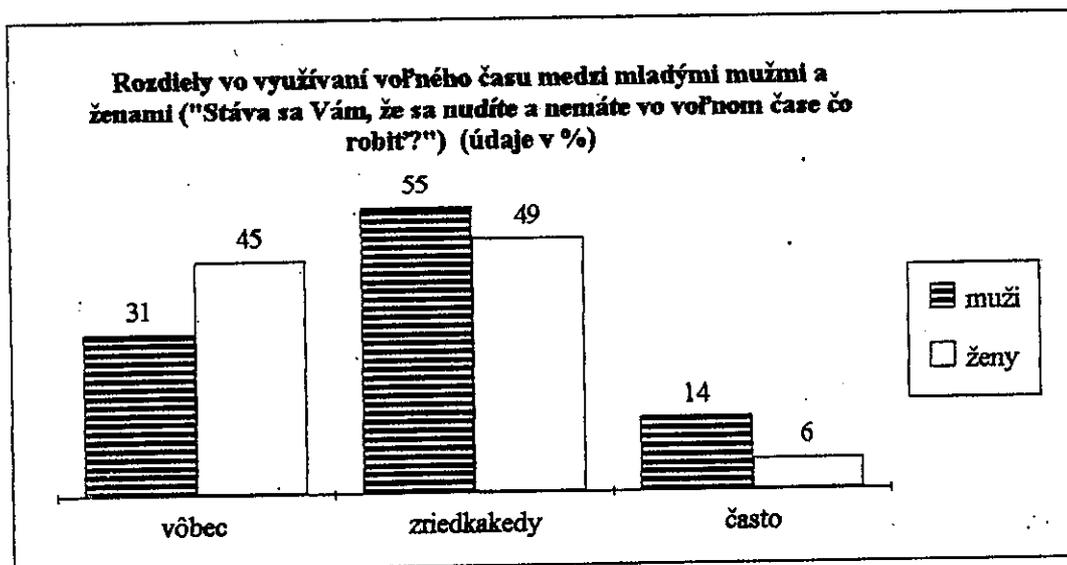
Približne každý druhý mladý človek vie naplno využiť svoj voľný čas a asi každý tretí predsa len niekedy nemá čo robiť, pričom 10% opýtaných respondentov často nevie čo s voľným časom a je pre nich spojený s nudou. Pocity nudy najčastejšie sprevádzajú najmladšiu vekovú skupinu 15 až 17 ročných, s narastajúcim vekom sa zvyšuje i schopnosť plňšieho využívania voľného času (pozri nasledujúci graf). Problém, čo s voľným časom, majú častejšie i respondenti so základným vzdelaním, robotníci a nezamestnaní mladí ľudia.

Graf č. 25

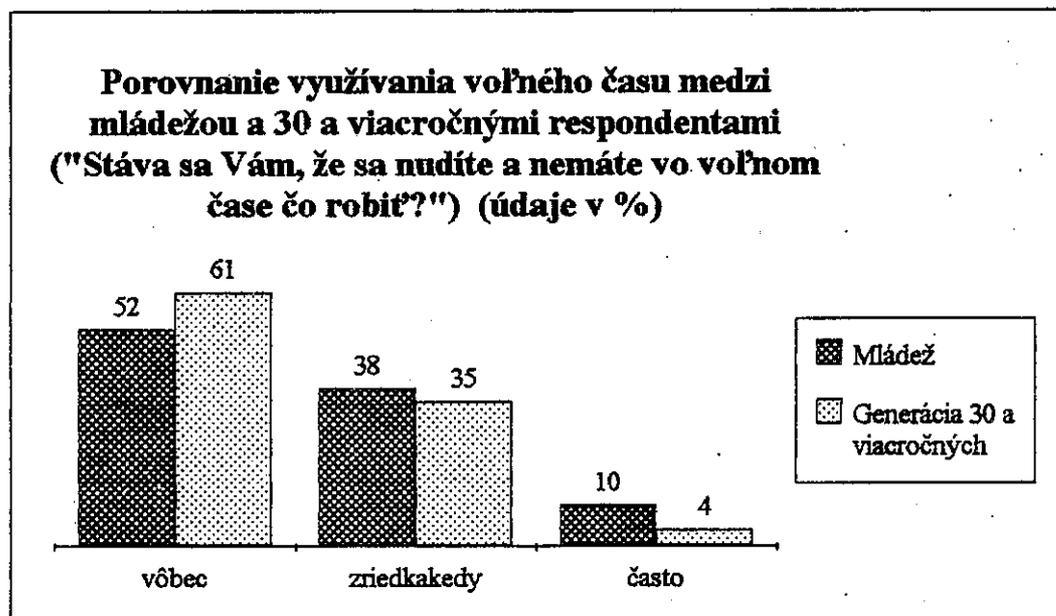
Obsažnejšie vedia vyplniť svoje voľné chvíle mladé ženy než muži. Rozdiely vo využívaní voľného času medzi mladými mužmi a ženami možno vidieť z nasledujúceho grafu.

Graf č. 26

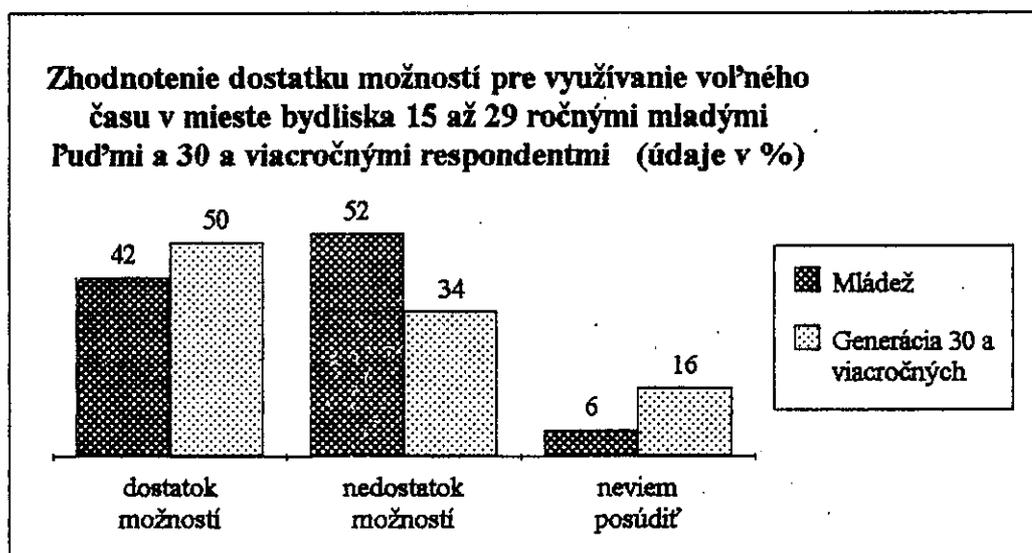
V porovnaní s generáciou 30 a viacročných respondentov sa ukazuje, že mladí ľudia majú častejšie problém ako vyplniť svoj voľný čas zaujímavou činnosťou. Porovnanie využívania voľného času medzi mládežou a 30 a viacročnými respondentami znázorňuje graf č. 27.

Graf č. 27

Mladí ľudia tiež podstatne častejšie hodnotia možnosti pre zmysluplné využívanie voľného času v mieste bydliska ako nedostatočné, starší spoluobčania 30 a viacroční sú v tomto smere spokojnejší (pozri nasledujúci graf).

Graf č. 28

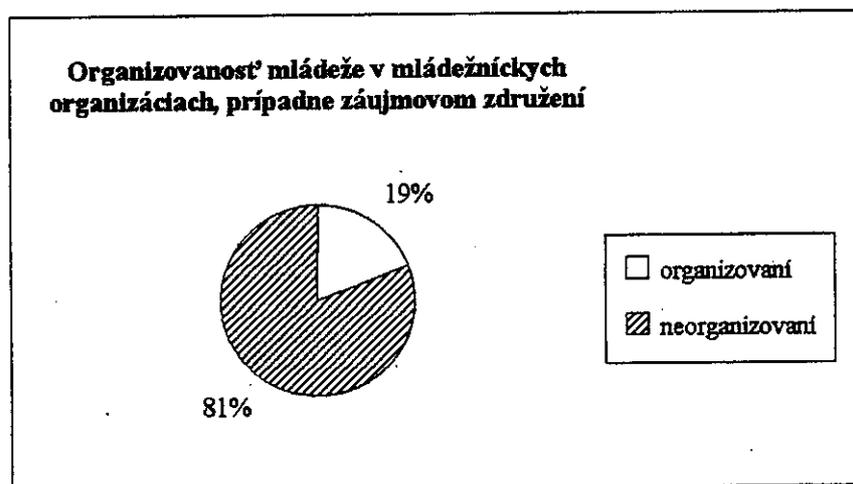

Realizovať svoje záujmy a záľuby v mieste bydliska, je pre mladých ľudí veľmi dôležité. Značná časť mládeže sa domnieva, že práve tu by bolo treba podniknúť patričné kroky a očakáva pomoc a riešenie od predstaviteľov miestnych správ i štátnej správy. Bez ich vlastnej výraznej aktivity sa však ťažko niečo dosiahne.

C. Organizovanosť mládeže

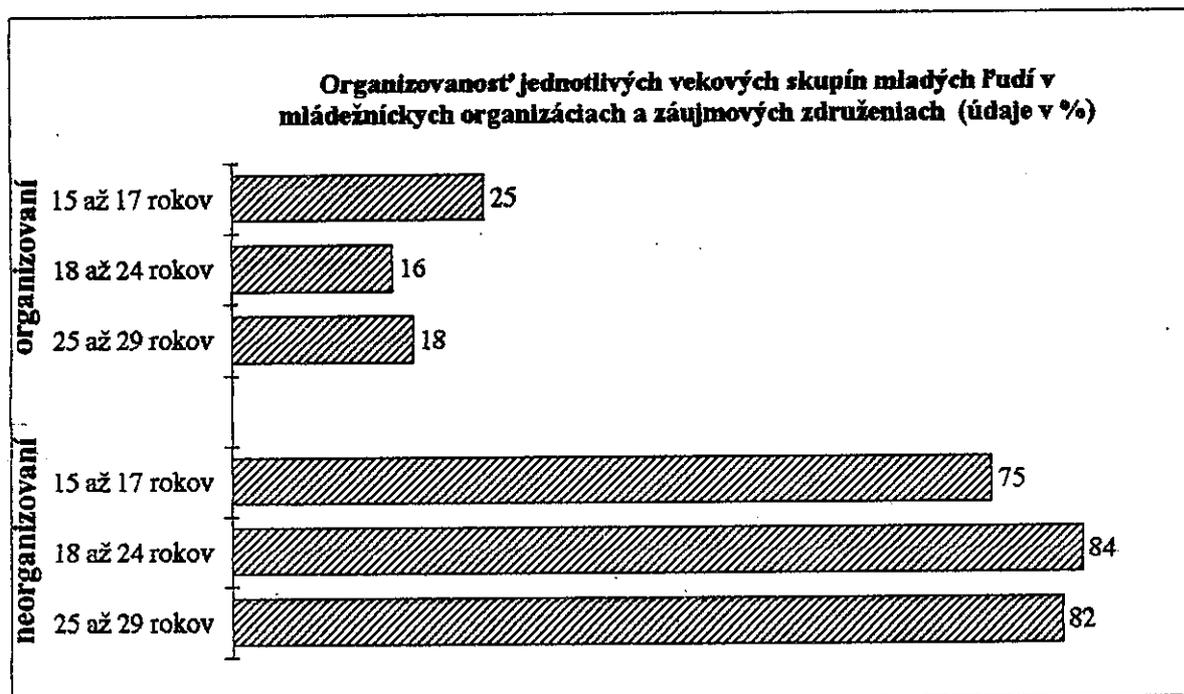
So spôsobom trávenia voľného času a možnosťami jeho využívania úzko súvisí aj problém organizovanosti mládeže. Mládežnícke organizácie a rôzne záujmové združenia môžu výrazným spôsobom zaplniť prázdne miesta v štruktúre spôsobov trávenia voľného času ako i aktivizovať mladých v spoločenských a verejnoprospešných činnostiach. Mladí ľudia však nejavia o tieto organizácie príliš veľký záujem, čo prezentuje i nasledujúci graf.

Graf č. 29

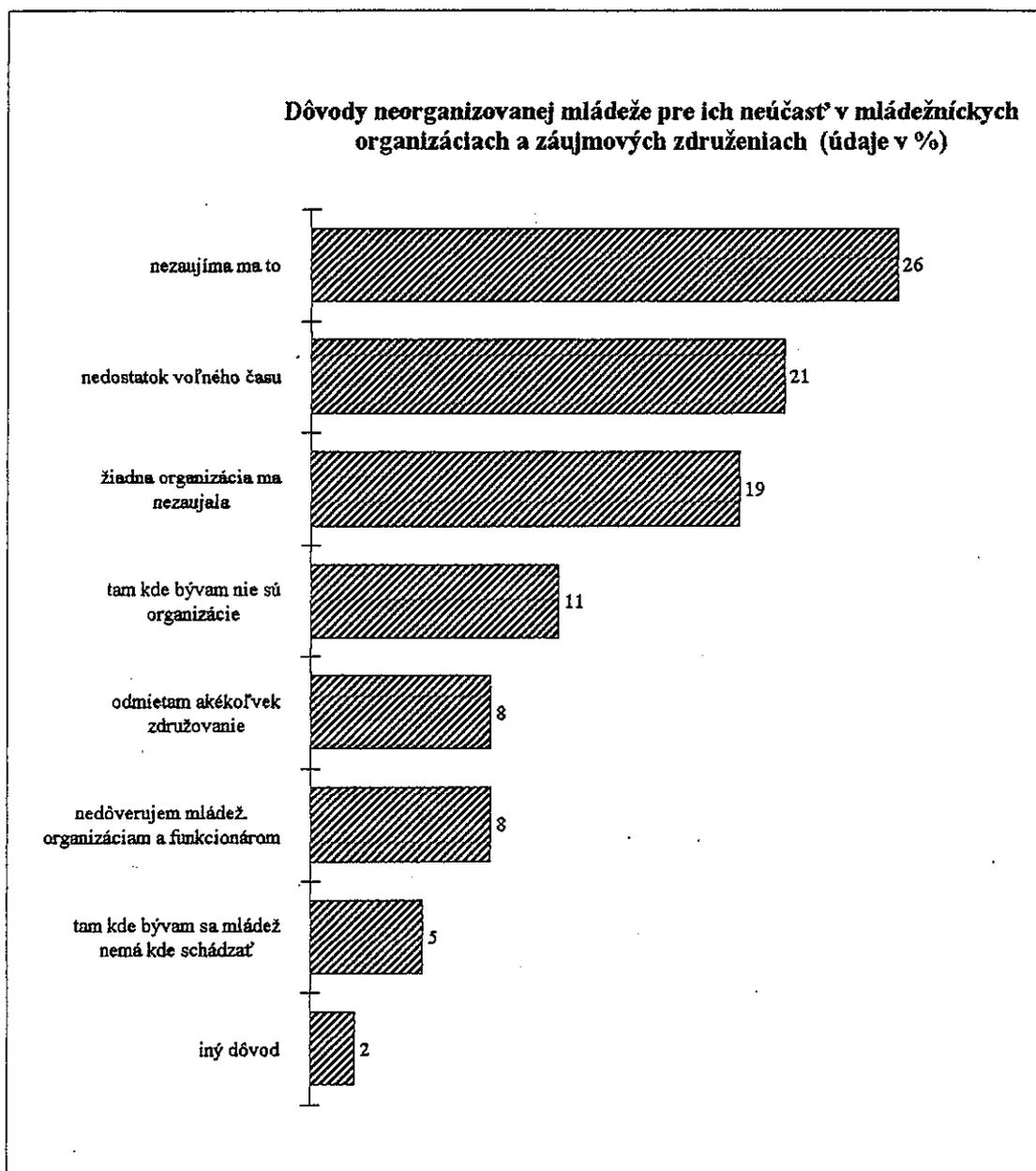
Organizovanosť mladých ľudí je rozdielna v jednotlivých vekových kategóriách. Najpočetnejšia skupina mládeže zainteresovanej v mládežníckych organizáciách a záujmových združeníach je vo vekovej kategórii 15 až 17 ročných respondentov (25%). S narastajúcim vekom tento záujem klesá (pozri graf na nasledujúcej strane).

Graf č. 30

Graf č. 31 na nasledujúcej strane nám prezentuje, aké sú dôvody neúčasti mladých ľudí v mládežníckych organizáciách či rôznych záujmových spolkoch. Najčastejšie je uvádzaný nedostatok záujmu (26%) a 19% nenašlo žiadnu organizáciu, ktorej program by ich zaujal. Častým dôvodom je tiež nedostatok voľného času (21%) ale i neexistencia takýchto organizácií v mieste bydliska a priestory, kde by sa mládež mohla stretávať. Svoju úlohu tu zohráva i nedôvera, podmienená skúsenosťami z predchádzajúcich rokov, 8% mladých respondentov prosto nedôveruje mládežníckym organizáciám a ich funkcionárom a taký istý počet odmieta apriori akékoľvek združovanie.

Graf č. 31

5. ODRAZ HODNOTOVEJ ORIENTÁCIE V NIEKTORÝCH ŽIVOTNÝCH SITUÁCIÁCH MLADÝCH LUDÍ

Hodnotová orientácia človeka určuje okrem iného jeho životný štýl, spôsoby jeho správania, myslenia, determinuje jeho morálku, i to, čo prijíma a to, čo naopak odmieta, ale aj aké má reakcie. Aký majú mladí ľudia názor na riešenie konkrétnych situácií? Ako sa správajú, alebo by sa správali napríklad v situácii vlastného finančno-existenčného ohrozenia pri strate zamestnania?

Zvolia si aktívny, čínorodý prístup? Aký majú postoj k účasti na riešení vecí verejných? Aké správanie u nich prevládne v situácii ťažkostí premien a nejednoznačností v našej spoločnosti, zotrývajú, alebo naopak opustia svoju vlasť?

A. Spôsob riešenia situácie vlastnej nezamestnanosti

V prieskume mladí respondenti odpovedali na otázku ako by riešili situáciu vlastnej nezamestnanosti, respektíve ako ju riešia, ak sú nezamestnaní. Preferované varianty odpovedí respondentov, ktorí mali možnosť vybrať si dve odpovede z desiatich predznačených ukazuje nasledujúca tabuľka.

Názory na spôsob riešenia situácie vlastnej nezamestnanosti	
- hľadáním práce mimo svojho bydliska	37 %
- rekvalifikáciou v inom odbore	33 %
- hľadáním pracovných príležitostí v mieste bydliska	32 %
- dopĺňaním si vzdelania, ďalším štúdiom	27 %
- dočasným zamestnaním v zahraničí	22 %
- podnikateľskou činnosťou	15 %
- spoliehaním sa na podporu v nezamestnanosti a na úrad práce	10 %
- nič by som nerobil, rodina by ma podporovala	1 %
- iné riešenie	1 %
- neviem	4 %

Pri usporiadaní odpovedí podľa klesajúcich podielov je zrejmé, že mladí ľudia preferujú riešenia, naznačujúce určitú pružnosť a aktivitu. Sú ochotní opustiť svoj domov, ale aj zvýšiť svoju atraktivitu na trhu práce zmenou vyštudovaného odboru. Tretina odpovedí naznačuje neochotu mobility a snahu ostať doma. Pasivitu, spoliehanie sa na pomoc druhých vyjadruje 11% získaných odpovedí mladých ľudí.

Z detailnejšej analýzy údajov je zrejmé, že respondenti sa líšia v jednotlivých spôsoboch správania sa v situácii vlastnej nezamestnanosti v závislosti na socio-demografických znakoch.

Ženy by v situácii vlastnej nezamestnanosti najčastejšie hľadali prácu v mieste bydliska (38%) a častejšie ako muži by sa snažili svoje šance zvýšiť rekvalifikáciou (38% ku 28%) a dopĺňovaním si vzdelania (33% ku 21%). Muži by si v tejto situácii najčastejšie hľadali prácu mimo bydliska (37%) a častejšie ako ženy by si ju hľadali aj v zahraničí (30% ku 13%).

V sledovaných vekových skupinách respondentov je charakteristický pokles voľby dopĺňovanie si vzdelania z rastúcim vekom opýtaných (42% u najmladších respondentov a 19% u 25 až 29 ročných respondentov). Taká istá tendencia sa objavuje aj u názoru na dočasné zamestnanie v zahraničí (29% u 15 až 17 ročných a reálnejší pohľad u 25 až 29 ročných 17%). Naopak, odraz reálneho zhodnotenia situácie, ako aj povinností a záväzkov voči rodine spôsobuje, že s vekom vzrastá počet volieb riešiť situáciu vlastnej nezamestnanosti hľadaním si práce v mieste bydliska (41% u 25 až 29 ročných). V tomto veku je vyššia aj odvaha začať s podnikateľskou činnosťou (19%).

Aj vzdelanostná úroveň opýtaných diferencuje niektoré spôsoby riešenia tejto situácie. Respondenti so základným vzdelaním sa častejšie prikláňajú k voľbe doplniť si vzdelanie (33%) a hľadať prácu v zahraničí (27%). Stredoškólači s maturitou by najčastejšie hľadali prácu mimo bydliska (41%), alebo by sa rekvalifikovali (39%). Ukazuje sa aj tendencia, že s výškou vzdelania rastie aj ochota opýtaných venovať sa podnikateľskej činnosti.

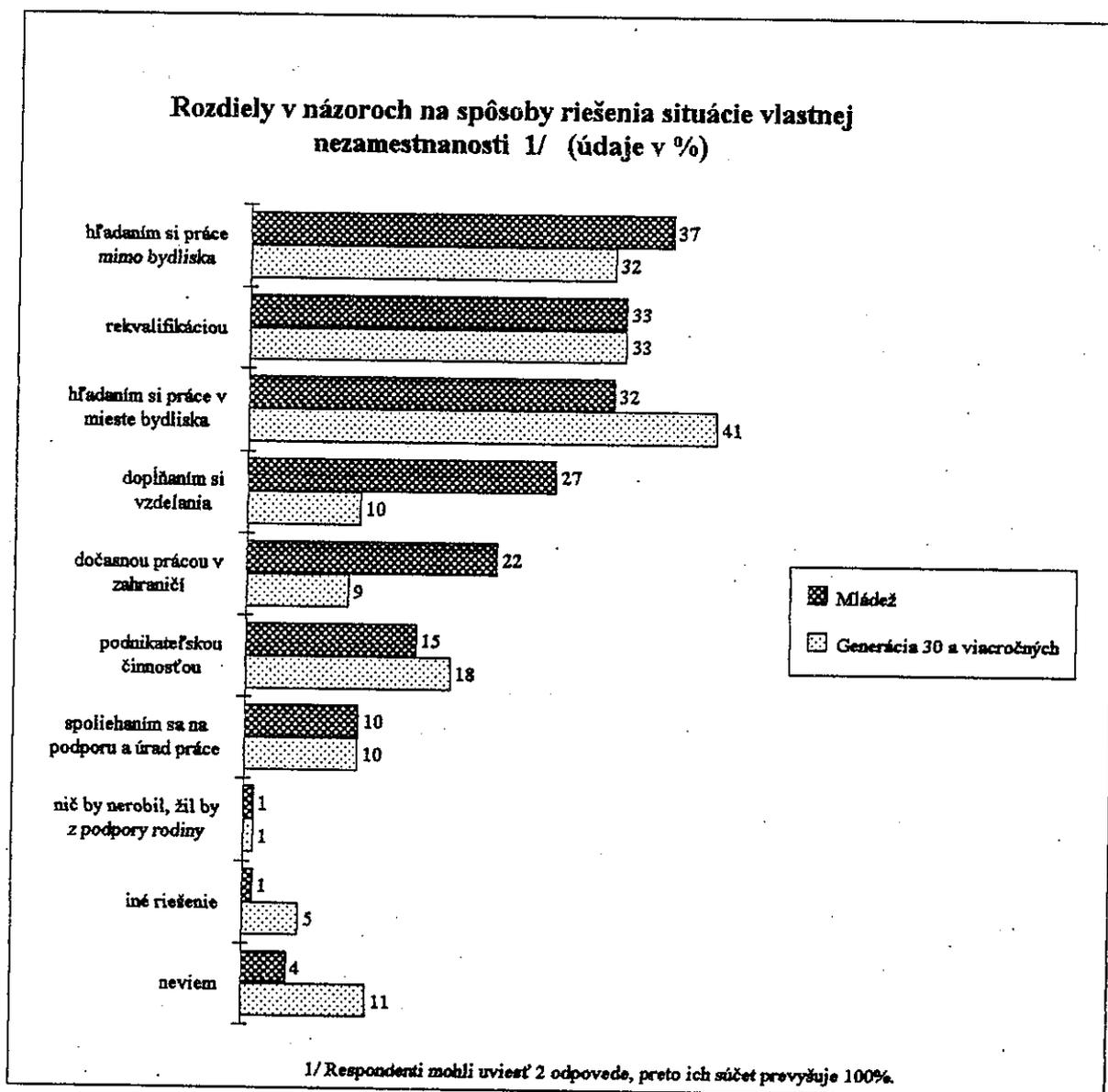
U skupín respondentov z hľadiska socioprofesionálneho statusu je možné zistiť, že študenti najčastejšie hodljajú ďalej sa vzdelávať (46%), rekvalifikáciu považujú za najvhodnejší spôsob správania robotníci (43%) a zamestnanci (43%). Najfrekvencovanejším správaním sa nezamestnaných je hľadanie si práce v mieste bydliska (44%), ale aj mimo neho (41%). Vysoko nad celoslovenský súbor však volia pasívny spôsob správania, spoliehajú sa na podporu v nezamestnanosti a na úrad práce (31%).

Z hľadiska veľkosti miesta bydliska možno povedať, že správanie sa respondentov determinujú aj ohraničené možnosti nájsť si prácu. Opýtaní z najmenších obcí by najčastejšie hľadali prácu mimo svojho bydliska (46%) na rozdiel od respondentov z miest nad 100 tisíc obyvateľov (28%).

Pri porovnaní názorov na spôsoby riešenia situácie vlastnej nezamestnanosti medzi súbormi "Mládež" a "Generácia 30 a viacročných" sa ukázali nasledujúce rozdiely (pozri graf č. 32 na nasledujúcej strane).

Rozdiely v odpovediach týchto dvoch súborov pri voľbe: "hľadanie si práce v mieste bydliska", "dopĺňanie si vzdelania", "práce v zahraničí", "iné riešenia" a "neviem" sú štatisticky významné. U oboch súborov je zjavná tendencia vyhľadávať aktívne spôsoby riešenia tejto situácie a u mladých respondentov väčšia pružnosť a mobilita.

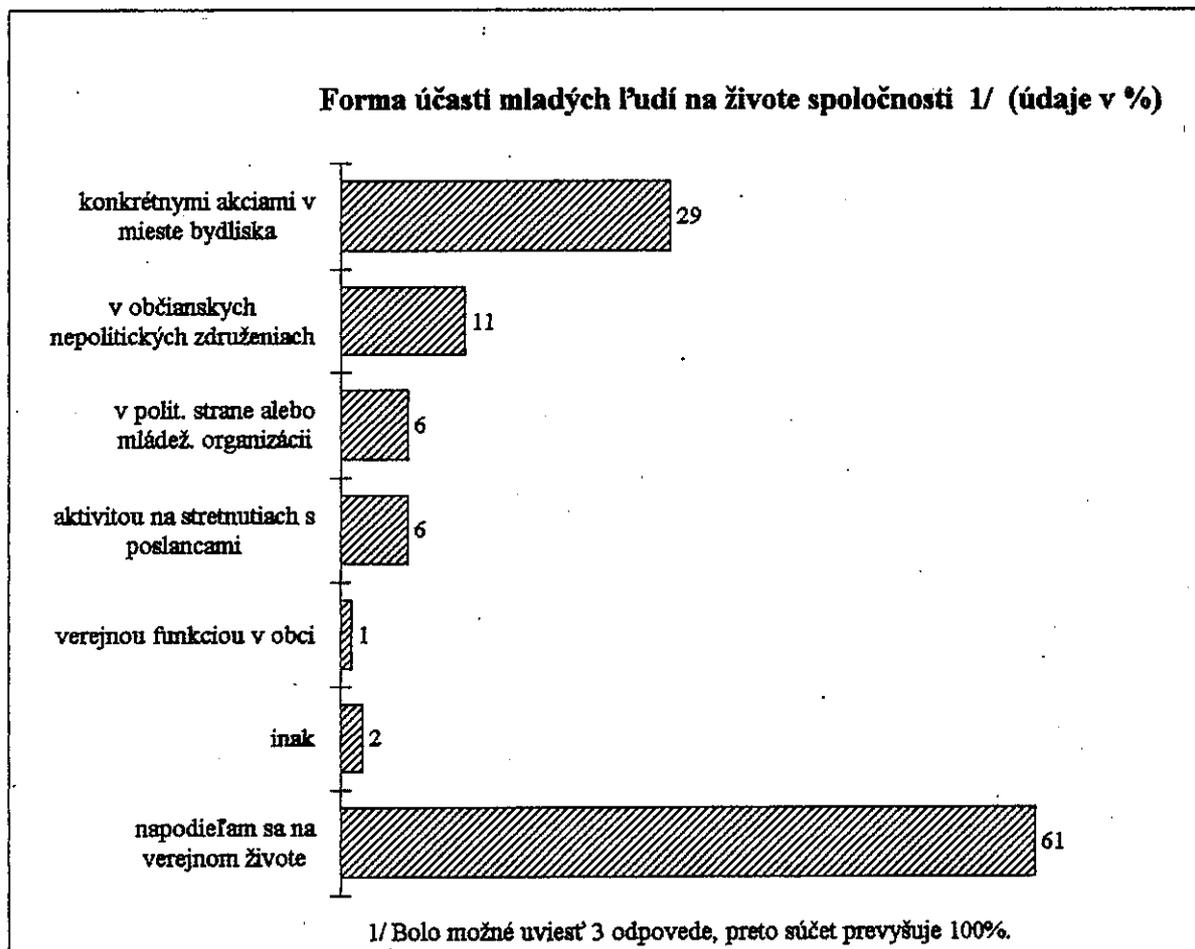
Graf č. 32

B. Účasť mladých ľudí na živote spoločnosti

Rýchla transformácia spoločnosti nie je možná bez aktívnej podpory jej členov. V tomto zmysle má mimoriadny význam účasť mladých ľudí na verejnom živote, ktorá znamená nielen reálne možnosti podieľať sa na riešení problémov života spoločnosti, ale aj vytváranie možností učiť sa myslieť v záujme spoluobčanov, vidieť problémy, hľadať najoptimálnejšie cesty ich riešenia a preberať zodpovednosť za svoje rozhodnutia. Aká je realita? Ako sa podieľajú na verejnom živote spoločnosti mladí ľudia v mieste bydliska?

Graf č. 33

Šesť z desiatich opýtaných odpovedalo, že sa na verejnom živote spoločnosti nepodieľajú. Z kladných odpovedí najčastejšie (29%) sa objavovala forma účasti na konkrétnych akciách v mieste bydliska (zveľaďovanie životného prostredia, organizovanie kultúrnych, športových podujatí a pod.).

Politickú cestu účasti na verejnom živote prostredníctvom politickej strany alebo mládežníckej organizácie sme zaznamenali v 6% odpovedí.

Pri najfrekvencovanejších odpovediach bolo možné zistiť, že na konkrétnych akciách v mieste bydliska sa najčastejšie zúčastňujú mladí ľudia maďarskej národnosti (37%), opýtaní so stredoškolským vzdelaním s maturitou (33%) a zamestnanci (35%), opýtaní z obcí do 2 tisíc (33%). Neúčast' na verejnom živote častejšie priznali robotníci (67%) a nezamestnaní (73%), mladí obyvatelia miest nad 100 tisíc obyvateľov (67%).

Výsledky naznačujú určitú závislosť chápania potreby účasti každého člena spoločnosti na utváraní dobrého občianskeho štátu na výške dosiahnutého vzdelania, a výške občianskeho povedomia respondenta. Participácia však zrejme úzko súvisí aj s viditeľnými výsledkami zapojenia sa do aktivít, s vystúpením z anonymity, k čomu dávajú viac možností menšie obce.

Najčastejšie odpovede o účasti na verejnom živote v závislosti na veľkosti obce (údaje v %)		
veľkosť obce/mesta	konkrétne akcie v mieste bydliska	neúčast' na verejnom živote
do 2 tisíc obyvateľov	33	58
do 10 tisíc obyvateľov	30	60
do 50 tisíc obyvateľov	28	61
do 100 tisíc obyvateľov	26	65
nad 100 tisíc obyvateľov	19	67

Aké sú dôvody mladých respondentov nepodieľať sa na verejnom živote?

Respondenti uvádzali tieto:

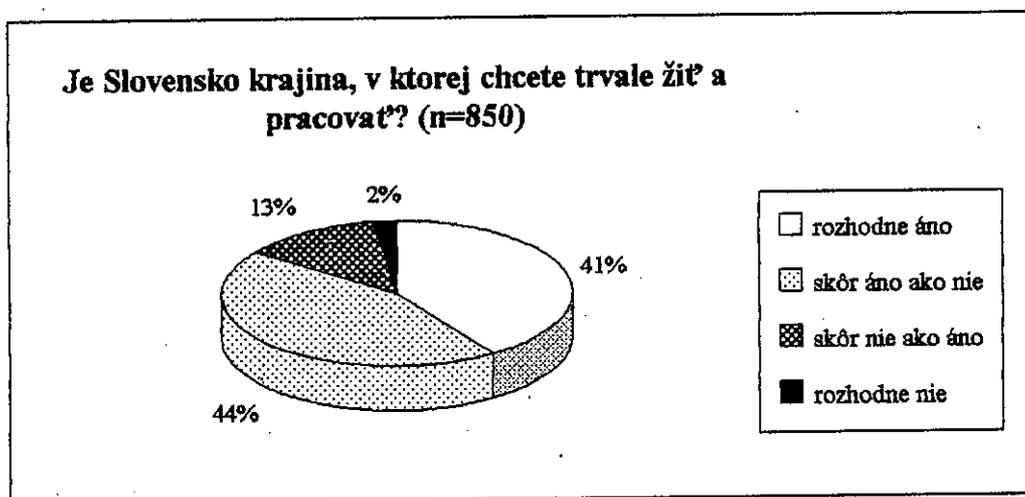
- nedostatok voľného času 39 %
- nezáujem, iné záujmy 32 %
- nedostatok možností 15 %
- nemá to zmysel 11 %
- nedôvera k verejným činiteľom a funkcionárom 3 %
- iná odpoveď 8 %

Z uvedených odpovedí zaujme, okrem vysokého percenta uvádzaného nedostatku voľného času (39%), aj počet odpovedí vyjadrujúcich nezáujem o záležitosti verejné, či obecné (32%), ale aj 15% vyjadrení naznačujúcich pasívny, vyčkávací prístup (nikto nič neorganizuje, nikto mi nič neponúkne a pod.).

C. Slovensko - krajina, v ktorej chcú mladí ľudia trvale žiť a pracovať

Spájajú mladí ľudia svoju budúcnosť so Slovenskom? Postoj respondentov k tejto otázke môže byť ovplyvnený okrem hodnoty láska k vlasti aj ďalšími, ako je napríklad vzťah k rodičom a predkom, príbuzným a priateľom, citovými väzbami k rodisku a známym miestam, ale, v neposlednom rade, aj ich poznaním podmienok ekonomických, politických a sociálnych na Slovensku a odhadom svojich šancí v zahraničí. Nezanedbateľný môže byť aj vplyv túžby poznávať nové krajiny, nových ľudí.

Graf č. 34

Rozloženie odpovedí na túto otázku ukazuje, že viac ako osem mladých ľudí z desiatich spája svoj ďalší život a osud so Slovenskom, aj keď jednoznačne súhlasných odpovedí vyslovila len polovica z nich.

Určité rozdiely v odpovediach sa zaznamenali v skupinách respondentov vzhľadom na sociodemografické znaky.

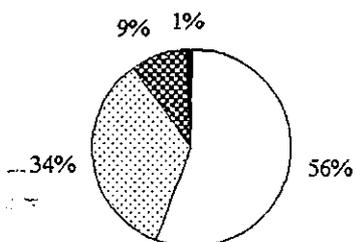
Tendenciu skôr nespájať Slovensko so svojou budúcnosťou prejavili významne častejšie muži (16%) a nezamestnaní mladí ľudia (25%).

Najvýznamnejšie diferencie v názoroch na tento problém sa ukázali medzi respondentami vzhľadom na pohlavie, vek a veľkosť obce. Ženy častejšie jednoznačne považovali Slovensko za svoj domov v porovnaní s mužmi (45% ku 37%) a podobný názor prejavili aj starší respondenti vo veku 25 až 29 (48% ku 38% u najmladších opýtaných).

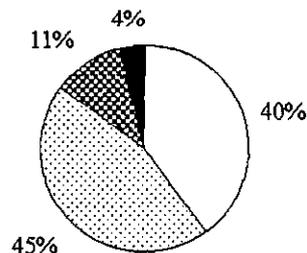
Rozdiely v odpovediach respondentov z pohľadu veľkosti ich bydliska ukazuje graf č. 35 na nasledujúcej strane.

Je Slovensko krajina, v ktorej chcete trvale žiť a pracovať?

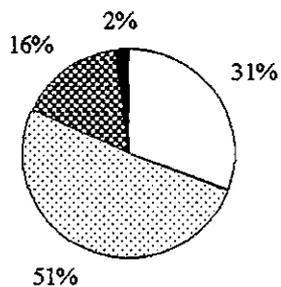
Mladí ľudia z obcí do 2 tisíc obyvateľov

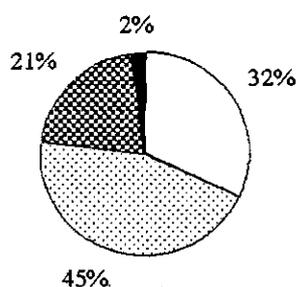
Mladí ľudia z obcí do 10 tisíc obyvateľov

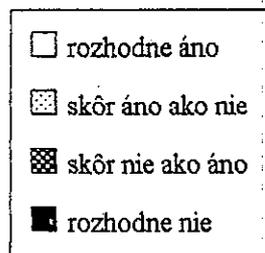
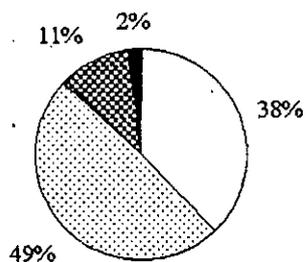
Mladí ľudia z miest do 50 tisíc obyvateľov

Mladí ľudia z miest do 100 tisíc obyvateľov

Mladí ľudia z miest nad 100 tisíc obyvateľov

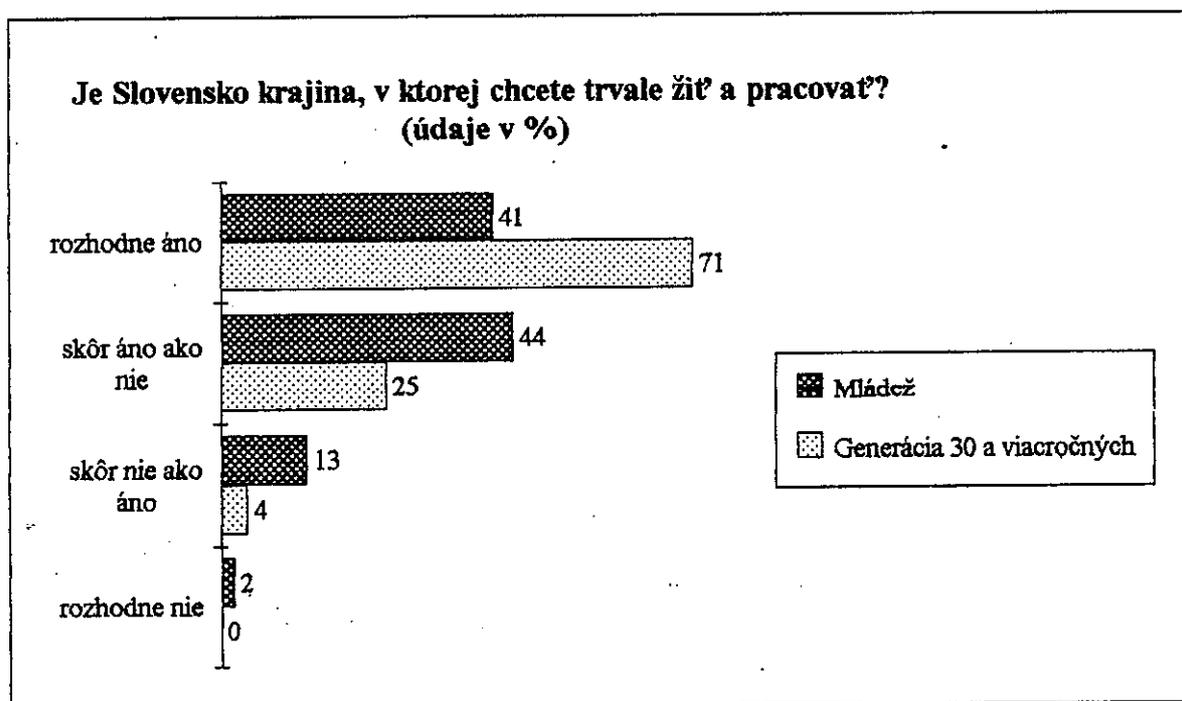
Najvrelší vzťah k Slovenskej republike prejavili mladí ľudia z najmenších obcí a naopak, najmenší záujem spájať svoju budúcnosť s touto krajinou vyslovili respondenti z miest do 100 tisíc obyvateľov.

Ako dôvod, prečo nechcú trvalo žiť a pracovať v SR, respondenti uviedli:

- ekonomické dôvody (lepšie honorovaná práca v zahraničí, znižujúca sa životná úroveň u nás) 46 %
- strata sociálnych istôt 26 %
- nestabilná spoločensko-politická situácia 25 %
- nemožnosť seberealizácie 13 %
- iné odpovede 16 %

Zaujímavé údaje prinieslo porovnanie odpovedí výberových súborov "Mládež" a "Generácia vo veku 30 a viac rokov".

Graf č. 36

Respondenti vo veku 30 a viac rokov jednoznačnejšie vyjadrili svoju spätosť so Slovenskou republikou. Stanovisko skôr negatívne k Slovensku vyslovili 4% opýtaných. Rozdiely v odpovediach oboch súborov "Mládež" a "Generácia 30 a viacročných" sú štatisticky významné.

6. OBAVY SPOJENÉ S BUDÚCNOSŤOU A NÁZORY MLADÝCH ĽUDÍ NA RIEŠENIE PRIORITNÝCH PROBLÉMOV ICH ŽIVOTA

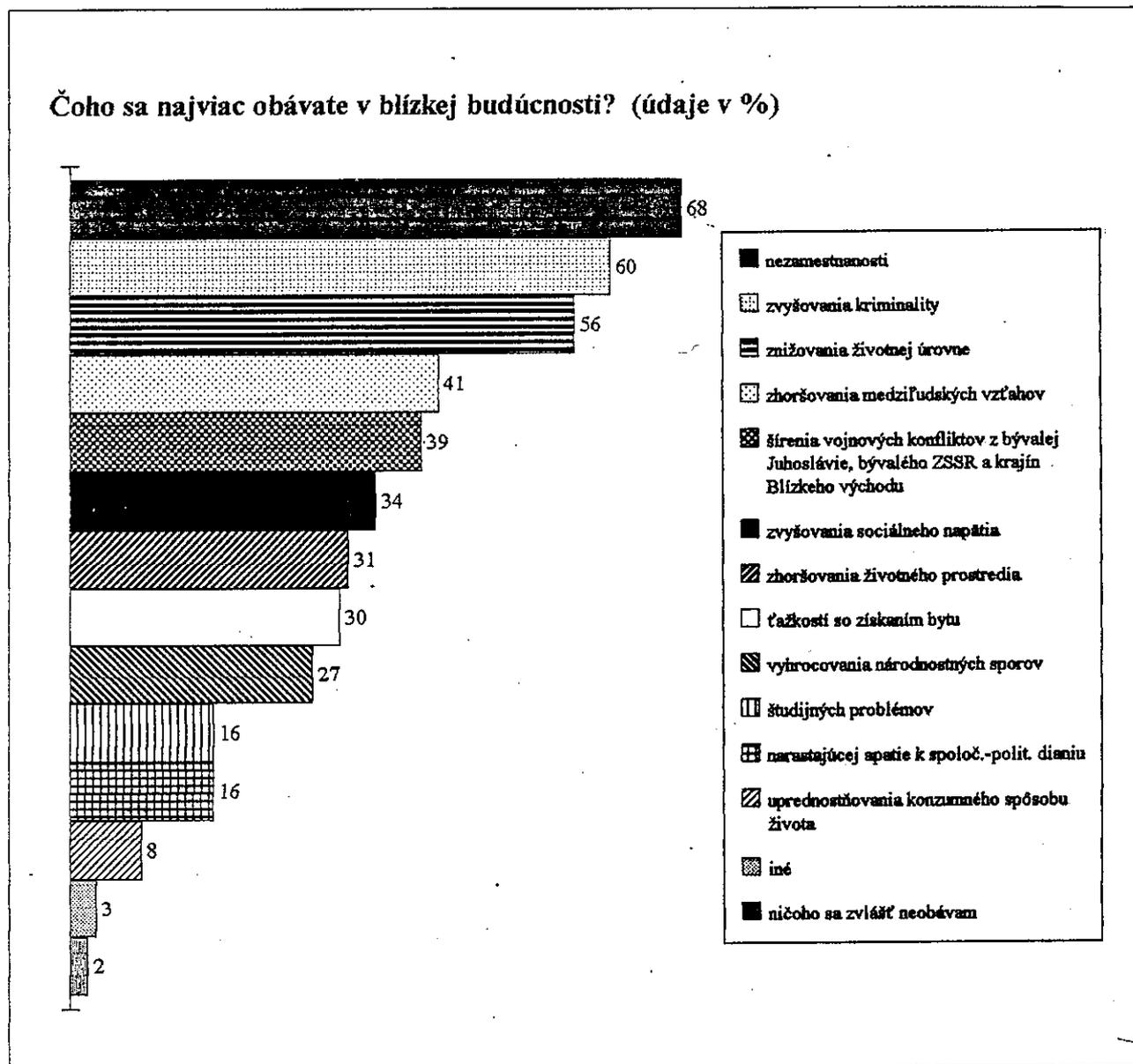
A. Obavy mladých ľudí

Odpovede na otázku: "Čo Vás znepokojuje, čoho sa najviac obávate v blízkej budúcnosti?" ukázali, že obavy dnešnej mládeže sú rôznorodé. Nemožno bezvýhradne súhlasiť so zjednodušujúcimi názormi, ktoré boli najmä v minulosti značne rozšírené a ktoré mládež charakterizovali ako skupinu síce veľmi citlivo reagujúcu na osobné problémy či požiadavky, no zároveň neprístupnú kritickým postrehom k svojej osobe, neprijímajúcu slová sebakritiky a najmä nie dostatočne reagujúcu na problémy okolia, apatickú a ľahostajnú k celospoločenským problémom.

Výsledky ukázali, že tieto tvrdenia sú značne neobjektívne. Očakávali sme síce, že medzi prioritné obavy sa dostanú tie, ktoré sú nejakým spôsobom užšie naviazané na bezprostredné existenčné ťažkosti mládeže, ako sú napríklad nezamestnanosť, študijné problémy, finančné problémy, ťažkosti so získaním bytu a pod. Ukázalo sa však, že i keď tieto obavy sú veľmi silné (najvyššie hodnoty dosiahla obava z nezamestnanosti 68%), /pozri graf č. 37/ medzi škálu týchto zjednodušene povedané "pragmatických" obáv sa dostali s pomerne vysokým percentuálnym zastúpením i obavy od tejto skupiny svojou povahou značne odlišné, postrádajúce čiru rovinu pragmatickosti. Silne zastúpená je napríklad skupina obáv prameniaca z narastania sociálnych otrasov. Pre 41% opýtaných predstavuje istú hrozbu zhoršovanie medziľudských vzťahov, 34% sa obáva zvyšovania sociálneho napätia v spoločnosti, 60% priamych následkov zosilňovania týchto sociálnych otrasov - nárastu kriminality. Vysoké percentuálne zastúpenie dosiahli i obavy z možného šírenia a prerastania vojnových konfliktov zo štátov bývalej Juhoslávie, z bývalého ZSSR a krajín Blízkeho východu (39%), ako i obavy z vyhrocovania národnostných sporov (27%). Vôbec nie okrajovo sa mladí ľudia dotkli i ďalšieho problému - problematiky životného prostredia. Jeho zhoršenia sa obáva tiež pomerne vysoké percento opýtaných (31%). Vzácna premiešanosť týchto druhov obáv a jej pomerne široká vyrovnanosť čo sa týka jej percentuálnych hodnôt dokumentuje, že predstava mladých ľudí ako skupiny nedostatočne reagujúcej na vonkajšie či celospoločenské problémy - nie je objektívnou. Potvrďuje to i skutočnosť, že tých, ktorí sa ničoho neobávajú, tvoria len 2% a nie malé percento (16%) sa obáva práve narastajúcej apatie ľudí k spoločensko - politickému daniu.

Zaujímavou je i vyrovnanosť prístupu k spomínaným okruhom obáv z hľadiska pohlavia i jednotlivých vekových kategórií, kde nedochádza k výrazným diferenciaciam.

Graf č. 37

B. Preferencia riešení miestnych problémov života mládeže v názoroch mladých ľudí

V súvislosti s riešením problémov mladých ľudí a podmienkami ich života sme sa opýtali respondentov, reprezentujúcich mladú generáciu (vekové skupiny 15 až 29 ročných), čomu by predstavitelia obce alebo mesta, v ktorom mladý človek žije, mali venovať najväčšiu pozornosť pokiaľ ide o problémy života mládeže a ktoré z nich by mali prednostne riešiť.

Z prieskumu vyplýva, že problémov dotýkajúcich sa života mládeže, ktorých prednostné riešenie v rámci samosprávy mladí respondenti očakávajú, nie je málo i keď majú rôzne preferencie. Ako najzávažnejší problém vystupuje do popredia podpora zamestnanosti a vytváranie pracovných príležitostí pre mladých (55 %), za ním potom nasleduje bytová situácia (42%), možnosti využívania voľného času (36%) či podmienky života mladých ľudí. Jednotlivé preferencie uvádza graf č. 38 na nasledujúcej strane.

Jednotlivé sociodemografické skupiny mladých ľudí majú na naliehavosť riešenia niektorých problémov ich života v mieste kde bývajú diferencované názory. Mladé ženy vnímajú výraznejšie potrebu zlepšovania životného prostredia (25%) než muži (16%). Na tento problém tiež citlivejšie reagujú najmladší 15 až 17 roční respondenti (30%), s narastajúcim vekom záujem o životné prostredie výrazne klesá (18 až 29 roční približne 18%). Na prednostné riešenie problémov zlepšovania životného prostredia tiež vo väčšej miere upozorňujú mladí respondenti maďarskej národnosti (64%) než slovenskej (54%) a podobne i respondenti so stredným vzdelaním bez maturity (62%) než ostatné vzdelanostné skupiny.

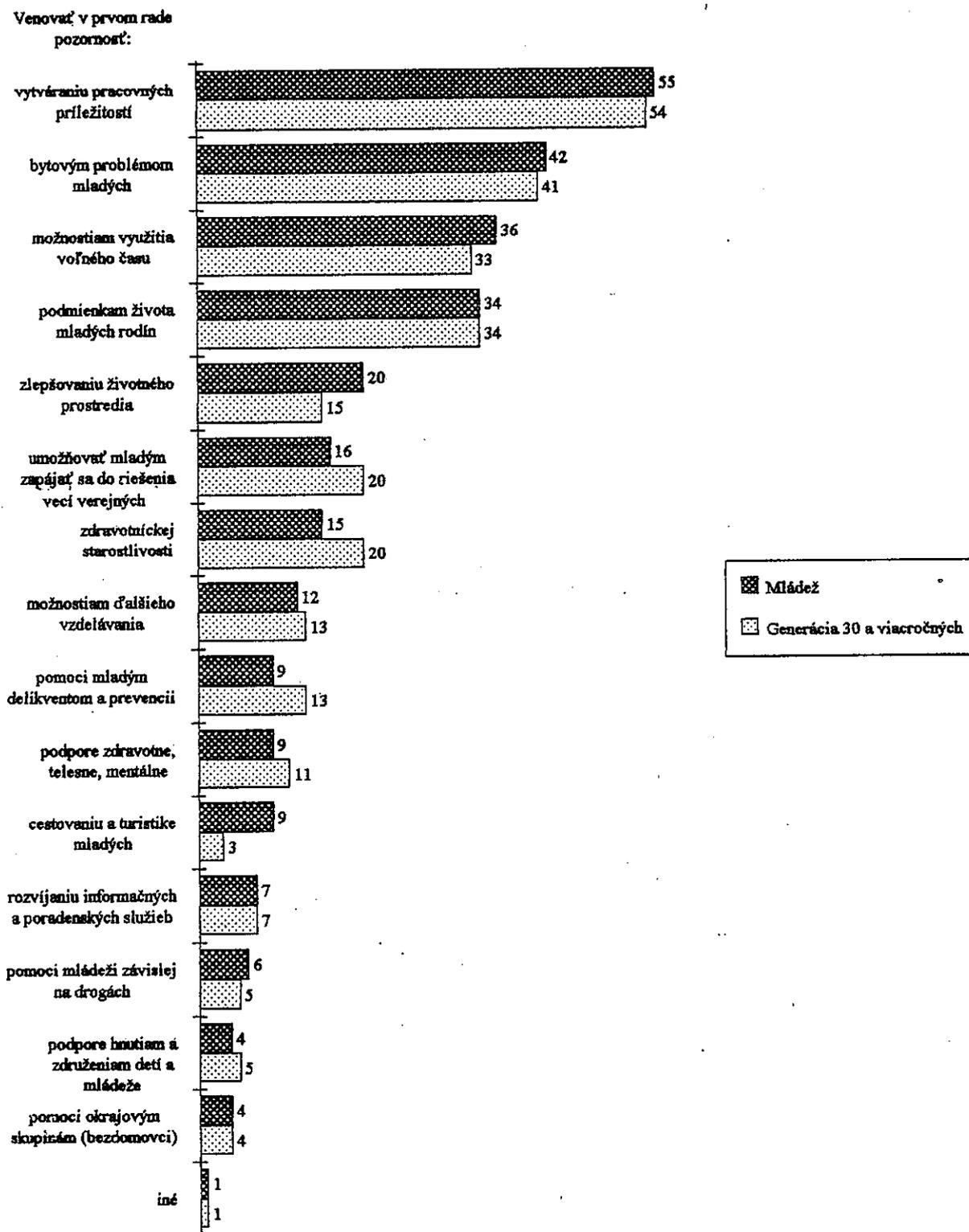
S narastajúcim vekom sa znižuje záujem o riešenie problematiky možností využívania voľného času, ktorý za aktuálny problém považuje až 48% 15 až 17 ročných respondentov, ale už len 32% 18 až 29 ročných. Vekové kategórie 18 až 24 a 25 až 29 ročných mladých ľudí však zasa podstatne častejšie preferujú riešenie problematiky a vytvárania pracovných príležitostí (približne 58% oproti 40% u 15 až 17 ročných) ako i bytových problémov mladých ľudí (približne 45% oproti 32% u 15 až 17 ročných respondentov) a podmienok života mladých ľudí. Ukazuje sa, že vstup do života a začiatky budovania vlastnej existencie ovplyvňuje i priority problémov a naliehavosť ich riešení.

Bytová otázka je naliehavším problémom pre mladých ľudí vo veľkých mestách, v malých obciach je preferovanejším problémom riešenie nezamestnanosti mladých.

Populácia 30 a viacročných, teda stredná a staršia generácia, uvádza dôležitosť riešenia problémov mládeže s podobnými preferenciami ako mladí ľudia (pozri graf č. 38 na str. 50), viac pozornosti ako mladí ľudia by však venovali zdravotníckej starostlivosti o mládež a pomoci mladým delikventom vrátane prevencie kriminality mladých.

Graf č. 38

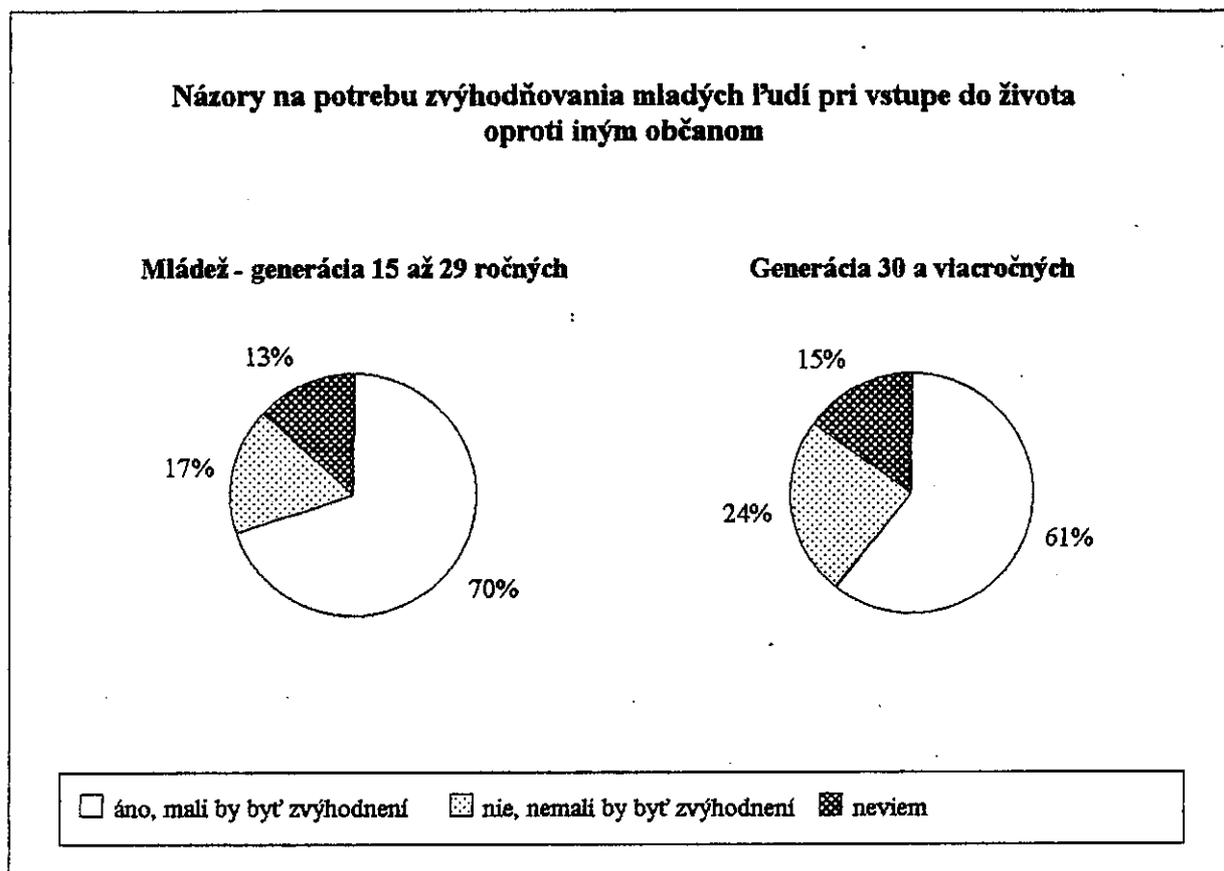
Preferencie riešení problémov života mládeže v mieste bydliska 1/ (údaje v %)

1/ Súčet odpovedí presahuje 100%, pretože respondenti mohli uviesť viac odpovedí.

Zaujímali sme sa, aký je názor našich mladých respondentov na ich možné zvýhodňovanie pri vstupe do života oproti iným občanom (pozri nasledujúci graf).

Graf č. 39

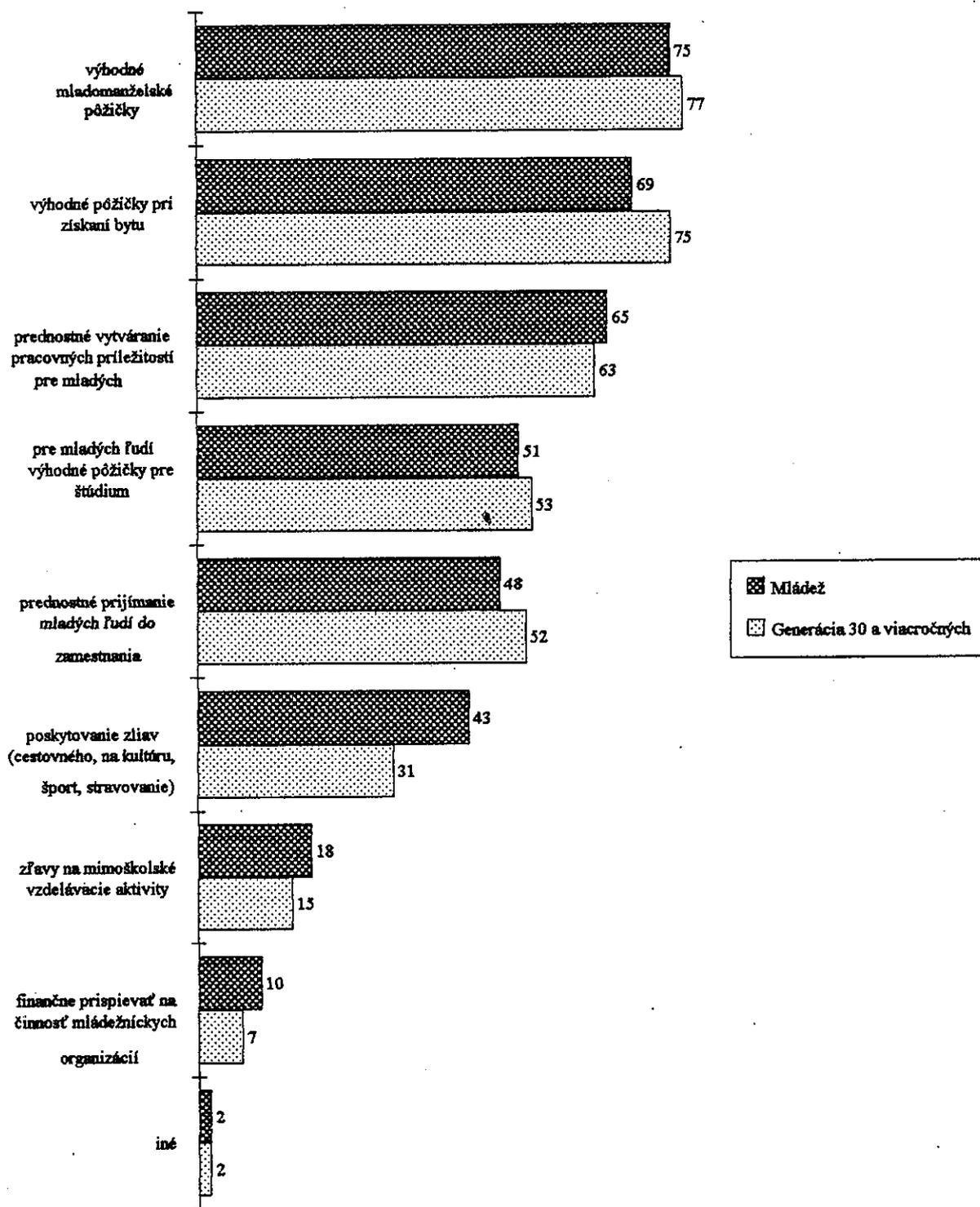

Viac ako dve tretiny (70%) mladých ľudí sa domnieva, že by mali byť zvýhodnení pri vstupe do života, či už pri štúdiu, vstupe do zamestnania alebo zakladaní rodiny. Znamená to, že napriek pomerne odmietavému postoju mladých ľudí k istému štátnemu paternalizmu minulých rokov, spolieha mládež v značnej miere ešte stále na jeho pomoc. Podobný názor, i keď v menšej miere zdieľa i populácia 30 a viacročných respondentov (61%).

Čoho konkrétne by sa zvýhodnenie mladých, podľa ich názoru, malo v prvom rade týkať, znázorňuje graf č. 40 na nasledujúcej strane.

Graf č. 40

V čom by mali byť mladí ľudia pri vstupe do života zvýhodnení oproti iným občanom (odpovedali respondenti, ktorí sa domnievajú, že mladí ľudia by mali byť zvýhodnení; n=602) 1/ (údaje v %)

1/ Súčet odpovedí prevyšuje 100%, pretože respondenti mohli uviesť viac odpovedí.

Najviac očakávaným zvýhodnením sú mladomanželské pôžičky (75%). Ďalším najdôležitejším problémom, kde mladí ľudia očakávajú pomoc zo strany štátu, sú zvýhodnenia vo forme výhodných pôžičiek na získanie bytu (69%) a prednostné vytváranie pracovných príležitostí pre mladých ľudí (65%). Polovica mladých ľudí by prijala výhodné pôžičky pre štúdium a prednostné prijatie do zamestnania.

Preferovanou oblasťou kde mladí ľudia tiež očakávajú určité zvýhodnenia sú rôzne zľavy s dominanciou zliav cestovného, na kultúru, stravovanie, športové podujatia a pod.

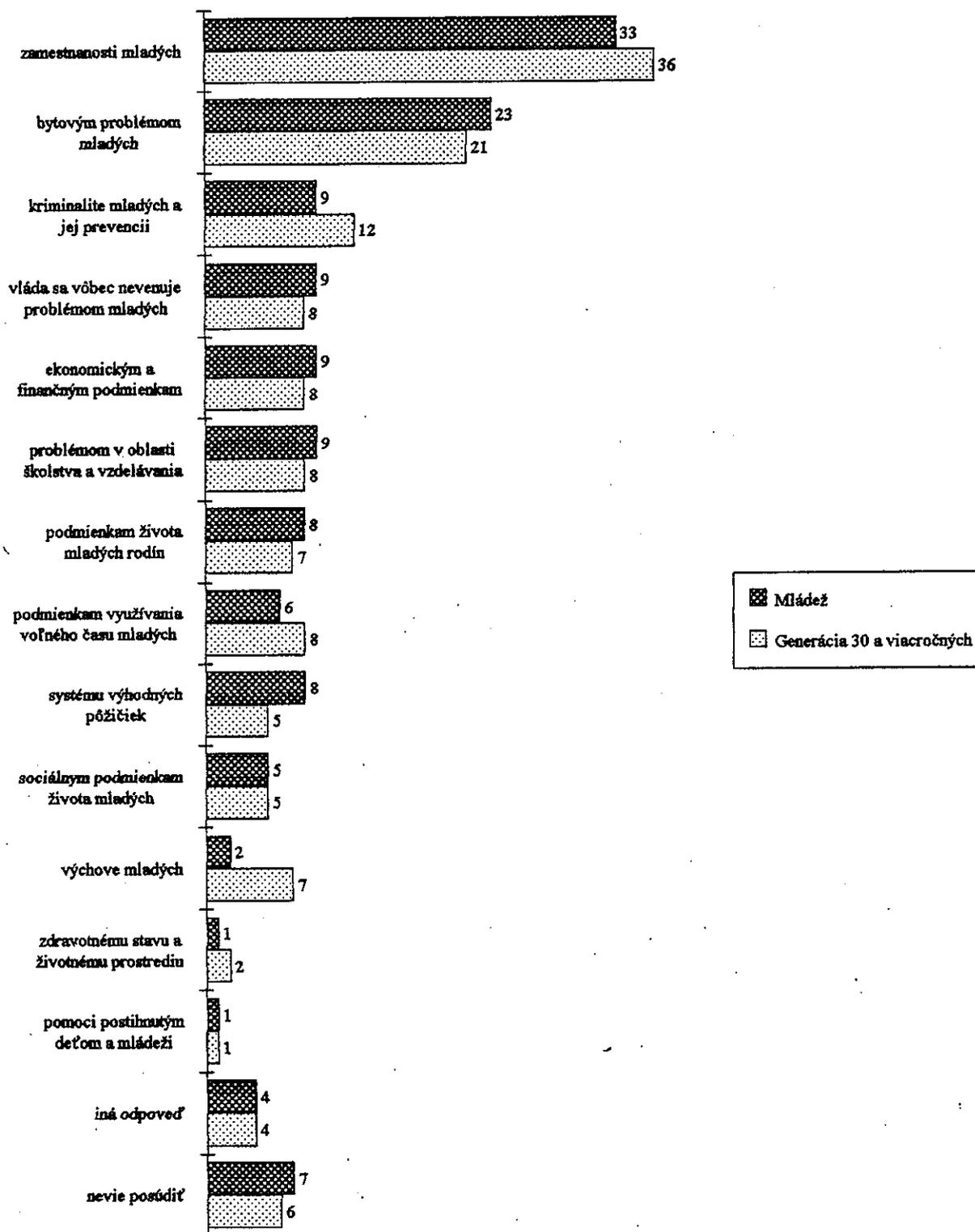
V názoroch na tento problém sa mladí ľudia nijak podstatne neodlišujú od svojich starších spoluobčanov, dôraznejšie oproti nim by vyžadovali poskytovanie rôznych zliav.

Čomu, podľa mienky mladých ľudí, venuje štát najmenšiu pozornosť? V prvom rade je uvádzaná problematika zamestnanosti, teda vytváranie pracovných príležitostí, uplatnenie mladých v spoločnosti vrátane zamestnanosti absolventov škôl. Hneď za ňou dominuje bytový problém a ďalšie, ako prezentuje graf (č.41) na nasledujúcej strane .

Najpálčivejšie problémy mladých a ich neriešenie vníma podobne i stredná a staršia generácia (obyvatelia 30 a viacroční). Motivácia očakávanej pomoci zo strany štátu je u oboch skupín rovnaká. Mladí ľudia sa snažia osamostatniť, postaviť sa na vlastné nohy, založiť si vlastnú existenciu, ich sily na to však nie vždy stačia a očakávajú pomoc. Starší spoluobčania, resp. ich rodičia, sa im snažia v tomto smere pomôcť, na niektoré problémy však nestačia a preto očakávajú riešenie a pomoc od štátu.

Graf č. 41

Problémy mladých ľudí, ktorým štát, podľa názoru respondentov, venuje najmenšiu pozornosť 1/ (údaje v %)

1/ Súčet odpovedí prevyšuje 100 %, pretože respondenti uvádzali viac odpovedí.

7. POHĽAD NA MLADÝCH ĽUDÍ ICH VLASTNÝMI OČAMI

Pohľad mladých ľudí na seba, na svoje charakteristické vlastnosti, je určitou sebareflexiou ich správania v spoločnosti. Je to pohľad do zrkadla, kde je obraz utváraný jednak názorom a skúsenosťou mladého človeka, ale i mienkou spoločnosti a najbližšieho okolia. Pohľad na vlastnú tvár je samozrejme vždy rýdzo subjektívny, má však značnú výpovednú hodnotu. Ako sa teda vidia mladí ľudia vlastnými očami? Je to hodnotenie mierne rozporuplné. Preferencie vlastností, ktorými naši 15 až 29 roční respondenti charakterizujú dnešnú mládež, prezentuje graf č. 42 na nasledujúcej strane.

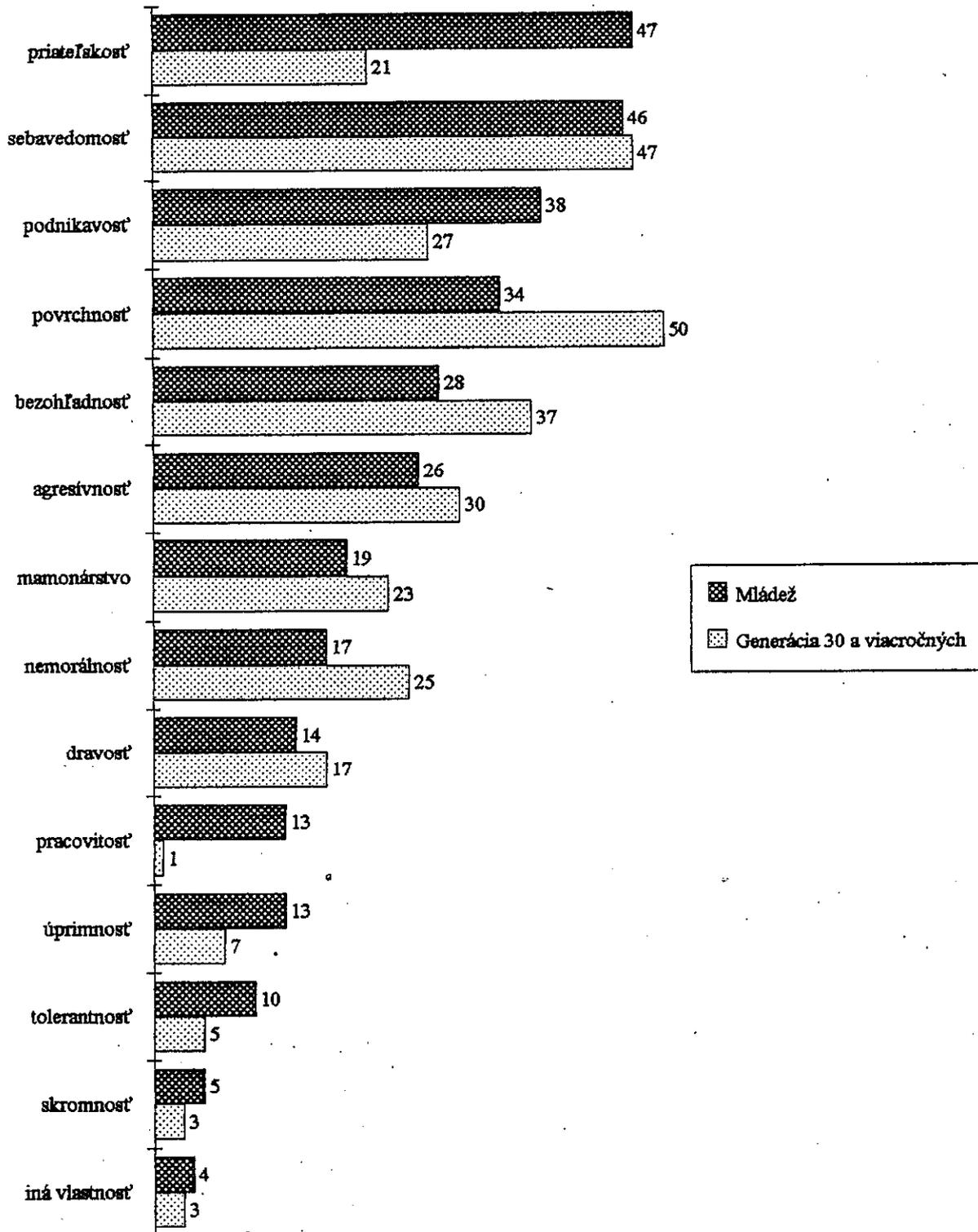
Mladí ľudia sa pri pohľade na seba hodnotia na jednej strane priaznivo, najčastejšie sa považujú za priateľských (47%), sebavedomých (46%) a podnikavých (38%). Štvrtina až tretina z nich však hodnotí mládež ako povrchnú, bezohľadnú, agresívnu. Podľa ich názoru sa naša mládež príliš nevyznačuje takými vlastnosťami ako pracovitosť a úprimnosť a už takmer vôbec nie tolerantnosťou a skromnosťou. Mládež sa teda na jednej strane veľmi často hodnotí ako priateľská ale pritom sa minimálne považuje za tolerantnú a úprimnú, často o sebe hovorí, že je podnikavá, ale pritom len 13% ju považuje za pracovitú. Vlastnosti, ktoré sú pozitívne a s najvyššími preferenciami charakterizujú mládež pomerne povrchne (priateľskosť, sebavedomosť, podnikavosť), keď však mladí majú zhodnotiť vlastnosti, ktoré naozaj utvárajú charakter (napr. tolerantnosť, pracovitosť, skromnosť, úprimnosť), sú značne skeptickí a vôbec si nefandia.

Mladí muži častejšie hodnotia svojich rovesníkov ako agresívnych (31%) než ženy (21%). Ženy ich zasa častejšie hodnotia ako nemorálnych. Priateľstvo, ako charakteristika dnešných mladých, je doménou najmladšej skupiny 15 až 17 ročných respondentov a študentov, najstarší 25 až 29 roční zasa vyzdvihujú povrchnosť a sebavedomosť. Ako podnikavú charakterizujú mládež najčastejšie respondenti so stredným vzdelaním bez maturity, ako priateľskú ale lenivú zasa respondenti so základným vzdelaním. Hodnotenie mládeže ako sebavedomej jednoznačne stúpa s výškou dosiahnutého vzdelania.

Zaujímavý je aj pohľad dvoch generácií, mládeže 15 až 29 ročných mladých ľudí a generácie 30 a viacročných respondentov. Tu sa ukazujú najvýznamnejšie rozdiely v pohľade na dnešnú mládež. Mladí ľudia hodnotia svoje vlastnosti pozitívnejšie ako staršie vekové skupiny, tzn. že u negatívnych charakteristík majú tendenciu k nižším preferenciám, ktoré potom s vekom narastajú a opačne u pozitívnych vlastností k vyšším preferenciám, ktoré s pribúdajúcim vekom klesajú.

Graf č. 42

Charakteristické vlastnosti dnešnej mládeže z pohľadu mladých ľudí a ich starších spoluobčanov (údaje v %)

1/ Súčet odpovedí presahuje 100%, pretože respondenti mohli uviesť viac odpovedí.

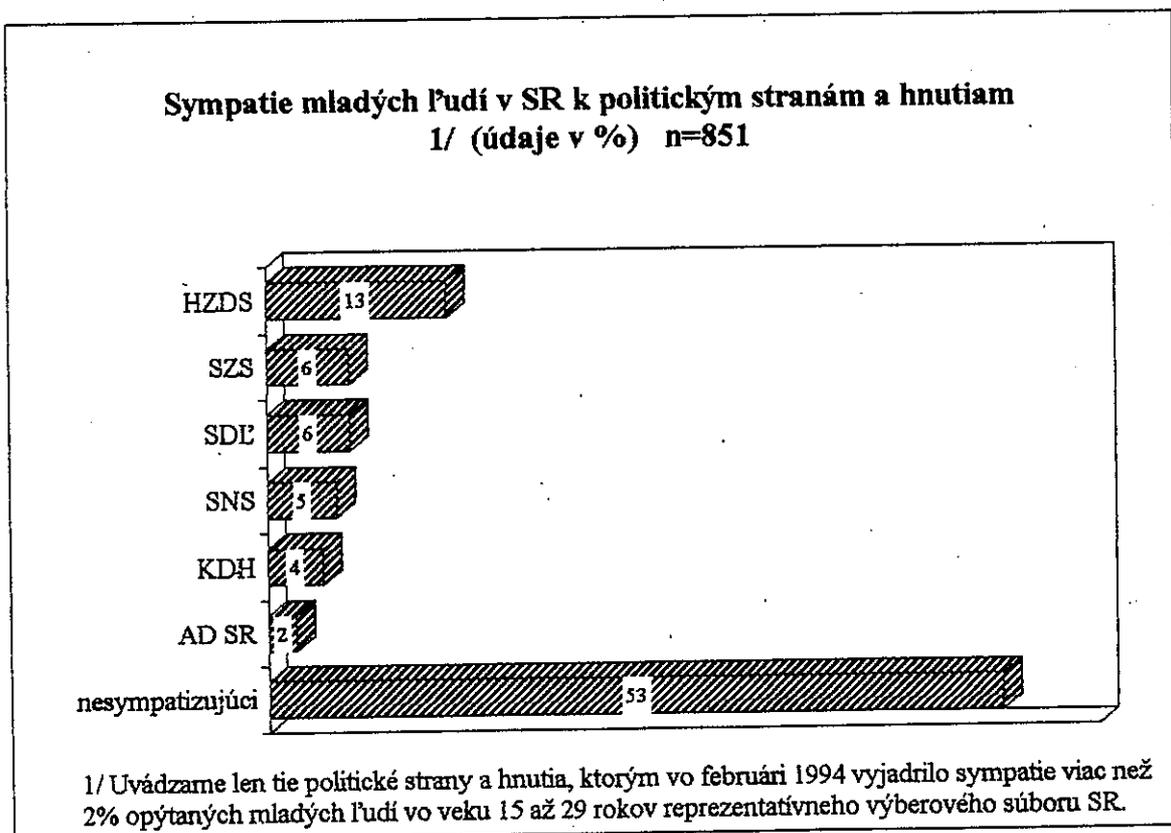
Tento klasický generačný problém má za následok, že najkritickejší voči mladým ľuďom sú respondenti okolo šesťdesiatky a dôchodcovia. Stredná a staršia generácia ubera mladým na ich vlastnom pozitívnom hodnotení a pridáva im preferencií v negatívnych vlastnostiach. Nuž, rozpory medzi mladými a starými existovali vždy, vždy však taktiež prispeli k vzájomnému obrusovaniu a utváraniu nových kvalít.

8. POLITICKÁ ORIENTÁCIA MLADÝCH ĽUDÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

A. Sympatie mladých ľudí k jednotlivým politickým stranám a hnutiam

Z analýzy výsledkov tohto prieskumu o hodnotovej orientácii vyplýva, že záujem o veci verejné či politické nie je dominantný v aktivitách mladých ľudí. Napriek tomu ich politická orientácia sa formuje a prebieha určitým vývojom a hľadaním. Aké sú politické sympatie v súčasnej spoločenskej situácii na Slovensku zobrazuje nasledujúci graf.

Graf č. 43

Najpočetnejšiu skupinu tvorili mladí ľudia nesympatizujúci so žiadnou politickou stranou či hnutím (53%). Zo skupiny sympatizantov najviac preferencií získalo HZDS (13%), za nimi potom Strana zelených na Slovensku (6%), Strana demokratickej ľavice (6%), Slovenská národná strana (5%) a pod touto hranicou Kresťanskodemokratické hnutie (4%) a Aliancia demokratov (2%).

Preferencie sympatií mladých ľudí od 15 do 29 rokov sa odlišujú od preferencií generácie 30 a viacročných respondentov. Generácia tridsiatnikov a starších vykazuje nižšie percento nesympatizujúcich (40%) a vyššie percento sympatií pre jednotlivé politické zoskupenia s výnimkou Strany zelených, kde sa zvýšené ekologické cítenie mladých ľudí prejavuje väčšou náklonnosťou k tejto strane než u staršej generácie.

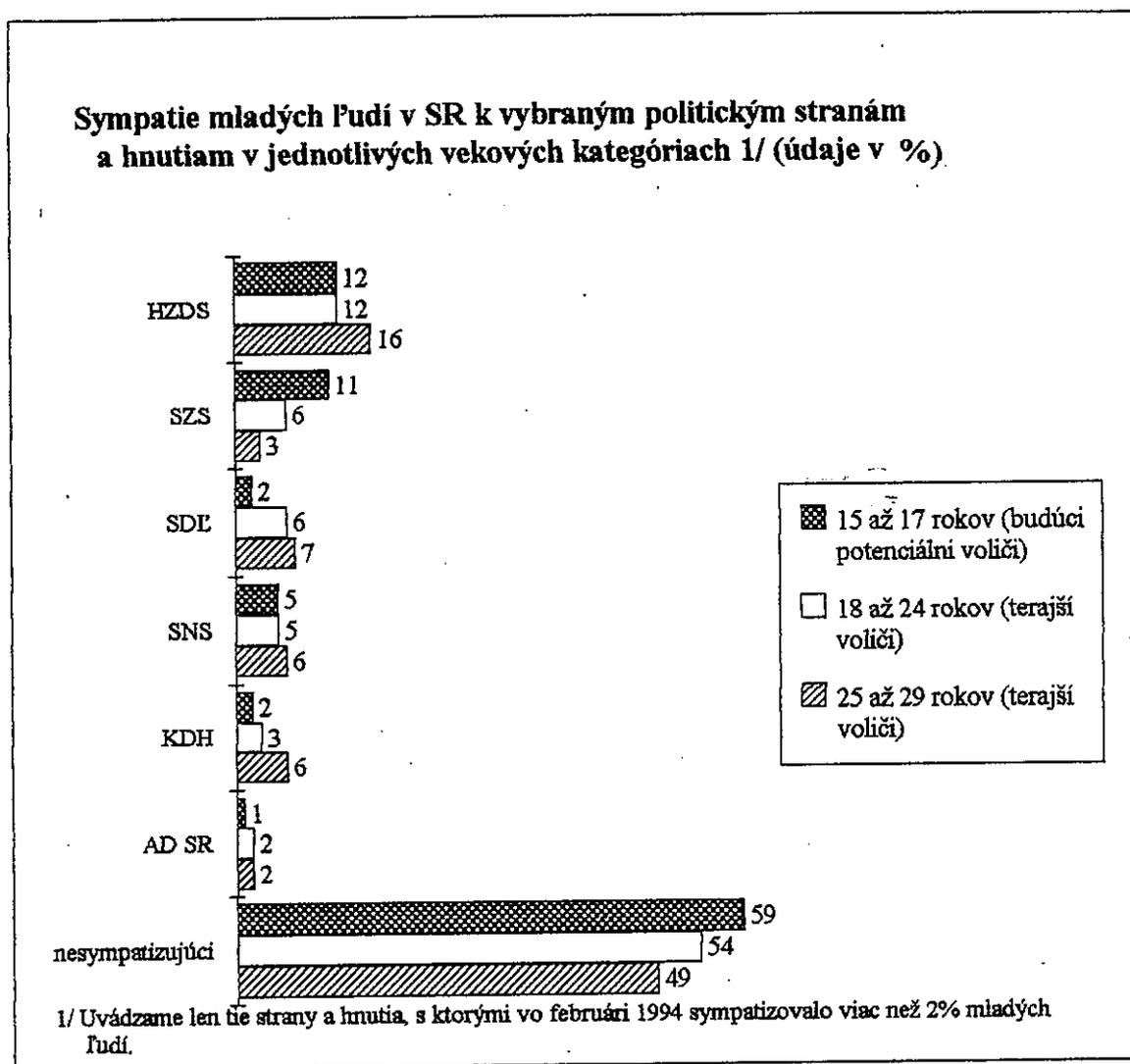
Vplyv socio-demografických znakov sa prejavuje i v politickej orientácii a sympatiách k jednotlivým politickým subjektom. Mladé ženy častejšie inklinujú ku KDH (ženy 6%, muži 2%) a ku Strane zelených na Slovensku (ženy 8%, muži 5%).

Zaujímavé sú i diferencie v jednotlivých vekových skupinách. Mládež vo veku 15-17 rokov, teda skupina budúcich, potencionálnych voličov má najnižšie preferencie sympatií pre jednotlivé zoskupenia s výnimkou Strany zelených, ktorú výrazne uprednostňuje v porovnaní so staršími vekovými kategóriami mladých ľudí (pozri graf č. 44). Záujem o životné prostredie a ekológiu s narastajúcim vekom evidentne klesá a narastá záujem o dominantnejšie subjekty na politickej scéne ako HZDS, SĽS, SNS a KDH.

Vplyv národnosti respondenta na jeho voľbu je jasný, mladí respondenti slovenskej národnosti by nevolili maďarské strany a naopak mladí ľudia maďarskej národnosti by nevolili väčšinu slovenských politických zoskupení s výnimkou KDH, SĽS a SZ, kde sú preferencie sympatií u oboch národností pomerne vyrovnané.

Taktiež vzdelanie má istý vplyv na inklináciu k politickým stranám a združeniam, napr. u sympatizantov SĽS s vyšším vzdelaním rastie i záujem o túto stranu, u sympatizantov Strany zelených na Slovensku naopak s vyšším vzdelaním záujem o túto stranu klesá. Podobne s vyšším vzdelaním klesá i percento nesympatizujúcich so žiadnym politickým subjektom tzn., že dosiahnuté vzdelanie ovplyvňuje profiláciu politickej orientácie mladých ľudí a vyhranenosť ich sympatií.

Graf č. 44

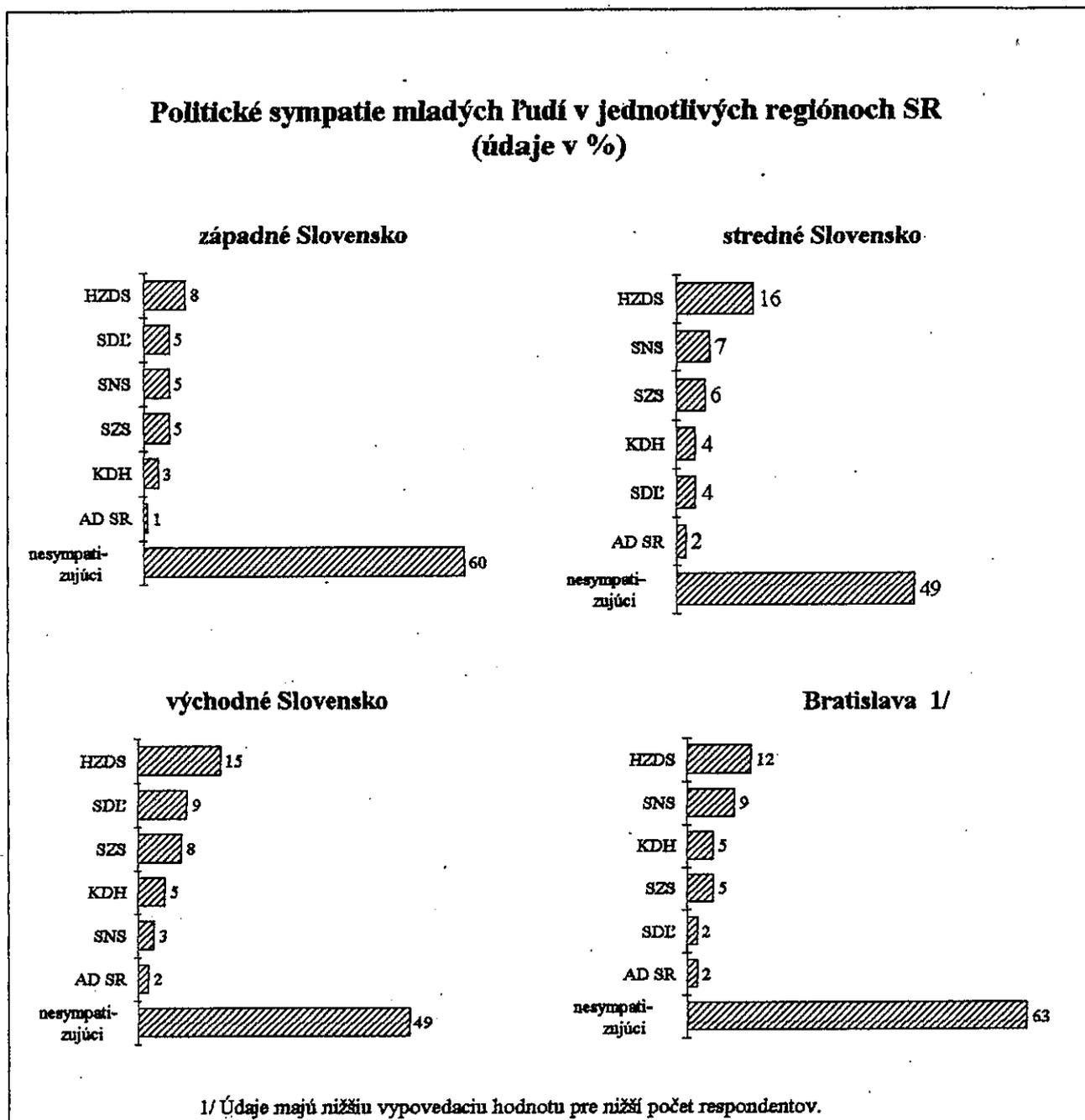

Z hľadiska socioprofesioného zaradenia sú politické sympatie mladých ľudí odlišné. S HZDS sympatizujú najčastejšie mladí zamestnanci (14%), robotníci (13%), nezamestnaní (13%). KDH má najviac priaznivcov v radoch zamestnancov (7%) a nezamestnaných (6%), najmenej u študentov (1%), ktorí tiež minimálne sympatizujú so SNS a najčastejšie podporujú SZS (12%). SDE má sympatizantov najčastejšie u mladých zamestnancov (10%) a robotníkov (8%).

HZDS má najvyššiu podporu u mladých ľudí v malých obciach a mestách, najmenej vo veľkých mestách od 50000 do 100 a nad 100 tisíc obyvateľov, podobne i KDH. SNS má najviac záujemcov v obciach od 2000 do 10000 obyvateľov a nad 100000 obyvateľov. Frekvencie sympatií k SDE a SZS sú v jednotlivých obciach a mestách pomerne vyrovnané.

Politická orientácia mladých ľudí v jednotlivých oblastiach Slovenska je diferencovaná (pozri nasledujúci graf).

Graf č. 45

HZDS má najviac mladých sympatizantov na strednom Slovensku (16%) a východnom Slovensku (15%), SNS na strednom Slovensku (7%) a v Bratislave (9%), SDL na východnom Slovensku (9%) a západnom Slovensku (5%). Preferencie sympatizantov so SZS najčastejšie dominujú na východnom Slovensku (8%) a strednom Slovensku (6%), sympatie ku KDH sú v jednotlivých regiónoch Slovenska pomerne vyrovnané.

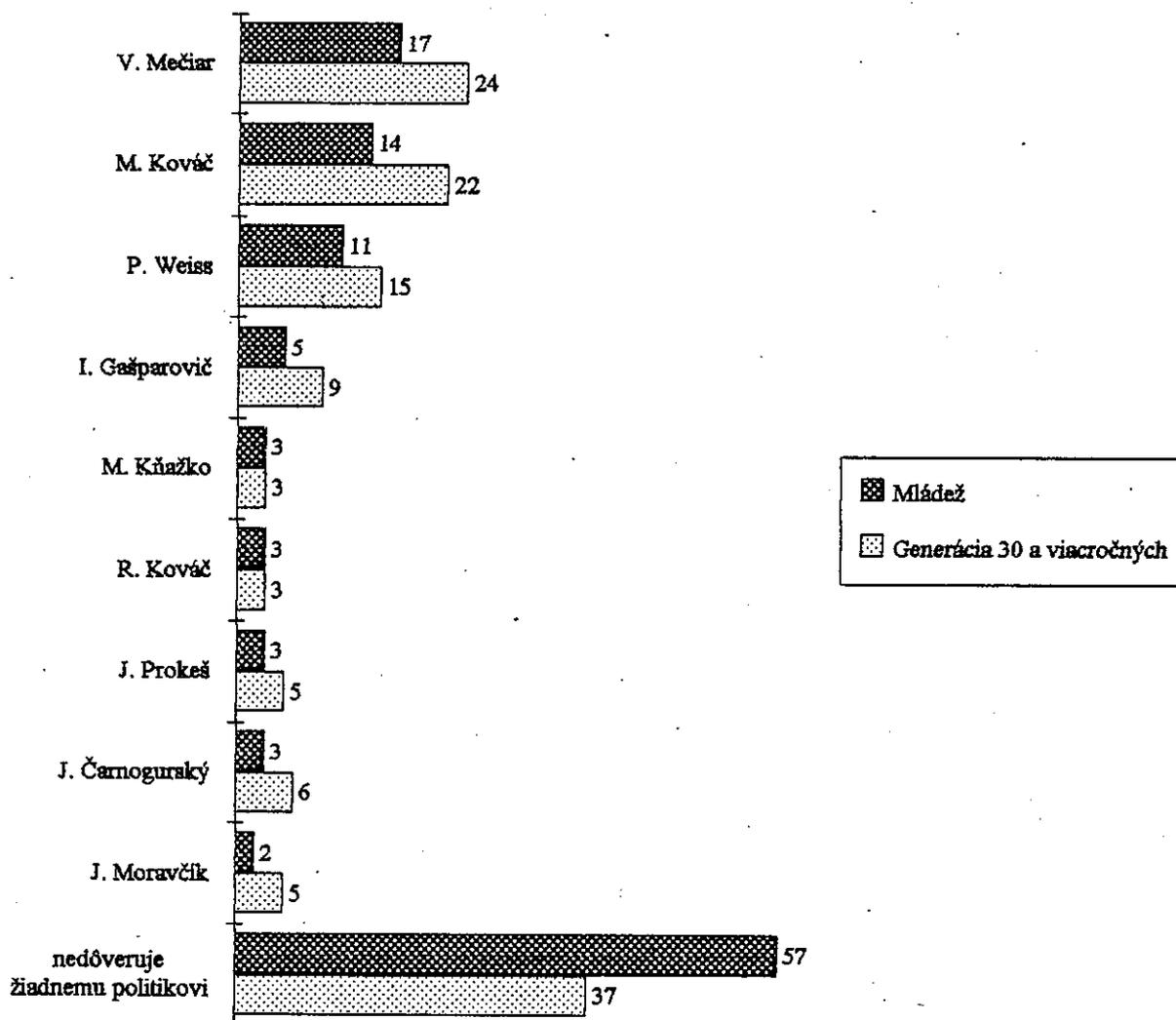
Skupina nesympatizujúcich so žiadnou politickou stranou alebo hnutím je najväčšia v Bratislave (63%) a v oblasti západného Slovenska (60%).

B. Dôvera mladých ľudí k politikom na Slovensku vo februári 1994

Štatistický úrad SR už niekoľko rokov pravidelne zisťuje názory občanov na dôveryhodnosť politikov, ale reprezentatívny výber mladých ľudí SR sa oslovil prvýkrát vo februári. Rovnakou, voľne položenou otázkou, akou sa zisťujú názory občanov vo veku od 18 rokov: "Ktorý z politikov pôsobiacich v Slovenskej republike má v súčasnosti Vašu dôveru?" Každý respondent mal možnosť uviesť najviac tri mená. Táto otázka, položená v rovnakom čase súboru "Mládež" a súboru "Generácia 30 a viacročných", umožnila porovnať ich mienku. Rozloženie dôvery k jednotlivým politikom na Slovensku prináša nasledujúci graf.

Graf č. 46

Dôvera v predstaviteľov politického života na Slovensku 1/ (údaje v %)

1/ Uvádzame len mená tých politikov, ktorým vo februári 1994 dôverovali viac ako 2% opýtaných reprezentatívneho výberového súboru Mládež SR. Respondent mohol uviesť mená 3 politikov, preto súčet môže prevýšiť 100%.

Aké je rozloženie dôvery k politikom, ktorí získali viac ako 3% hlasov v niektorých skupinách mládeže? 1/

Sympatizanti HZDS

1. V. Mečiar	82%
2. M. Kováč	20%
3. I. Gašparovič	17%
4. P. Weiss	12%
5. J. Prokeš	8%
nedôveruje	14%

Sympatizanti SNS

1. V. Mečiar	23%
2. 3. J. Prokeš	21%
M. Kováč	21%
4. I. Gašparovič	9%
nedôveruje	44%

Sympatizanti SDE

1. P. Weiss	79%
2. M. Kováč	33%
3. V. Mečiar	17%
4. M. Ftáčnik	15%
nedôveruje	6%

Sympatizanti Strany zelených na Slovensku

1. M. Kováč	21%
na ostatných miestach rozptýlené hlasy	
nedôveruje	67%

Nesympatizujúci so žiadnym politickým subjektom 1/

1. M. Kováč	9%
2. V. Mečiar	6%
3. P. Weiss	5%
nedôveruje	79%

1/ Údaje uvedené pri politikoch umiestnených na štvrtom a ďalšom mieste, ako aj pri označených skupinách mládeže majú nižšiu poznávaciu hodnotu pre menší počet respondentov.

Mládež západného Slovenska

1. M. Kováč	12%
2. V. Mečiar	11%
3. P. Weiss	7%
4. B. Bugár	4%
5.-6. R. Kováč	3%
M. Kňazko	3%
nedôveruje žiadnemu politikovi	64%

Mládež východného Slovenska

1. V. Mečiar	22%
2. M. Kováč	21%
3. P. Weiss	17%
4. I. Gašparovič	8%
5. J. Prokeš	4%
nedôveruje žiadnemu politikovi	46%

15-17 roční

1.-2. M. Kováč	19%
V. Mečiar	19%
3. P. Weiss	9%
4. I. Gašparovič	4%
nedôveruje žiadnemu politikovi	59%

25-29 roční

1. V. Mečiar	19%
2. M. Kováč	13%
3. P. Weiss	12%
4. R. Kováč	6%
5.-6. I. Gašparovič	5%
J. Moravčík	5%

Mládež stredného Slovenska

1. V. Mečiar	20%
2. M. Kováč	11%
3. P. Weiss	8%
4. I. Gašparovič	5%
5. J. Prokeš	4%
6. M. Kňazko	4%
nedôveruje žiadnemu politikovi	59%

Mládež Bratislavy 1/

1. M. Kováč	19%
2. V. Mečiar	17%
3. P. Weiss	14%
4.-5. J. Moravčík	7%
M. Kňazko	7%
nedôveruje žiadnemu politikovi	53%

18-24 roční

1. V. Mečiar	15%
2. M. Kováč	13%
3. P. Weiss	11%
4. I. Gašparovič	5%
nedôveruje žiadnemu politikovi	58%

7.-8. J. Čarnogurský	4%
M. Kňazko	4%
9. J. Prokeš	4%
nedôveruje žiadnemu politikovi	52%

1/ Uvedené údaje majú nižšiu poznávaciu hodnotu pre nižší počet respondentov.

Detailnejšia analýza potvrdila, že popredné politické osobnosti - M. Kováč, V. Mečiar a P. Weiss - sa aj u mladých ľudí vo všetkých sledovaných skupinách umiestňujú na prvých troch miestach, mení sa však ich poradie. **Väčšie rozdiely vo vnímaní dôveryhodnosti súvisia predovšetkým s politickými sympatiami respondentov a regiónom ich bydliska.**

Z hľadiska politických sympatií, V. Mečiar (82%) a P. Weiss (79%) majú najvyššiu dôveru u sympatizantov strán, na čele ktorých stoja. V. Mečiarovi najčastejšie dôverujú aj sympatizanti SNS (23%). M. Kováča ako osobnosť nadstrannícku, dávajú na prvé miesto mladí ľudia, pre ktorých je prítiažlivý program Strany zelených na Slovensku (21%), ale aj tí, ktorí si na slovenskej politickej scéne nenašli žiadnu prítiažlivú stranu. Percentuálne najvyššiu dôveru dosiahol prezident u sympatizantov SDE (33%, čo predstavuje v rebríčku dôvery tejto skupiny druhé miesto), ale aj u respondentov inklinujúcich k HZDS (20%, druhé miesto).

Mladí Bratislavčania považujú spomedzi politických osobností za najdôveryhodnejšieho prezidenta M. Kováča (19%) a nad celoslovenský priemer má dôveru aj u mladých ľudí z východného Slovenska (21%, druhé miesto).

Vladimírovi Mečiarovi častejšie ako ostatné skupiny dôverujú ešte mladí respondenti z obcí do 2000 obyvateľov (23%), ako aj opýtaní z východného Slovenska (22%).

P. Weissu považujú za dôveryhodného, okrem sympatizantov SDE, častejšie respondenti z východného Slovenska (17%, tretie miesto) a opýtaní so stredoškolským vzdelaním s maturitou (15%, čo predstavuje druhé miesto) a zamestnanci (15%, tretie miesto).

Aj v umiestnení ďalších politikov v rebríčku dôvery sa ukázali niektoré odlišnosti. U respondentov zo západného Slovenska a Bratislavy získali viac ako tri percentá hlasov aj politici: J. Moravčík, B. Bugár, R. Kováč a M. Kňažko. Na strednom a východnom Slovensku sa nad hranicu troch percent umiestnili najmä: I. Gašparovič, J. Prokeš, M. Kňažko a J. Čarnogurský.

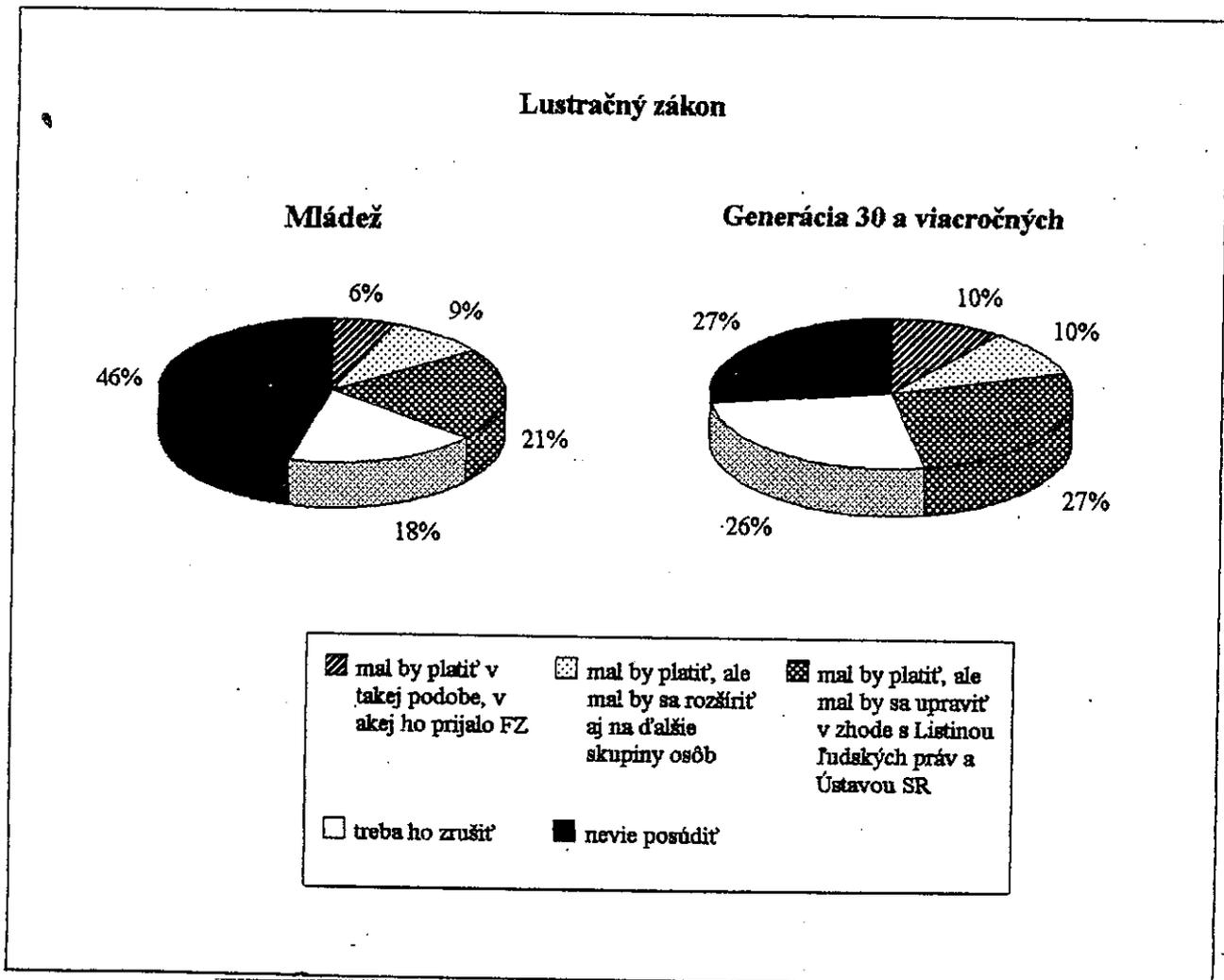
Nedôvera mladých ľudí k predstaviteľom politického života je väčšia než u starších respondentov, čo sa odzrkadľuje nielen vo vyššom percente takto formulovaných odpovedí (57% : 37%), ale aj v nižšom počte vyjadrenej dôvery voči konkrétnym politickým osobnostiam. Nedôvera k politikom klesá v regiónoch v smere zo západu na východ našej krajiny. Kým na západnom Slovensku dosahuje 64%, na východnom Slovensku má hodnotu 46%.

Vyššie percento tých, ktorí si nenašli medzi našimi politickými osobnosťami žiadnu dôveryhodnú, je v stredných a väčších mestách (do 50 tisíc 63% a do 100 tisíc 62%). U mládeže z najmenších obcí, a naopak, z najväčších miest je nižšie percento (52%) takých, ktorí nedôverujú nikomu.

C. Názory mladých ľudí Slovenskej republiky na lustračný zákon

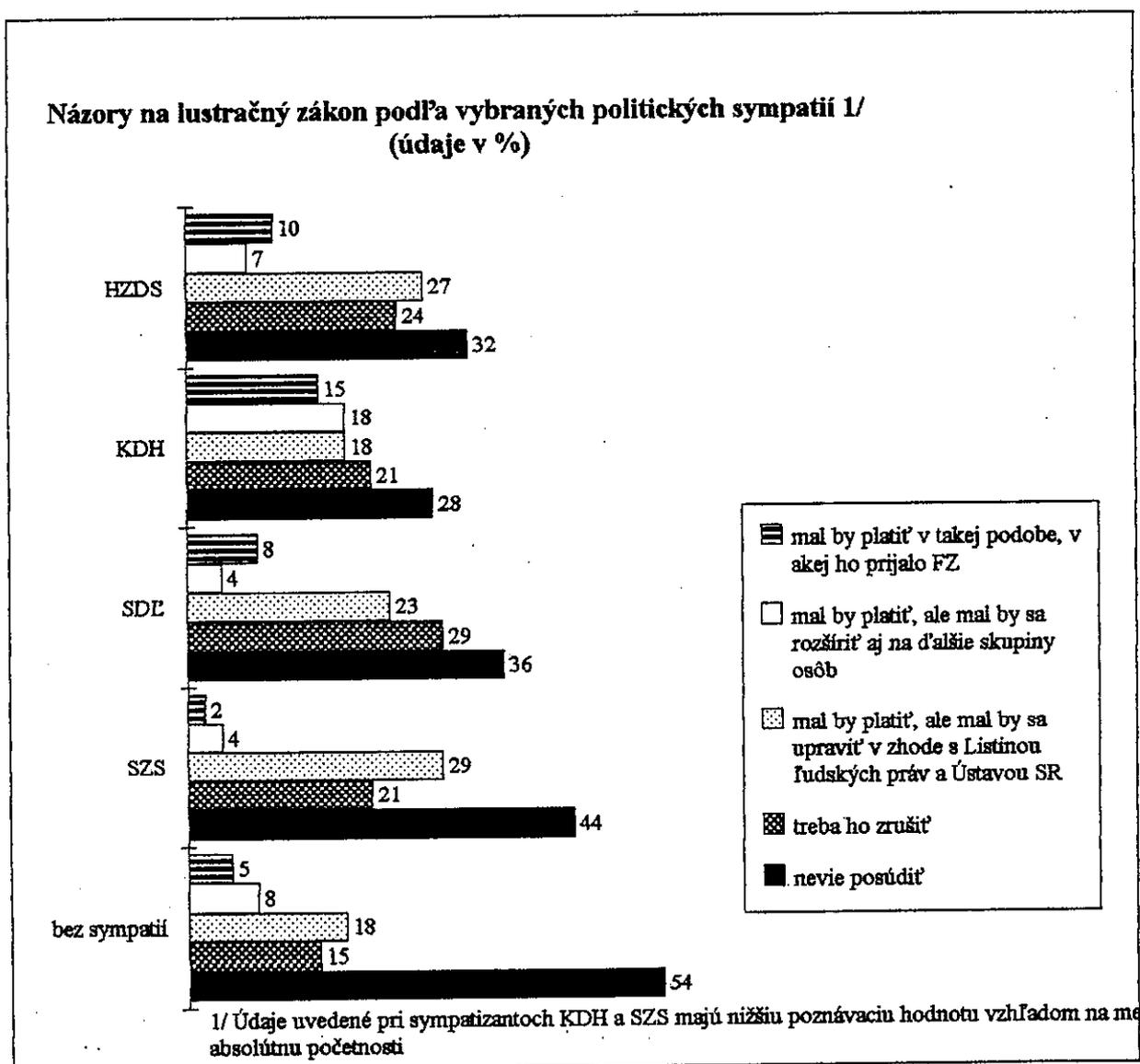
Prijatie lustračného zákona vo Federálnom zhromaždení v roku 1991 vyvolalo v spoločnosti veľké diskusie. Názory na jeho uplatnenie sa aj v súčasnosti diametrálne rôznia. Aký názor na tento problém majú mladí občania SR a ako sa odlišujú ich odpovede od mienky respondentov strednej a staršej generácie, ukazuje nasledujúci graf.

Graf č. 47

Najväčší rozdiel, pri porovnaní s odpoveďami generácie 30 a viac ročných respondentov sa prejavil v tom, že takmer polovica mladých respondentov (46%) vo veku 15 až 29 rokov nevedela tento problém posúdiť.

Graf č. 48

Takéto neurčité vyjadrenie častejšie vyslovovali najmladší respondenti vo veku 15 až 17 rokov (58%), opýtaní maďarskej národnosti (59%), mladí ľudia so základným vzdelaním (55%), študenti (53%), ako aj obyvatelia západného Slovenska (53%), ženy (52%), nezamestnaní (50%) a nesympatizujúci so žiadnou politickou stranou (54%). Frekvencia týchto odpovedí klesá so zvyšujúcim sa vekom respondentov, ako to napokon dokumentuje aj medzigeneračné porovnanie v grafe č. 47.

Viac ako tretina (36%) mladých ľudí si myslí, že lustračný zákon by mal v určitej podobe platiť aj v SR. Najfrekvencovanejší je názor, že zákon by mal platiť upravený, v zhode s Listinou ľudských práv a Ústavou SR (21%). Jeho výskyt rastie v závislosti na vzdelaní opýtaných. Kým u respondentov so základným vzdelaním má túto mienku 16% mladých ľudí, u stredoškolákov s maturitou 29% opýtaných. Častejšia je aj u zamestnancov (25%) a sympatizantov HZDS (27%) a Strany zelených na Slovensku (29%).

Len 6 respondentov zo sto si myslí, že by mal tento zákon platiť aj v SR v nezmenenej podobe, tak ako ho prijalo FZ.

Približne každý piaty mladý respondent je toho názoru, že Lustračný zákon by sa mal zrušiť. Častejšie ako ostatní respondenti takto odpovedali sympatizanti SDE (29%) a HZDS (24%) a opýtaní z východného Slovenska (25%).

Zhrnutie

Výskum verejnej mienky, ktorý realizoval ŠÚ SR vo februári 1994 poukázal na niektoré zaujímavé aspekty problematiky hodnotovej orientácie mládeže Slovenska a spôsobov trávenia jej voľného času. Hlavné poznatky z výskumu sú nasledovné:

1. **Väčšina mladých ľudí (80%) vyjadrila spokojnosť so svojim životom a radosť z neho.** Celkove najpozitívnejší postoj k životu majú študenti (90%) a zamestnanci (88%). Naopak, pesimizmus a nespokojnosť sa výrazne častejšie prejavuje u nezamestnanej mládeže (50%) a mladých ľudí maďarskej národnosti (40%).
2. Respondenti reprezentujúci mladú populáciu SR považovali za **najdôležitejšie hodnoty pre svoj život: prácu (67%), toleranciu a znášanlivosť (64%) a spokojný a harmonický život (63%).** Určité diferencie v preferencii hodnôt sa zistili v závislosti na demografických znakoch.
3. Na otvorenú otázku, **čo by chceli mladí ľudia predovšetkým v živote dosiahnuť** najčastejšie uvádzali **"mať rodinu a deti" (35%), "seberealizáciu a mať úspech v práci" (28%), "spokojný a harmonický život" (21%), "dosiahnuť vzdelanie" (20%).** I keď zameranosť na individuálne životné ciele je u mladých ľudí pochopiteľná, úplná absencia "vyšších ideálov", prekvapuje.
4. **Miera tolerantnosti mladých obyvateľov SR voči osobám inej národnosti je vysoká (94%).** Zistená miera tolerantnosti voči osobám inej rasy je nižšia (84%). Najnižší sociálny dištanc je voči spoluobčanom iného vierovyznania (96%).
5. Vzhľadom na to, že mladí ľudia považujú prácu za jednu z najdôležitejších životných hodnôt, **v situácii, kedy by o prácu prišli, by aktívne hľadali spôsoby riešenia vlastnej nezamestnanosti a prejavovali by pružnosť a mobilitu.** Najčastejšie by túto situáciu riešili hľadaním práce mimo svojho bydliska, rekvalifikáciou ale i hľadaním si pracovných príležitostí v mieste bydliska. Pasivitu, spoliehanie sa na pomoc druhých, obsahuje 11% odpovedí.

6. **Mladí ľudia neprejavujú príliš veľký záujem o účasť na verejnom živote (61%).** Najčastejšie (29%) sa zúčastňujú na konkrétnych akciách v mieste bydliska. Politickú cestu účasti na verejnom živote prostredníctvom politickej strany alebo mládežníckej organizácie sme zaznamenali v 6% odpovedí. Ako dôvody neúčasti respondenti uvádzali **nedostatok voľného času, nezáujem o verejné záležitosti, ale aj pasívne vyčkávanie na príležitosť.**
7. **Osem mladých ľudí z desiatich spája svoj ďalší život a osud so Slovenskou republikou, aj keď jednoznačne súhlasných odpovedí na otázku, či je Slovensko krajinou v ktorej chcú trvalo žiť a pracovať, vyslovilo 41% z nich.**
8. Z pohľadu viery, viac ako jedna tretina (**40% opýtaných**) sa vyjadrilo, že **verí, že svet stvoril Boh** a že život sa riadi božími zákonmi. Jedna štvrtina (**24% neverí v existenciu Boha.** Potvrdilo sa, že v otázkach viery, zmyslu života a podstaty sveta určitá časť mládeže tápe a nemá **vyhranený názor (36%).**
9. **Voľný čas, ako oblasť vlastnej sebarealizácie a uplatnenia sa, využívajú mladí ľudia nie celkom efektívne.** V štruktúre činností voľného času **prevláda skôr pasívny spôsob** využívania voľného času formou sledovania televízneho (67%) a rozhlasového (50%) vysielania, návštevami priateľov (45%) a čítaním kníh a sebavzdelávania (37%). Podstatne nižšie percento (25%) venuje mládež **aktívnemu pohybu** pri turistike, športe, záhradkárstve či kutilstve. Primerane sú obsiahnuté i typické aktivity mladých ako diskotéky (24%), kino (26%), randenie (13%). Najmenej voľného času venujú kultúrnym aktivitám, mimoškolskému vzdelávaniu ale i činnostiam v mládežníckych organizáciach a záujmových združeniach.
10. **O mládežníckych organizáciach a záujmových združeniach nejaví mládež príliš veľký záujem** (19% sa nejakým spôsobom angažuje). Najčastejšie uvádzaným dôvodom neorganizovanosti mladých je **nezáujem a nedôvera, nedostatok voľného času a nedostatok príležitosti zúčastňovať sa.**

11. **Obavy mladých ľudí** spojené s blízkou budúcnosťou sa sústreďujú jednak na obavy dotýkajúce sa každého mladého človeka kde prevažujú **obavy z nezamestnanosti (68%), zvyšovania kriminality (60%), znižovania životnej úrovne (56%)** ale aj obavy širšieho spoločenského záberu ako zhoršovania medziľudských vzťahov a zvyšovania sociálneho napätia v spoločnosti, šírenia vojnových konfliktov a zhoršovanie životného prostredia.

12. **Problémy dotýkajúce sa života mládeže**, ktorých **prednostné riešenie** očakáva v mieste svojho bydliska, sa vzťahujú najmä na **podporu zamestnanosti a vytváranie pracovných príležitostí** pre mladých, za nimi nasleduje **bytová situácia, možnosti využívania voľného času**. Viac ako dve tretiny (70%) mladých ľudí sa domnieva, že by mali byť nejakým spôsobom **zvýhodnení pri vstupe do života**. Zvýhodnenie by sa malo týkať predovšetkým: **mladomanželských pôžičiek, výhodných pôžičiek pri získavaní bytu, prednostného vytvárania pracovných príležitostí a prijímanie mladých ľudí do zamestnania, výhodných pôžičiek pre štúdium a rôznych zliav**.

13. **Mladí ľudia** sa pri pohľade na seba **hodnotia** na jednej strane priaznivo, najčastejšie sa považujú za **priateľských (47%), sebavedomých (46%) a podnikavých (38%)**. Tretina až štvrtina z nich však hodnotí mládež ako **povrchnú, bezohľadnú, agresívnu**, ktorá sa príliš nevyznačuje takými vlastnosťami ako **pracovitosť a úprimnosť** a veľmi málo toleranosťou a skromnosťou.